

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

A. W. BRØGGER
SLEKTEN
BRØGGER

MED OPLYSNINGER
OM FAMILIENE

BADER + BJERRING
BREDDA + LEM + LIE
SIEWERS + URSIN

TRYKT SOM MANUSKRIFT

A. W. BRØGGERS BOKTRYKKERI A/S
OSLO 1931

INNHold

	Side
Forord	V
Christian Brøgger	1
Johan Samuel Brøgger	2
Niels Christian Brøgger	5
Christian Frederik Brøgger og hans slekt	26
Anton Wilhelm Brøgger og hans slekt	41
Brever til Hans Siewers 1841—43	73
Hans Siewers, en fottur fra Oslo til Solvorn 1849	95
Sluttord	104

FORORD

¶ I andre halvdel av 18. århundre levde i Oslo to brødre Brøgger. Den eldste, Christian B., var graver ved byens kirke og døde i 1821. Han etterlot sig bare en datter. Den yngre, *Johan Samuel B.*, var malermester, og fra hans ekteskap med Inger Bendtsen stammer alle de nulevende Brøggere i Norge. [En Peter Christian Brøgger, hattemakersvenn i Oslo, død ugift i 1792, bare 39 år gammel, kan være bror av disse to.] Johan Samuel Brøgger hadde to sønner, hvorav bare den eldste, *Niels Christian B.*, fortsatte slekten. I hans ekteskap med Friderica Bader levde fem barn, hvorav to sønner fortsatte slekten. Den eldste, *Christian Frederik*, blev stamfar for den nordenfjelske grenen, den yngre, *Anton Wilhelm*, blev stamfar for Oslo-grenen. / Den nesten fullstendige mangel på tradisjon i slekten har sin rot i ytre forhold. Johan Samuel Brøgger døde da hans eldste sønn bare var ti år gammel. Enken giftet sig like etter med malermester Steensgaard. Alt her mister tradisjonen tråden. Sønnen Niels Christian Brøgger døde selv forholdsvis ung, 42 år, og da var den eldste gutten hans bare 12 år gammel, mens det yngste barnet, en pike („tante Dikka“) bare var ett år gammel. Enken flyttet tilbake til Oslo, hvorved alle erindringer som hos barna kunde ha knyttet sig til faren og årene i Christianssand, efterhånden blev borte. Til dette bidrog vel også det slør som blev trukket over farens triste død. Den siste av barna, tante Dikka, som døde i 1916, gjemte ikke på en eneste erindring om sin far. / Det som her legges frem, er derfor for de eldste Brøggers vedkommende resultatet av en mæisommelig leting i kirkebøker, skatteregistre, folketelling og aviser. Det er ikke meget, og har ikke annen interesse enn for slekten selv. / Det har ikke lyktes å finne hvorfra de to eldste Brøggerne er kommet. De fins ikke innført i dåpsregistrene i Oslo i de respektive år de må være født. Sannsynligvis er de kommet til byen med faren. / *Navnet* er imidlertid norsk (dansk) og meget almindelig i det 17. og 18. årh. i Danmark og Norge. / Mange eksempler fins i folkeregistret i København efter den store brannen i 1728. Videre i Bergen (Norges gamle love IV, 471). Johan Brøgger (1692—1728) var eier av Fossesholm (se *Anker og Huitfeldt-Kaas*, Katalog over

norske portræter). Ingen av disse har noe med vår slekt å gjøre. Brøgger-navnet lever fremdeles mange steder i Danmark. / Det har rett og slett sin opprinnelse i vårt ord *brygge*, og det kan som dette gå tilbake på en sjøbrygge eller på det å brygge øl. Det er sannsynlig at navnet i vår slekt har sammenheng med det siste, og at det blir familienavn på samme måten som så mange håndverkernavn, Fleischer, Tischler, Schneider o. s. v. I Oslo var ølbrygningen før 1776 knyttet til vertshushold og høkeri, først i det nevnte år blev det gitt en bevilgning til opprettelsen av et ordentlig bryggeri. Det sannsynligste er vel at de to brødre Brøggers far var brygger, og at navnet optas som slektsnavn fra ham. Herpå tyder blandt annet at de hører til håndverkerstanden og vel er utgått fra den.

CHRISTIAN BRØGGER

Datteren Dorteia Brøgger forteller i dødsannonsen at han var født 27. desember 1744 og at han var 78 år ved dødsfallet 15. januar 1821. Disse tallene rimer ikke helt sammen. / Christian B. blev 22. desember 1775 graver ved Vår Frelasers kirke i Oslo*. / Ved folketellingen i 1801 bodde Christian B. (som da opgis å være 59 år!) i Tollbodgaten 132, altså ikke som så mange av håndverkerstanden i forstædene, men midt i det gamle „Christiania“. / Han var gift to ganger, første gang med *Anne Dorothea Schjøtt*, 12. januar 1776. Hun døde allerede i 1779 og ses å være begravet 22. november det år, bare 32 år gammel. I det korte ekteskap hadde hun tre barn, og det vari barselsengen efter det tredje hun døde.

¶ B. 1. *Wilhelmina Christiana Brøgger*, døpt i Oslo 10. januar 1777. Hun blev gift 17 år gammel med parykkmakermester *Svend Norstrøm* i Oslo**. Han døde en uke efterat deres eneste barn var døpt,

og blev begravet 11. desember 1795, bare 27 år gammel. *Wilhelmina Brøgger* overlevet ikke mange årene sin mann, hun døde 22 år gammel og blev begravet 21. juni 1799. Deres eneste barn var *Anna Dorothea Norstrøm*, født 22. november 1795, død og begravet 11. april 1796.

¶ B. 2. *Karen Brøgger* døde umiddelbart efter fødslen og blev begravet på byens kirkegård 11. oktober 1778.

¶ B. 3. *Karen Brøgger* døde også umiddelbart efter fødslen og blev begravet 9. november 1779. Disse dødsfall i spebarnsåret er et såre almindelig fenomen i tiden og et trekk av dens dårlige hygiene. / Året efter Anne Schjøtt's død giftet Christian Brøgger sig på nytt, 22. november 1780, med *Maria Kjølstrup*. Hun var døpt 14. mai 1748 og var eldste datter av skreddermester Ditlev Larsen Kjølstrup og hustru Dorothea Bjørnsdatter Smith. / Christian Brøgger måtte også i dette ekteskap oppleve at hans hustru døde i barsel-

* Om den gamle kirkegården, som lå omkring selve kirken, se *Alf Collett*, Gamle Christianiabilleder. Den blev nedlagt i 1808, da den nye, nuværende Vår Frelasers gravlund blev innviet. Graveren måtte også forvalte Vaterlands kirkegård, som lå på bakken syd for den nuværende politikammerbygning, Møllergaten 19. Den blev nedlagt i 1811. Ved utgravningen av grunnen for politikammerbygningen i 1860-årene blev de døde's ben med alt øvrig fra kirkegården kjørt vekk og brukt til fyll ved anlegget foran Trefoldighetskirken. ** Her brukes overalt *Oslo*, også om det gamle Christiania.

seng efter et bare treårig ekteskap. Hun hadde da født ham to barn.

¶ B. 4. *Karen Dorothea Brøgger* er efter folketellingslisten i 1801 boende i huset hos sin far, er 19 år gammel og tjenestepike, ugift. Hun bodde hos sin far til han døde, og blev ugift hele sitt liv. Jeg har ikke kunnet bringe på det rene når hun døde. Tante Dikka har erindring om henne, hun hadde fått en god opdragelse og var snild og blid*.

¶ B. 5. *Niels Brøgger*, hjemmedøpt, døde og blev begravet med moren 19. mai 1783. / Christian Brøgger satt nu alene igjen med den lille datteren Dorothea, og han giftet sig ikke på nytt. Forskjellig tyder på at han har

vært økonomisk vel situert. Blandt annet fins inntatt i Norske Intelligenssedler for tirsdag 14. mai 1805, følgende fornøielige avertissement:

Da der ved min Arbeidskarl er nu og da indløbet adskillige Ubehageligheder, saavel for mig selv som for Menigheden, saa søger jeg herved just om en ædruelig og arbeidsom Karl, der vil paatage sig saavel Sommer- som Vinter-Arbeide.

C. Brøgger.

Hans død er avertert i Christiania Intelligentsedler for fredag 19. januar 1821 av datteren. Efter tidens skikk bestilte hun en storartet gravplate for ham, den står gjengitt i Intelligenssedlene for tirsdag 22. januar 1821 og er uhyre storartet**.

JOHAN SAMUEL BRØGGER

Hvis kirkeboken taler riktig om hans alder ved begravelsen må han være født i 1747. Den eneste veiledning vi har til å få litt inntrykk av hans liv og stilling, er kirkebøkene og noen få andre kilder. Han fikk borgerskap som *maler og skildrer* 31. aug. 1779 (anvist*** 2. september s. å.) og har altså vært håndverker og maler. Av navnene på dem som stod fadder til hans barn, får vi også et glimt inn i miljøet. Det er maler Schäffer, bokbinder Tychsen, maler Jespersen, konsumptionsbetjent Moiss, biltugger og urmaker Ole Riis. Denne

siste kjennes fra opvisningene i „Det dramatiske selskab“ i Oslo 1799 (*Huitfeldt-Kaas* side 212). Det er en opplysning av interesse, fordi vi her har en av trådene som fører til Niels Christian Brøggers musikk. Blandt fadderne er videre urmaker Pless, kjøbmann Erik Thurmman, navne som i og for sig er nokså betydningsløse, men som gir et bilde av det lavere borgerskap, hvori Brøggerne hørte hjemme. / Johan Samuel Brøggers virksomhet som maler kjenner vi desverre ingenting til. Den har såvidt vi vet ikke hatt noen kunstne-

* Tante Dikka mente at hun var blitt gift; det må i så tilfelle ha vært etter 1821, da hun var 39 år. Mannen skulde være en *Bodin*. ** Gjengitt på side 3. *** *S. H. Finne Grøn*, Christiania Borgerbok 1698—1799, Oslo 1921, side 55.

PAA PLADEN

Udi denne Kiste
 Gjemmes det Jordiske af
 Graver CHRISTIAN BRØGGER.
 Han fødtes til Verden den 27de December 1744;
 Blev beskikket til Graver
 Ved Vor Frelasers Kirke i Christiania
 Den 22de December 1775;
 Indgik sit første Ægteskab den 12te Januar 1776
 Med
 Jomfru ANNE DORTHEA SCHJØTZ,
 Og efter hendes Død sit andet Ægteskab
 Den 22de November 1780,
 Med
 Jomfru MARIE KJØLSTAD.
 Ved 3 Aars Samliv med den Første og
 2¹/₂ Aars med den Sidste
 Avlede han 5 Børn,
 Hvoraf de 4 før ham
 Ere indgangne i Evigheden.
 Hans Liv hengled i stille Opfyldelse af sine Pligter;
 Og i blid Rolighed,
 En skjøn Virkning af hans indre Overbeviisning,
 Henslumrede han i Døden den 15de Januar 1821,
 I en Alder af 78 Aar,
 Og Embedes 45de Aar,
 Med den frydefulde Forventning
 I Evigheden at samles med sine forudgangne Elskede.

Gamle! hvil saa blidelig!
 Hvil saa sødt! Fra alle Sorger
 Til sin skønne Himmels Borger
 Verdnens Gud har kaldet Dig.
 Medens vi i Mørket gaae
 Paa vor Jords uban'de Veie,
 Har Du Lyset faaet i Eie,
 Som vi først ved Døden naae.

Johan Samuel Brøgger

*1748 †1793

g. m. Inger Bendtsen

Niels Christian Brøgger

(1783—1827)

g. m. Friderica Bader

1. <i>Christian Frederik Brøgger</i> (1814—1874) g. m. Agnethe Bruland Elleve barn	2. <i>Carl Brøgger</i> (1817—1858) ugift	3. <i>Anton Wilhelm Brøgger</i> (1820—1882) g. m. Oline Bjerring To barn	4. <i>Dorthea Emilie Brøgger</i> (1823—1875) gift	5. <i>Fredrikke Brøgger</i> (1826—1916) ugift
--	--	--	---	---

riske ambisjoner. / Han blev viet 11. januar 1780 til *Inger Margrethe Pedersdatter Bendtsen*, født i 1756. I dette ekteskapet var det fem barn, hvorav bare de to levde op. Johan Samuel har tydeligvis ikke vært noen sterk mann. Han døde 46 år gammel og blev begravet på Vaterlands kirkegård 30. oktober 1793. Han har altså ikke hatt så høi sosial rangsombroren Christian, graveren, som rådde for byens finere kirkegård. / Ikke lenge efter Johan Samuel Brøggers død giftet enken sig på ny, med en kollega av den avdøde, malermester *Johan Friederich Steensgaard* i Oslo. Allerede 19. desember 1794 fikk de sitt første barn, en liten pike, til hvem bl. a. „jomfru Brøgger“, det er Dorthea B., stod fadder. I folketellingslistene for 1801 bor malermester Steensgaard i Revierstrædet no. 189, altså i den finere del av byen, ikke i forstæderne. Han sies å være da 34 år gammel, mens hans kone Inger Bendtsen, gift 2dre gangen, er 44. Familien Steensgaard har jeg ikke

videre undersøkt noe om. Inger B. virket senere også som jordmor (Intelligenssedl. 1805 no. 32, tirsdag 23. juli). Hun døde 21. mai 1830 og var da 73 1/2 år gammel. Hun har altså oplevd å se sønnens barn i Oslo. / Johan Samuel Brøgger og Inger Bendtsen hadde fem barn.

¶ B.1. *Niels Christian*, døpt 18. mai 1781, begravet på Vaterlands kirkegård 17. juni 1782.

¶ B.2. *Niels Christian*, døpt 27. juni 1783.

¶ B.3. *Johan Peder Bendtsen*, døpt 7. oktober 1785. Om ham har ikke kunnet opspores noen opplysninger av interesse. Han fins ikke i manntallslisten i 1801. Men han levde ennå i 1830-årene i Oslo, da tante Dikka husker ham som en snill, forholdsvis „velstående“ onkel, litt for glad i sterke varer.

¶ B.4. *Joachima Catharina*, døpt 24. juli 1788, begravet 17. juli 1791.

¶ B.5. *Jan Samuel*, født 26. oktober 1792, begravet 4. april 1794.

NIELS CHRISTIAN BRØGGER (1783—1827)

Han var ti år gammel da faren døde. Der satt moren igjen med tre små, Niels Christian, Johan Peder, åtte år, og den minste, Jan Samuel, som bare var ett år gammel. Det var ikke så rart at enken søkte å komme i et nytt ekteskap. Noen år etter, i 1801 finner vi imidlertid at Niels Christian er flyttet hjemmefra. I folketellingslisten fra 1801 står under Grubbe-gaden no. 359 *Nils Kristian Bryger*, 18 år, ugift, læredreng, logerer hos Stadsmusichus Groth. / Fra barneårene har han hørt meget musikk fra en del av den krets som underholdt det dramatiske selskap. Og i disse opplysninger fra folketellingen ligger ganske sikkert meldingen om at gutten for alvor har slått sig på musikken. Det var ikke noe stort sosialt brudd med det håndverker-miljø han kom fra, det er ikke så å forstå. Men det var tross alt en ganske opsiktsvekkende ting at en ung gutt på den tiden, da musikken i Norge for en aldeles overveiende del var dilettanteri og selskapslek, gav sig til å basere sitt liv på musikken som profesjon. / Utover noen avertissementer og notiser eier vi ikke en eneste personlig linje av Niels Christian Brøgger selv, vi har ikke et bilde av ham, ingen skildring av hvordan han så ut eller var. Og allikevel eier vi så mange kilder til hans livs historie at vi kan fortelle den her,

et fragment av en skjebne knyttet til rike tider i vårt lillesamfundshistorie, både på godt og ondt. Fra læredrengens årtjeneste hos byens stadsmusicus til hans første selvstendige konsert, da han var 22 år, fra hans opdrifts år, da han dristet sig til å bytte Oslo med Christianssand, og da han 29 år gammel giftet sig op i et sosialt høiere nivå, til de første lykkelige og festlige år i Christianssand og frem til trengslens tider for ham og hans efter 1816, da pengevanskelighetene i landet gjorde det av med all musikken i den før så rike kystbyen, og til 1827, da han ga op. Fra et slekts-historisk synspunkt har det en betydelig interesse å forsøke å skildre dette liv. Men også kulturhistorisk er det både nyttig og interessant å følge det, fordi det forteller så meget om de generasjoner som mellom 1790 og 1830 utgjorde det borgerlige samfund i Norge. / Niels Christian Brøgger nådde ikke så høit at han har satt noen spor efter sig. Han nådde ikke engang så høit som sin samtidige Waldemar Thrane, skjønt hans begavelse sikkert har vært like stor. Hans komposisjoner er få, og de er helt almindelige, uten noe særpreg i tidens stil. Han er overhodet ikke den store skapende musiker, som han kanskje vilde blitt i et større og mere europeisk miljø. Musikk-historisk er han neppe engang et ledd på veien

til en norsk musikk. Det ligger vel for den største delen i bymiljøets fullstendige mangel på nasjonal originalitet, og det ligger i det helt igjennom dilettantiske miljø som selve musikken gav enn også en virkelig musikalsk begavelse som han var. / I dagboken for kong Frederik den fjerdes reise i Norge i 1704 skriver generaladmiral Gyldenløve under opholdet i Christianssand: „Den syvende mai blev Kongen da han spiste middag opvartet med en concert musique, som bestod av violiner, hvis strenge man på en ubarmhjertig måte strøk, et positiv og en elendig aria som byens cantor sang, og som blev geleidet av noen stemmersom øl og brennevin hadde bragt til den aller siste ytterlighet“. Dette var, kanskje litt krast tegnet, musikkens stilling i Norge på den tid. Men i neste menneskealder forandret det sig ikke lite. Blandt annet har stadsmusicus-institusjonen spilt en stor rolle i god retning. Det miljø som utviklet musikklivet i byene fra 1750-årene utover, var handels- og embeds-patrisiatet. Det er i høieste grad *selskapsmusikkens* tid, slik som *Gerhard Schjelderup* har skildret den i *Sandviks* „Norsk Musik-historie“ (Oslo 1921). Embedsmennene og rikmennene gikk i spissen, men også hele borgerstanden var ivrig interessert og forsøkte efter beste evne å efterape de høit ansette patrisierfamilier som førte an. Det var Oslo og Bergen som utviklet et efter forholdene rikt musikkliv. I

virkeligheten er hele dette festliv med kombinasjon av skuespill og musikk i siste halvdel av 18. århundre en liten avglans i vårt vesle provins-samfund av det store musikkliv som i Wien, Paris, Berlin og London skapte vilkårene for Haydn, Mozart og Beethoven. Men i Norge, hvor kapitalen billedlig sagt var uten enhver dypere trening, uten høiere kultur, blev både musikken og dramatikken uhjelpelig dilettantisme og provinskunst. / *Von Schmettau*, den charmerende tyske grandseigneur, som bodde i Oslo noen år, fikk stiftet det første dramatiske selskap i 1766, som fra den tid av gav regelmessige forestillinger med musikk. Og til samme tid gav stadsmusikantene i Oslo offentlige konserter i vintermånedene. Det var den virksomme stadsmusikant *F. Høeg* (1758—1795) som organiserte disse. Han ledet også friluftskonserter fra 1772 i en ved tukthuset liggende „Lysthave“. Det første til-løp til norsk musikk kom også i disse årene med trønderen *Flintenbergs* passionskantate, kalt „tanker om evigheten“, som blev opført på Rådhusalen 9. mars 1768. Hovedpartiet i denne var en fløitesolo. I disse årene svulmer det kunstneriske dilettanteri i familiene *Anker*, *Juel*, *Collett*, *Falsen* og hvad de alle heter. Fra denne kretsen utgår også stiftelsen av det andre dramatiske selskapet i 1780, og dette har uten tvil virkelig betydd noe for byens kulturliv og kunstforhold. Mot slutten av århundret kom en mengde utenlandske

virtuosier til Oslo og andre større byer. Men ellers besørgetes både skuespill og musikk fremdeles nesten utelukkende av diletteranter. Konserterne holdtes som oftest i Colletts „*Grændsehaven*“, et til konsert- og teatersal ombygget drivhus, som lå omtrent der hvor det nuværende Centralteater ligger. / I 1785 eksisterte det også et privat „Musikalsk Selskab“ med familiene *Lasson* og *Collett*, som ennogså gav ukentlige konserter. De opførte til og med i februar 1787 passionsmusikk av Haydn. Ganske særlig i forgrunnen kom en tid familien *Thrane*. Paul Thrane sine sønner *Johannes* og *Walde-mar* var utvilsomme musikkbegavelser. / 1795 døde stadsmusicus Høeg og etterfulgtes av *F. C. Groth*, som herefter ledet konsertene. Om sommeren innførte han friluftskonserter på Akershus hver onsdag og søndag, „hvis været slog til“. / Det er disse årene fra 1795 og utover som på en måte representerer høiden av det musikalske liv i Oslo, både privat og offentlig. Og det er i disse årene Niels Christian Brøggers barndom og ungdom faller. Det kan derfor være av interesse å følge denne tidens musikk-liv litt nærmere. / Den 17. januar 1803 kl. 6 eftermiddag — konsertene begynte alltid kl. 5 eller 6 — opførte fløitisten *C. Nielsen* ved hjelp av „stedets musikamateurs“ på Rådhus-salen en symfoni av Haydn, og spilte sammen med *D. Thrane* et „Echo“ for to fløiter, mens *J. Thrane* og *Francke* utførte „en dobbelt violin-

koncert“. Der blev også bl. a. sunget en duett av operaen „Tryllefløiten“ av Mozart. / Tre dager senere gav stadsmusicus *Groth* ved hjelp av herværende musikk-liebhavere på Thoms' sal nede ved „Revieret“ „en stor Instrumental-koncert“. Han spilte selv en violinkoncert, *D. Thrane* en norsk springer, som programmet kaller en „norsk polskdans“. Videre spilte *D. Thrane* og *Nielsen* en dobbelt fløitekoncert. / På en konsert 24. januar samme år gav *Francke* en violinkoncert av *Viotti*, og sammen med *J. Thrane* en dobbeltkoncert av *Pleyel*. Dessuten spilte symfonier av *Haydn* og *Pleyel*. Det er alt sammen frukten av det rike musikk-liv som i disse år utfoldet sig under familien Thrane sine ledelse. / Efter hele sin stilling har *Groth* som fagmannen vært en av de ledende i disse foretagender. Og når vi nu vet at *Niels Christian Brøgger* i disse årene bodde hos *Groth*; er det ikke vanskelig å bygge op hans læreår og hans utdannelse. Stadthauptmann *Paul Thrane*, far til alle de musikkbegavede sønnene, var i disse år *musikk-direktør* i det dramatiske selskap. Under ham stod stadsmusicus *Groth* med sine faste assistenter, og dessuten de herrer musici *Krøyer* og *Francke*. Selskapet er nu den økonomiske leder og entreprenør for alle disse tilstelninger. Det har en så god økonomi at det i 1802 gav *Paul Thrane* en belønning på 300 riksdaler. Og det hadde råd til så store

utgifter som å opføre *Enevold Falsens* „Dragedukken“ med musikk av den tyske hoffkapellmester i København *Kuntzen*. / Når det overhodet var mulig å våge, som Niels Christian Brøgger gjorde, å ofre sig for musikken, skyldtes det først og fremst det dramatiske selskap, som hadde god råd, og som efter forholdene betalte de faste aktører ganske godt. Selskapet var blitt rekonstruert i 1799 efter Enevold Falsens tilbakekomst, og han var fra nu av atter den drivende kraft. I 1802 opførte det ennogså egen teaterbygning. Byens best lønnede musiker var naturligvis stadsmusicus Groth, som ved sin ansettelse i 1795 hadde forlangt ophevet den gamle skikk at stadsmusikanten „med sine folk“ kom inn i gårdene og musiserte og fikk penger for det. Han fikk av bykassen en erstatning på 100 riksdaler årlig for dette. Stadsmusicus* hadde læredrenger i sin tjeneste, og disse hadde en lønn, selvom den naturligvis var dårlig nok. Vi vet ikke meget om Brøggers lærer Groth. Han levde i Oslo hele sin tid, var i 1810 en av stifterne av „Lyceet“ det musikkselskap som tok op det dramatiske selskaps tradisjoner. / Naturligvis kunde man ikke godt leve av å være musiker i stadsmusicus' korps. Det som skulde gi et noenlunde utkomme, måtte være en regelmessig *undervisning*, og det sier sig selv at alle disse musiserende dilet-

tanter i borgerskapet og embedsstanden til stadighet tok undervisning. Så tidlig som i 1786 nevnessom musikklærere i Oslo *Jens Sang* i violin og *Christian Ibsen* som underviser i „claveer og beggeslagsharper, harphonet såvel som Davidsharpe, Violin og Flaute travers, og om forlanges i Dandsen.“ / I Intelligenssedlene for tirsdag 22. oktober 1805 leses følgende:

Undertegnede giver sig herved den Ære at bekiendtgjøre: at han ved de Herrer Musici Assistance agter at opføre en Instrumental-Concert, Onsdagen den 30. October, paa Herr *Thoms' Sahl*, og bliver bestaaende i nedenanførte. Samme Concert var bestemt til Fredagen den 25de October, men indtrufne Omstændigheder har gjort samme umuelig.

1STE DEEL

En stor Symphonie.
En Walthorn-Concert, af Mozart, som blæses af Undertegnede.

2DEN DEEL

En Symphonie.
En dobbelt Fleute-Concert.
En Romance til Walthorn, af Haydn, blæses af Undertegnede.

FINALE

Billetter, til 48 β Stykket, faaes i mit Logis hos Herr *Didrichsen*, ved Siden af Herr Mähler *Steensgaard*, saavel som ved Indgangen. Concerten begynder Klokken 6 om Aftenen.

Christiania den 22. October 1805.

N. Brøgger.

* Stillingen besattes av borgermesteren. Efter forordning av 1780 hadde det Kongelige Kapell i København forretten til å komme i betraktning. Fra 1800 var den forenet med organiststillingen. Den ophevedes i Oslo 26. januar 1841.

Høsten 1805 var Niels Christian Brøgger blitt aktivt medlem av det dramatiske selskap. Av avertissementet ser man at læredreng-årene er forbi, han bor nu i huset ved siden av sin mor og stefar, og han er begynt å arbeide på egen hånd. Konserten er naturligvis gitt for å renommere sig, hans inkomster er fra nu av stillingen i selskapet og den undervisning han gir. Det er på den tid ikke få musikere i Oslo som konserterer. *C. Hammer*, en svenske som heter *Wennerstrand*, Groth selv, og flere. / Og i 1807 finner vi atter et avertissement fra Niels Brøgger, i *Intelligenssedlene* for fredag 11. desember:

Mandagen den 14 December giver Under tegnede sig den Ære, ved Hielp af de Herrer Musik-Dyrkere, at opføre en Concert, hos Hr. Thoms, hvis Indhold er:

FØRSTE DEEL:

Symphonie
Valdhorn-Concert, af Vandenbrock.
Aria, med Guitare-Accompagnement.

ANDEN DEEL:

Symphonie.
Clarinet-Concert, af Tausch.
Romance, med Chor, af Balletten Lagertha.
Valdhorn-Concert, af Buch.

FINALE

Concerten begynder Kl. 6. Billetter faaes i mit Logis hos Hr. Maler Steensgaard, og ved Indgangen.

Christiania den 11te December 1807.

N. C. Brøgger.

Skjønt han naturligvis behersket de fleste av tidens instrumenter, er det som valdhornist han trær frem for offentligheten. Det kan ikke tenkes et mere typisk uttrykk for tidens småborgerlige musikkliv enn dette valdhorn. I hverannen gate, i hver kro og hvert vertshus lød valdhornet, det borgerlige og brede valdhorn, som ennu i Hostrups komedier lokker med toner fra danskes småbysamfund, en avglans av Nordens berømteste valdhorn, Bellmans og fader Bergs, som i hvert annet vers av Fredmans epistler stemmer til sang. „Valthorn bør man ha på baler, strufvor, nympher och pokaler“ synger fader Berg/ Hvad det var som gjorde at Niels Christian Brøgger falt på å flytte til *Christianssand*, er ikke mulig å si. Snarest har det vel vært, at denne by nettop i disse år hadde en økonomisk glanstid som ikke fantes i Oslo, hvor musikklivet i årene efter 1805 gikk tilbake. Det vi har å holde oss til, er følgende avertissement i *Intelligenssedlene* for tirsdag 9. mai 1809: /

Dene Byes Musikalske Selskab har jeg altid skyldt megen Tak for den mod mig ved alle Leiligheder udviste Velvilje, men især nu, da jeg forlader dette Sted, for den mig så uventet tilsendte Gave, hvorfors det tillades mig, herved, paa det forbindtligste, at aflægge min skyldigste og varmeste Tak.

Christiania den 7de Mai 1809.

N. C. Brøgger.

De har altså satt stor pris på ham i Oslo, siden han av Selskapet har fått en gave. Og når han flyttet til *Christianssand* må det selvfølgelig ha vært

fordi han så en større fremtid der. Det var de gode tider i Norge i disse år som gjorde det mulig for folk som Niels Christian Brøgger å eksistere. Alle mennesker skulde ha musikkundervisning, og mens Oslo etter 1807 fikk merke nødsårene, opplevde Christianssand med kapertiden noen gylne og farlige år. Her trivdes ennå småborgernes og patrisiatets musikk, deres dramatiske selskap og fester, hvor de svinget dansen og begrene til krakket kom også der. / Vi som opplevde de „gyldne tider“ under verdenskrigen, har lettere for å komme inn på det som skjedde i jobbetidene omkring 1800 i de norske kystbyene. Nøiaktig de samme vanskeligheter, nøiaktig den samme overflod, lett-sindighet og lette livsførsel. Nød, kornvanskeligheter, blokade og dyrtid på den ene siden. En heftig kortvarig flom av velstand på den andre siden. / Krigen i 1807 med den engelske blokadeskaptet til å begynne med nød og vanskeligheter. Men for en by som Christianssand betød den en tid av hasardiøse foretagender og innkomster. Kaperfarten førte store verdier til landet og hjalp kystbefolkningen over en vanskelig tid. Fra høsten 1809 kom licensefarten i gang og innledet noen glimrende år for Christianssand. Trelasten og fraktene blev betalt med fantastiske priser, eksportører og skibsredere sopte inn svimlende summer. Kaperfarten, som gav store prosenter, oppretthold-

tes vesentlig fra Christianssand. Byens folkemengde, som i 1801 var ca. 4800 mennesker, steg voldsomt og var i 1815 omkring 7200, ikke langt fra det samme som Oslos. / I *Nicolai Wergelands* „Christianssands Beskrivelse“* får vi et typerlig bilde av byen nettop i de årene da Niels Christian Brøgger som en av de mange innvandrede kom til byen. Dets kader ikke å citere litt utførlig en del av det han skriver. / „Har andre byer ofret mere til fedrelandsk bruk, så har igjen Christianssand opbragt flere fiendtlige skiber til fedrelandet. Har andre byer vært mere patriotisk sinnede, så har de heller ikke hatt så meget annet å tenke på, som Christianssand, så mange spekulasjoner og anledninger til erhverv. Har andre byer gitt meget, så har Christianssand vunnet meget. Vel gis det mange blandt dem, som blåser ad det norske Universitet, men det kommer derav, at de dels ikke tenker å benytte det, dels ikke vet hvad det skal nytte til. / Vel er det sant, at man ser ikke her hverken i klededrakt eller i mat og drikke den tarvelighet som er andre steder i Norge til så megen ære, men det kommer derav, at de har ved krigen erhvervet sig så store midler, og at så mange av bankens sedler har samlet sig på dette sted, som man ellers ikke vilde kunne anvende. Tyll, kniplinger, nettelduk, silke, bånd, gullringer o. s. v. prunker nu selv kokkepikene med, likeså vel som damen av

* Utgitt i utdrag av *Ludvig Daae* i Norsk Historisk Tidsskrift, 2. rekke, bind III, side 44.

*Christianssand omkring 1810.
Efter gouache av Ekleff.*

første fiff. Hvo som går simplere, betraktes med medlidenhet, og en hjemmegjort kledning vilde utlees. Man ser på bordene likeså mange retter og viner og i møblementet likeså megen, ja mere prakt enn før krigen. Bevis på luksens tiltagelse er, at i 1805 var det i byen kuns . . . * kareter, nu (1811) er det derimot . . . * moderne voiturer** foruten kjerrer og chaiser, og at nu kan man nesten ikke være et skikkelig menneske, uten at man holder 1, 2 à 3 hester, uaktet man betaler 16 riksdaler for et skippund høi. / Når jeg vil tale om deres fornøielser, så må jeg nevne gilderne, spill, klubbens baller, komedier og kanefarter. / Gilderne er sjelen i fornøielsene.

Store mannfolkgilder er de mest yndede. Damene er sjelden med. Christianssandenseren elsker mere det engelske enn det franske kjøkken. I almindelighet gir man et halvt dusin suffisante retter, og har Malene kokkekone, der assisterer ved alle gjestebud, vært med, så vet man omtrent forut, omtrent hvilke og i hvad orden. Her trakteres da før bordet med sild, laks, makrell, ansjoser osv., brennevin, maderavin, rom. Er det om aftenen, også med te, punsj og bisp, hvorhos man da spiller kort, alle mann som spille kan, i det høieste 24 β boston, og polskpas à 4 riksd. og 8. Derpå går man til bords, til kun seks retter mat og i almindelighet kun tre slags vin, rødvin, madera og port-

* Apent rum for tallet.
det automobiler.

** Altså intet nytt under solen. I 1811 var det hester, i verdenskrigen var

vin. Under retterne valerer alleslags syltetøier, og til dessert gis i større gilder is, gelée, asparges, frukter med stundom en finere slags vin. Så spiser og drikker man til bords om middagen fra 2¹/₂ til 4¹/₂, hvilket er den til forretninger bestemte tid. Har man vært til middag, så innbys man om aftenen fra 10¹/₂ til 12. Omenskjønt Christianssandenserne som oftest har gode drikkevarer, så er de dog ikke mere hvad deres fedre var i drikk, men må vike for andre byer i Norge i svirelyst. Hvo som vilde innby et selskap til aftens og på Københavnsk traktere dem med smørbrød og punsj, vilde komme nett deran. Den samme overdådighet har og sted blandt middelstanden.“ Efter å ha omtalt ganske utførlig klubben i Christianssand, særlig dansegalskapen, fortsetter Wergeland: „Det nye dramatiske selskap er stiftet 1805. Det er et fra Klubbens ærskilt selskap, skjønt dets fleste medlemmer også er Klubbens. Det måtte først spille på Konsertsalen, men fikk sig ved aksjer sammenskutt en sum til et lite nett teaters opførelse tett ved Konsertsalen. Det rummer 400 tilskuere, og dog er selve skueplassen rummelig med tilhørende foramlings- og påkledningsværelser. Det teller nu 200 faste medlemmer, som betaler, mannspersoner 10 riksdaler, fruentimmer 7 riksdaler, hvorfor de syv direktører skulle foranstalte et ubestemt antall, i almindelighet åtte stykker, opført om vinteren. Da her nu fins blandt medlemmene, fornemmelig mannkjønnen, en del

meget gode spillere, forårsaker dette selskap en edel forlystelse i byen, og det så meget mere, da Selskapet i et par år har hatt den heldige idé å spille hvert stykke to ganger, først for Selskapet, dernest offentlig for penger til de trengende og edelt bruk, hvorved det skaffer almuen en edel og den eneste offentlige fornøielse her gives, gagner og fornøier, og således spiller *ei blot til lyst*. Siste vinter innbragtes (tallet mangler), til husarme, byens fattigvesen, brandlidte i Mandal og Kongsberg. Skade, at iveren og lysten i dette Selskap taper sig, som endog sees derav, at Christianssands Thalia tier lenge før alle andre i Norge.“ / “Moraliteten har, så vidt den av det utvortes kan bedømmes, undergått her forskjellige forandringer, som er tilfellet med enhver liten by. Det var en tid da almuen i Christianssand overgikk den bedre klasse i sedelighet. Nu er det, i det minste hvad de grovere laster angår, ganske omvendt. Omenskjønt krigen vel heller ikke har forbedret den fornemmere del av innvånerne, men den ved den opvakte vinnesyke har ennå mere almindeliggjort og nedsatt til lett tilgivelige konstgrep, der hører til savoir-trafiken, mesures der ingenlunde består for moralens domstol, så er dog den bedre klasse, især av det smukke kjønn, langt over almuen i sedelighet. Men hvad almuen fornemmelig angår, da er Christianssand et eksempel på, hvor sant det er at noen års krig setter menneskeslekten lengre tilbake i foredling enn femti

års fred kan bringe den fremad. Man tenke sig en sånn mengde militære og matroser i en liten by uten kaserner, man tenke sig at denne rå ungdom med ett ved kaperier eller på andre måter får en sånn mengde penger mellom hendene som de aldri før måskje i deres liv har hatt, man tenke sig andre igjen som det ikke vil lykkes for på den måten å bli rike, som da enten ønsker å føre et så lystig og prektig liv som sin nabo, eller som nøden i sånne tider trykker, og man kan lett slutte sig til at drikk, hor og tyveri måtte tilta. Søndag som hverdag ser man almuen skokkevis rave omkring på gatene, og det selv da brennevinet var dyrest. Å erholde en tro, ærlig og skikkelig tjenestepike er rart. Hvor tyvaktig almuen er, beviser jo de betydelige tyverier som er foregått siden krigen, de forskjellige opdagede tyvebander, som har foranlediget ekstraordinære kommissioner, vidtløftige forhør og undersøkelser og kastet borgere selv på tukthuset, en efter annen. Hvor meget gods er, samles rotter og utøi. De resonnerer som så: hvad som er pristatt og ranet, det er altså ingen synd å ta igjen. Hele håndverksstanden lever av rov, og fra den laveste til den høiste går all spekulasjon ut på snyteri, tyveri og bedragerier og skamløshet. De liderlige huses mengde er tiltatt. Det er menn som bortleier deres koner for 10 riksdaler

gangen med konenes samtykke. Så vidt har tørst efter penger bragt det her. Venerisk syke har utbredd sig i almuen. Ekteskaper inngås her hver dag, men neste dag slås de. Man gifter sig her med alle slags nasjoner, franske, amerikanere, portugisere etc. Om bruden forstår ett ord av brudgommens eller brudgommen ett ord av brudens tale, det sier intet, så lettsindig sluttet ekteskapene.“ / Den vrede prest slutter disse kraftige skildringer med en omtale av den religiøse likegyldighet som også har bredt sig forferdelig blandt almuen.* / Til denne by var det altså Niels Christian Brøgger flyttet i løpet av høsten 1809. Noen forbindelser og referenser må han ha hatt, for han kom med en gang inn i det dramatiske selskaps virke. I Christianssands Adresseavis (i det følgende forkortet *C.A.*) for 22. desember 1809 står dette avertissement:

Paa Nye-Aars Dag
opføres Concert paa Theateret
til Bedste for de Fattige,
hvis Indretning bliver
følgende:

1. Symphonie.
2. Valdhorn Concert af Hr. *Brøgger*.
3. Duet, synges af Mad. *Mørch* og *H. Beyer*.
4. Fleute Concert af Hr. Capitaine *Juel*.
5. Ouverture.

Billetter à 1 Rdlr. stkt. bekommes paa
Comediehuset samme Dag fra Kl. 11 til 1,
og Indgangen aabnes Kl. 5.*

* Oplysninger av interesse fins også hos *P. B. Lassen*, Beretning om Stiftsstaden Christianssand (1883). Se også stiftamtmann *D. Koren's* jubileumsbok, Omkring Lindesnes, 1914. ** Programmet blev avertert med flere endringer den 29. desember i *C. A.*

Denne gode begynnelsen lovte naturligvis meget. Det så også heldig ut alt sammen. Ennu var det glimrende tider i Christianssand, og de folk han her optrådte sammen med, var byens sosietet. Kaptein Juel spilte en stor rolle som aktiv musiker, og Mad^m Mørch tilhørte byens fineste familie. Det er heller ingen tvil om at Niels Christian Brøgger i de tre første årene fikk en god start i Christianssand. Søndag den 25. mars 1810 medvirket han igjen på en konsert i teatret til inntekt for de fattige, hvor han atter spilte valdhorn-konsert og optrådte sammen med den 12 år gamle jomfru *Storm*, som var datter av byens store mann i musikken, stadsmusikus og organist Storm*. Hun spilte enklaver-konsert av *Düsseke*, og orkestret spilte en symfoni av Mozart og en av Haydn. Som tredje solist spilte en av byens diletanter, Moe, en klarnett-konsert av *Sponheimer*. Og 5. august samme år spilte Brøgger atter sin valdhorn-konsert på en offentlig konsert som „*det musikalske selskap*“ holdt til inntekt for de brandlidte i Mandal**. Og videre medvirker han ved en konsert som Bergens kongelige musikkakademis konsertmester *H. Poulson* hadde på en turné i Christianssand 10. november 1811. Ved denne leilighet spiller Brøgger en valdhorn-konsert av *da Ponte*, mens Poulsons nummere er

på violin. Da en kjenning av ham fra Oslo, musikeren *J. O. Wetterstrand*, 15. mars 1812 gav en stor konsert i Christianssand med et udmerket program — hvor bl. a. det Musikalske Selskap spilte Glucks ouverture til *Alceste* — medvirket Brøgger med en valdhorn-konsert av Mozart***. / Det var selv med nutidsforhold ikke noen dårlig karrière å ha optrådt så ofte i dette første året han bodde i Christianssand. Det ser virkelig ut til at han gjorde det godt. Og vi har et tilfeldig bevis for at det var så. Den 6. juli 1812 blev fregatten „*Najaden*“ skutt i senk på Lyngør havn av et engelsk linjeskib. 215 mann av besetningen blev drept eller såret. Christianssand, som mere enn noen annen by i disse årene hadde sjøkrigen like inn på sig, følte sterkere også enn andre denne ulykkeshendelse. Den 18. juli opfordret sjøkrigskommissær Grung (C. A. 1812 nr. 58) befolkningen i Christianssand til å tegne bidrag til mannskapet på *Najadens* efterlatte. Det kom inn ganske pene beløp. I regnskapet, som blev avlagt 7. oktober 1812 (C. A. 1812 nr. 81), står Niels Brøgger tegnet for 10 riksdaler. Listene er fullstendige, så vi kan se i hvad slags følge han er. Det er handlende, kjøpmenn, skibsbyggere, skippere, seilmakere o. s. v., og stadsmusicus Storm og presten Wergeland. Det er med andre ord

* Bestefar til Gustav Storm, se nedenfor under Bredaene. ** For 1810 spilte selskapet inn til velledige formål, de fattige og husville i Christianssand og de brandlidte i Mandal netto 4017 riksdaler (C. A. 1811 nr. 29). Det var også teaterforestillinger. *** Om musikklivet i Christianssand har F. Rojahn skrevet en historisk oversikt (1892).

tydelig at Brøgger virkelig gjorde det godt. Vi ser også at han ikke har brydd sig med å gå i stadsmusicus Storms tjeneste (C. A. 1812 nr. 63 averterer Storm efter drenger og svender, fordi ingen melder sig til ham). / Det var da ikke så meget å undres på at han nu mente å ha råd til å gifte sig. Han var nu 29 år og tjente godt som informator og ved medvirkning i det musikalske selskap m. v. / Fru *Dunker* forteller i sine erindringer at Niels Brøgger var *forlovet* med jomfru Bader. Det er også sannsynlig efter sed og skikk, og da må forlovelsen efter all rimelighet alt ha funnet sted i 1809, før Brøgger reiste til Christianssand. Om giftermålet forteller fru *Dunker* en lengre historie*. / „I året 1790 kom det fra København en dameskredder *Bader*, som nedsatte sig i Christiania. Han sydde en silkekjole til mor, og hun stod fadder til den sønn hans kone bragte ham. Da mor kom fra fadderskapet, talte hun meget om hvilken aktverdig og elskverdig kone madame Bader var. Bader sydde også min konfirmasjonskjole og siden en ridedrakt til mig. Det første år hadde Bader god søkning. Men den franske revolusjon gjorde også revolusjon i klededrakten, snørlivene og de stive kjoler med fiskeben avskaffet, kostumet blev gresk, og det blev nu like så lett å sy en fruentimmerkjole som å sy en skjorte. Damene sydde selv deres kjoler eller lot dem

sy av sypiker. Nu kom turen til madame Bader, og de levde nu i mange år av hennes fortjeneste. Da hun døde, var datteren en voksen pike og trådte i morens sted. Men hun var ikke så villig til å overlate faren all gevinsten, således som moren hadde gjort. Dessuten hadde hun forlovet sig med en ung musikus *Brügger*, dervar blitt ansatt som stadsmusikus i Christianssand**, og de unge folk vilde holde bryllup og begisigder hen. Faren satte sig imot giftermålet, men Brügger tok kongebrev og bestilte brudevielse. Han fortalte presten de nærmere omstendigheter, og Lumholtz lovte å vie dem uten farens samtykke. Brügger yttret at Bader formodentlig vilde innfinne sig i kirken og gjøre innsigelse. Lumholtz svarte, så lukker vi kirkedøren til for ham. Bader kom og vilde inn i kirken, men fant døren lukket. Han banket på, men man lukket ikke op før vielsen var endt.“ / Det er ingen grunn til å tvile på at historien er riktig, iallfall i sine hovedtrekk. Det var naturligvis dristig av den unge musiker å løfte sine øine så høit som til denne fine skreddermesters datter. Sammenhengen er vel at han i årene 1805—09 har vært fetert som en ung og lovende musiker i Oslo. Når denne meget selvstendige og selvbevisste jomfru Bader har festet sig ved ham slik at hun til og med trosset sin egen far, tyder det på sterke karakteregenskaper, som det er nyttig å under-

* *Conradine B. Dunker*, Gamle Dage, ny utgave 1909, side 237 f. ** Det er ikke riktig. Brøgger blev aldri stadsmusikus, som nærmere nedenfor omtalt.

streke ved slektshistorien. / Skredermester *Friedrich Bader* var en dansk-tysker som kom til Oslo før 1789. Han var ansett for en velhavende mann, eide gård og løkke i Oslo (Intellig.s. 1805 nr. 7). Han blev gift den 30. desember 1789 i „Christiania Slotskirke“ med *Karen Margaretha Felling*. Om hun var norsk, har ikke kunnet bekreftes. Tante Dikka fortalte mig, at „familietradisjonen“ sa om henne at hun var „uekte adelsbarn“. Hun døde alt i 1811 og blev begravet 1. juni s. å. Da var hun bare 41 år, og er altså født i 1770. Efter kirkebøkene, her supplert med *Lassens* slektsregistre, hadde de følgende barn.

¶ 1. *Hans Peter Bader*, født 23. oktober 1790. Til hans livs historie knytter det sig en meget trist affære, som ødela ham selv og visstnok bidrog til hans død. Den er aldri helt opklaret. Han blev 21 år gammel (1811) ansatt som timelærer ved Christiania Katedralskole og blev senere konstituert adjunkt. Den 6. desember 1817 blev han av Stiftsdireksjonen avskjediget fra sin stilling. / Årsaken til dette sies i samtiden å ha vært at han i heftighet prylte en av elevene, Henrik Stoltenberg fra Tønsberg, med den følge at guttendødelike efter. / Hansavskjed er sikker nok, og historien med prylingen må ha en virkelig bakgrunn. Men det er aldri opklaret hvordan det hele egentlig henger sammen. Han døde selv året efter, 15. desember 1818, og det er ikke usannsynlig

at vi her har en tragedie for oss av helt annen art enn prylehistorien forteller. / Sogneprest *Daniel Thrapp* har i Morgenbladet 1902 no. 548 (20. september) og no. 622 (for 30. oktober) fortalt om „Christiania Katedralskole i Abels tid“ og berørt hele saken. Det er bevist at professor N. B. Sørensen har attestert at Stoltenberg døde av nervefeber. Efter dette kan Bader ikke ha hatt noen direkte innflytelse på dødsfallet. / Den meget snakkesalige fru Dunker forteller i sine erindringer om hele episoden følgende. Hans Peter Bader var lærer for Niels Henrik Abel. Han var et godt hode, men meget heftig. Han var en dugelig lærer, men iilsint. Han slo ofte elevene. En dag slo han en av dem slik at gutten måtte til sengs, og dagen efter (!) døde han. „Da den klasse hvori Bader var lærer neste gang var samlet, og Bader kom inn, sa den ene disippel til den andre: Bader har slått Stoltenberg ihjel. Han lot som han ikke hørte det, men det blev inngitt klage til Skolerådet, og Bader fikk avskjed, uten pensjon. I anledning av historien med ham og Stoltenberg blev det ved legeattest godtgjort at Stoltenberg var død av nervefeber, men Bader kom allikevel ikke tilbake til skolen. Medlidende venner, om jeg erindrer rett fornemmelig professor Stenersen, vilde hjelpe ham og understøtte ham mens han leste til embedseksamen. Han mottok velgjerningen med takknemlighet og anstrengte sig av alle krefter for ikke altfor lenge å falle velgjørerne til be-

svær. Men han hadde tilforn ført en uordentlig levemåte, og den store anstrengelse uttømte hans krefter, en voldsom nervefeber endte hans liv.“

¶ 2. *Friderica Bader*, født 15. desember 1791 og døpt 20. samme måned. Fadderne er i kirkeboken disse: Niels Treschow, dr. theol. og rektor, densenere statsråd, kjøpmann Adam Steen, rådmann Nicolay Osterhaus, fru obristeliutenantinde Kreyberg, fru kammerrådinde Hedewig Elisabeth Wexels og jomfru Benedicta Røring. Hun blev døpt av den samme presten Lumholtz som også viet henne til Niels Christian Brøgger. / Tante Dikka fortalte mig meget om sin mor. Blandt annet også dette, at hun i ung alder var ansatt hos en av hoffdamene hos prinsen av Hessen på Bygdøy. Hun var der visstnok en tid, men faren forlangte henne tilbake for at hun skulde sy. Hun blev viet i en „verkenskjole“, men hadde silkekåpe utenpå.

¶ 3. *Dorothea Mariana Bader*, født 30. november 1792 og døpt 7. desember.

¶ 4. *Johanna Sophia Bader*, født 23. juni 1794.

¶ 5. *Christian Bader*, født 24. august 1795, døde 1806 og blev begravet 3. juli s. å.

¶ 6. *Friederich Gustavus Bader*, døpt 29. desember 1796, død 1. desember 1838. Gift med *Karen Christine Berg*. Han var instrument-

maker i Oslo og gift med frk. Bergh. / Hans sønn er *Hans Peter Bader*, født i Fredrikstad 11. april 1824, og død i Kragerø 1916. I 1844 blev han fullmektig ved det da forenede byfoged- og postmesterembede og i 1852 fullmektig ved Trondhjems postkontor, 1854 betjent ved postkontoret i Oslo. 1865 (3/9) utnevnt til postmester i *Kragerø**, hvorfra han søkte avskjed fra 1. januar 1904. Ridder av St. Olav. Han var gift i 1852 med *Marie Christine Falkenberg* (f. 1832), datter av dampskibsekspeditor F. i Kragerø. / H. P. Bader hadde flere barn, blandt dem *Fredrik Bader*, handelsborger i Kragerø. / En annen sønn av F. G. Bader er *Karl Martin Bader*, som var født 12. sept. 1834 og blev byråsjef i Revisjonsdepartementet, døde i Oslo 25. mars 1893. Han var gift med *Cecilie Bull*, f. i Orkdal 27. februar 1839 og død i Oslo 1900. Om henne se „Den trønderske slekten Bull“ side 57. De hadde fem barn**.

¶ 7. *Iver Wilhelm Bader*, døpt 13. mars 1798. Studerte medisin i København og blev praktiserende lege på Øvre Romerike. Gift i Nannestad i 1830 med *Nicoline Anette Dorph Bergh*, f. i Nannestad 1807 og død 25. januar 1837. Hun døde således efter bare syv års ekteskap. De hadde en sønn og tre døtre. / Av døtrene blev den eldste, *Antonette*

* Om hans jubileum i 1894 som 50 års postmann se Morgenbladet 10. april 1894, og om gullbryllupet Mbl. for 11. oktober 1902. Hans 80-års jubileum se Morgenbl. no. 197 for 15. april 1904. ** Der er visstnok flere barn av Friedrich G. Bader, men her gjør vi ikke krav på å være fullstendig.

(„Netten“), født 1831, gift med landhandler *Henrik Friis*, som eide handelsstedet *Måløy* (Moldøen). Han døde i 1903 og hun i 1905 (Morgenbladet for 7. juni 1905). Hennes to søstre *Anette* og *Agnes Bader* var ugift*. / Sønnen var *Karenus Nikolaus Bader*, født 1832. ¶ 8. *Karen Lovisa Bader*, født 25. april 1799 og døpt 31. mai s. å. ¶ 9. *Johan Carl Bader*, døpt 21. november 1800, begravet 15. juni 1802. ¶ 10. *Henrich Ferdinand Bader*, født 3. april 1802 og døpt 14. april. / Da Friderica Bader i oktober 1812 fulgte Niels Christian Brøgger til Christianssand, var det ennå i en glans av de gode tider, som de håpet på skulde gi dem en lys fremtid. Han hadde med sig en 21-årig ung pike fra et velstående hjem med god økonomi, opdratt like under selve hoffets glans. Hun hadde tatt ham fordi hun var glad i ham og trodde på ham. / Men nettopp denne høst blev det banket på — også i det glade Christianssand. I de samme uker da de nyligte reiste nedover, stanset licensefarten, og fra alle deler av landet kom triste meldinger om det forferdelige år 1812, et av de verste som det lille økonomisk uselvstendige norske samfund oplevde. Korntilførselen hadde sviktet hele 1812, og så blev året i selve landet et fryktelig uår. Og ute i de høie makters råd var det besluttet at det lille gjenstridige

Norge skulde ved uthungring tvinges inn i en forening med Sverige. Til hungersnøden kom forvirringen i pengevesenet. Regjeringen hadde kastet ut så store masser av pengesedler på markedet at de snart ikke var mere verd enn det papir de var trykt på. Ved nyttår 1813 var kurant-sedlenes kurs sunket til 17—1800 mot 600 i 1810. Og bankforordningen av januar 1813 nærmet sig en statsfallitt. Det kom dit at en riksdalerseddel kurant gjaldt for én skilling! / De som rammes hardest av slike forhold, er de som best kan undværes i vanskelige tider. Musikkundervisning kan man avstå fra, når økonomien strammer inn alle behov og krav. / De dårlige tider meldte sig kanskje noe senere i Christianssand enn de fleste andre steder, det var iallfall tilsynelatende til å begynne med mere å ta av. Det dramatiske selskap holdt den 23. januar 1814 sin årlige forestilling til inntekt for de fattige i byen, og den innbragte det store beløp av 2240 Rd. (D. C.). Direksjonen var så forbauset over dette at den i sin takkeskrivelse tilføiet at resultatet ikke minst skyldtes „den gavmilde og runde skjerv fra adskillige sig her opholdende kjøpmenn og reisende fra Østlandet“ (CA 1814 no. 7). / Høirøstet blir klagene først da fattigskattene og de tvungne bankinnskudd skulde betales i 1816 og følgende år. Fra nu

* Prosten Niels Brøgger fortalte meg i 1914: „Av bestemors slektninger lever muligens ennå *Anette*. Hun blev musikk lærerinne hos Nikka Vonen. *Agnes* besøkte jeg i Førde, hvor hun var telegrafbestyrer og hadde en smukk bolig som hun selv eide. Hun er død, likeså hennes eldste søster, gift med handelsmann

av støter man stadig på jammeren over de kummerfulle tider i Christianssand. I skildringer av de vanskelige tider i 1816 (CA 1816 no. 66 ff.) er lite eller intet igjen av de gylne dager i Wergelands skildringer fra 1810—12. Våren 1817 hadde det dramatiske selskap omtrent innstillet virksomheten, og utpå høsten samme år kommer alle avertissementer om tvangsauksjoner over faste eiendommer som det var tatt pant i for resterende tvungne bankinnskudd. (CA 1817 no. 95, 1818 no. 5). I 1818 påviser en innsender (CA no. 72) at levnetsmidler koster det *dobbelte* av hvad de kostet i 1807. Klagene over de dårlige tider fortsetter utover 1819—20, først i 1824—25 synes det som det kommer noen lysning. Man kan merke det på en slik ting som at konsertene begynner igjen, i juni 1822 er selveste *Waldemar Thrane* i byen og gir stor konsert (CA 1822 no. 44). / I oktober 1823 stiftedes det nye „Musikalsk Selskap“ vesentlig på Tobiesens, Petersens og Brochs initiativ. Møtene blev holdt i Katedralskolens auditorium, og man organiserte et helt orkester, som bestod av 9 violiner, 3 fløiter, 2 horn, 2 klarinetter, 1 bratsch, 2 fagotter og en pauke, — hele 24 mann! De fleste var dilettanter, bare Niels Brøgger, musikk lærer Jensen og 3 oboister fra militærmusikken var profesjonister og blev lønnet av Selskapet.

Rektor Amberg var æresmedlem og spilte violin i orkestret. Stadsmusikant Storm var også med. Det så virkelig ut som det blev bedre tider for Brøgger. / Naturligvis skal vi ikke se ensidig på dette som bare nød og elendighet i alle disse årene. Men det sier sig selv at meget kunde det ikke bli til alle, og meget langt fra noe strålende, ialfall for en musiker, som til en viss grad skulde leve av at de andre hadde god råd. / Nu vet vi jo praktisk talt intet om Niels Christian Brøggers privatliv i disse år, — vi er henvist til en forsiktig, ja varsom gjetning på grunnlag av alle mulige tilfeldige opplysninger *omkring* hans liv. Der får vi et lite glimt inn i en nesten rørende virkelighet ved å se på navnene på de folk som i årenes løp var faddere til Brøggers barn. Der har vi kontoristene Thorsted (senere auksjonsdirektør), Lars Borelly, Ole Brodersen, Otto Grue, Daniel Torsvig — som ser ut til å ha vært særlig god venn av huset —, videre er det brandinspektør Daniel Pasken, kjøpmennene Peter Groth, Steen, Andreas Benneche og Hans Johnsen, og endelig er det stadskaptein ved Borgervebningen Andreas Thaasen, som også var musikkdirektør i det dramatiske selskap (CA 1824 no. 95). Det er husets omgangskrets og det er, som vi ser, hele den gode småborgerklassen i Christianssand. Peter Groth hadde en tobakks-

Friis, som eide Moldøen i Nordfjord. Begge var prektige damer og sjelden elskverdige. Anette var meget musikalsk, spilte orgel og sang smukt. Det var en nydelse å høre henne og din far (Waldemar B.) synge sammen, han med sin deilige barnestemme“. Agnes Bader var gudmor til Waldemar Brøgger i 1852.

ifabrrkk i Christianssand, som i 1816 blev drevet av en mester og 8 drenger, og som i nevnte år produserte og avsatte 3000 pd. skråtobakk. (Budstikken 1817—18 side 42)*. / Ennå et lite glimt av helt privat karakter gir fadderlisten. Ved tre av barnedåpene (1815, 1820 og 1826) var madame Brøggers unge søster, jomfru Karen Lovise Bader, med som fadder. Om hun har bodd hos Brøggers eller kommet ned og hjulpet til hver gang, så er det ialfall sikkert, at det viser et godt forhold til familien Bader. / Vi er også i det heldige tilfelle, at vi kan si omtrent hvor Niels Christian Brøgger bodde, ialfall i 1827. I skifte-rettens annonse om auksjonen over løsøret står at den skal holdes i huset no. 136. Da det gjelder løsøret, er det klart at det er huset han bodde i. Ved å gjennomgå en rekke annonser om hus, hvor gaten også er tilføiet, kan vi se at huset no. 136 har ligget i „Østerbyen“, det vil si borte ved elven**. / Efter kirkebøkene er Niels Christian Brøggers og Friderica Baders *barn* følgende:

¶ 1. *Christian Frederik Brøgger* (i kirkeboken står Friderik), født i Christianssand 4. desember 1814 og døpt 22. juni 1815. Fadderne var: Moren, jomfru Karen Bader, kontorist Niels Thorsted, kontorist Lars Borelly og kontorist Ole Brodersen.

Thorsted var ansatt ved auksjonsdirektørens kontor (CA 1812 no. 31) og visstnok en tid auksjonsdirektør. Borelly gav 5 riksdaler til Najaden i 1812.

¶ 2. *Johan Carl Martin Brøgger*, født i Christianssand 8. mai 1817 og døpt 22. juni samme år. Fadderne var: Moren, jomfru Cathrine Birch, Daniel Pasken (branninspektør i Christianssand, CA 1812 no. 31, døde i 1816), Otto Carl R. Grue (kontorist på krigskommissær Grungs kontor. Han gav 10 riksdaler til Najadens efterlatte). / Carl Brøgger blev musiker som faren. Han kom inn i Strømbergs teaterorkester i Oslo, spilte dessuten i kvartett og komponerte en rekke danse. Et hefte av hans danse, som blev utgitt i flere leveringer, fins på Universitetsbiblioteket. En av dem heter „En Drøm i Norges Skove“. Disse komposisjoner er ganske ordinære, men mangler ikke musikalsk innhold. / Han var ugift og bodde sammen med moren en tid. Han var også en tid hos broren på Tromsø. I de senere årene var han av og til ikke helt tilregnelig. Han døde i 1858. / Prosten Niels Christian Brøgger har i 1914 meddelt mig følgende om ham: „Onkel Carl kom i mine barneår op til Tromsø som organist og stads-musikus. Han spilte orgel til beun-

* Det gir et morsomt bilde av en side av Christianssand å se hvad nevnte beretning i Budstikken forteller om fabrikkene der i 1816. Det er 20 av dem. En reperbane, tilhørende kjøpmann Isaachsen, den står stille på grunn av skibsfartens ophør. Tre garverier som produserer „pundtlæder og bindsålelæder“ og en skomaker som „med egne hænder“ garver sålelær og saffian. Et karduanberederi, et teglverk tilhørende generalkrigskommissær Holm på Eg gård. Det brenner 53 tusen taksten og 108 tusen mursten pr. år, som avsettes i byen og omegn. Et annet teglverk tilhører rådmann Glückstad. Et pottemakeri tilhørende kjøpmann Reimert. Seks tobakksfabrikker tilhørende resp. statsråd Hegermann, kjøpmann Anders

dring for menigheten, men det blev ikke av lang varighet. Han blev sindsyk og far leiet et landsted til ham, og han måtte ha to mann til å passe ham i lengre tid. — Han begynte å komponere da han var 15 år. Conradi, din bestefar, onkel Carl og min far skal ha dannet den første mannskvartert i landet. En enkefru Wulfsberg, som jeg for flere år siden traff i Kroken i Hafslo, fortalte at hun blev rørt til tårer, da hun for første gang hørte deres sang. Din bestefar (A. W. Br.) hadde en smukk tenor. Far hadde også en vakker stemme, likeså min mor. Jeg husker når de sang duetter sammen, stanset folk utenfor og stod lenge og lyttet til sangen. Også når vi søskende sang sammen, fikk vi tilhørere. — Onkel Carls dansemusikk var en tid meget ansett. Da jeg som student besøkte historikeren, den bekjente kaptein Munthe på Kroken, og han hørte jeg het Brøgger, spurte han: 'Er De i slekt med den Brøgger som har komponert de deilige danse. Jeg har aldri danset efter skjønnere dansemusikk! — Så er vel De også musikalsk!' Og jeg måtte synge for ham. / Vi hadde en meget flinksanglærer (i Tromsø) efter onkel Carl, så når vi kom i selskaper, blev det alltid trestemmig sang. *Wilhelm* og *Ivar Waldemar* var meget musikalske. Jeg synger ennå ofte og

*Johan Carl
Martin Brøgger*

får andre til å synge med. Jeg tror alt hvad der heter Brøgger, er musikalsk“.

¶ 3. *Anton Wilhelm Brøgger*, født i Christianssand 14. mars 1820, døpt 10. september samme år. Faddere var: Jomfru Lovise Bader, moren, kjøpmann Peter Groth, kontorist Daniel Torsvig og faren.

¶ 4. *Dorthee Emilie Mathilde Brøgger*, født i Christianssand 9. februar 1823 og døpt 15. juni s.å. Fadderne er ikke innført i kirkeboken. / Vi kommer ikke til å ofre henne mere utførlig fremstilling, hvorfor her et par opplysninger meddeles efter tante Dikkas utsagn til mig. Hun blev gift mens tante D. og moren var på Tromsø i 1855, mannen var murer-mester, men tante D. kunde ikke

Berntsen, kjøpmann Peter Groth, mester Simon Jensen, mester Aanon Simonsen, kjøpmann Edvard Dahl, mester Gulbrand Mengsholt, et brennevinsbrenneri anlagt 1800 av et interessentskap, nu tilhørende stadshauptmann Hejerdahl. To vannmøller under gården Grim, en vind- og en hestemølle ved byens torv, to korn- og siktemøller. En papirfabrikk på Jægersborg. ** Følgende er notert: nr. 11, 17 og 28 er i Østre Strandgate, nr. 62, 75, 90, 105 og 106 b er i Dronningens gate, nr. 106 c er i Østerbyen, nr. 122 er „ved siden av dr. *Jordan*“, nr. 169 er i Elvegaten, nr. 180 er i Østerbyen, nr. 186 er i Gyldenløves gate, nr. 206 er i Skippergaten.

*Frideriche Caroline
Lovise Brøgger.*

huske navnet på mannen! Hun „slog feil“ sa tante Dikka. Døde omkring 1875. Sogneprest Niels Christian Brøgger skrev i 1914 til mig om hende: „Tante Thea giftet sig til elendighet. Jeg så hende sjelden i mine studenterdager. Da hun lå på Diakonissehjemmet, besøkte jeg hende, leste Guds ord og holdt bøn for hende og de øvrige syke, bidrog også til hendes begravelse. Mannens navn husker jeg ikke nu, det var lite og intet ved ham.“ Hun blev gift efter 1852, da hun kalles jomfru Brøgger, og som søster til Anton Wilhelm B. var fadder til Waldemar Brøgger.

¶ 5. *Frideriche Caroline Lovise Brøgger* (tante Dikka), født 20. januar 1826 og døpt 21. mai s. a. Fad-dere: Lovise Bader, kontorist Daniel Ellefsen Torsvig, jomfru Ingeborg Aabel, kjøpmann Steen, kjøpmann Andreas Benniche, kjøpmann Hans Johnsen og stadscapitaine Andreas Neumann Taasen. / Tante Dikka

fulgte sin mor til Tromsø i 1850-årene og var siden hos Motzfeldts i Trondhjem, Ryes på Ringerike og kommandørkaptein Burchhardt, som alle siden i livet viste hende takknemlighet og vennskap. Tante Dikka blev 90 år, hun døde lørdag 12. februar 1916 på Mogen Thoresens stiftelse i Oslo. Hun var helt åndsfrisk til det siste, liten og vever som gammel. / Det er én ting vi kan legge merke til her. Det er rumt mellom barneføds-lene, det er ikke som i Niels Brøggers barndomshjem årlige fødsler og spe-barnsdød og barselfeber. Har vi ikke lov å slutte til et godt, solid borgerlig hjem og familieliv? / I Christians-sands musikkliv har Niels Christian Brøgger sikkert spilt rolle, men det er like sikkert at denne rolle har vært av underordnet karakter. Den strålende begynnelsen fra 1809—12 fort-satte ikke. En eneste gang til optrådte B. på konsert, da det dramatiske sel-skap 27. februar 1820 opførte Mo-zarts ouvertüre til Tryllefløyten og Brøgger spilte solo valdhornkon-serten av Mozart. (CA 1820 no. 17). Mende som stod i forgrunnen i byens musikkliv, var helt andre navn. Det var stadskaptein *Juel*, som i 1812 komponerte en sørgemarsj som blev veldig populær, det var rektor *Am-berg*, som ennogså komponerte og gav roller i det dramatiske selskap, og det var musikkdirektør Thaasen, Tobiesen og flere. Og i dramatisk selskap, hvor Brøgger vel til stadighet har medvirket i musikk-selskapets orkester, har han aldri nådd noe

lengre enn til en menig. I Selskapets styre kom han aldri inn, men det er kanskje mindre merkelig, for der var det bare „fine“ navne som O. C. Mørch, Wergeland, C. von Fangen, Jens Kraft, baron Wedel Wedelsborg, Lilienschiold m. fl. / Alt tyder på at Brøgger har vært *musikk lærer*, informator som han kalles i dødsannon-sene og i skifterettsdokumentene, og at han tidlig har måttet gi op enhver tanke om å nå videre. Det er ikke meningen å lage noen „tragedie“ av dette, det er meget lite sannsynlig at det var noen sånn. Niels Brøggers strålende begynnelse kan meget godt bare opfattes som meriterings-prestasjoner, og vi skal være forsiktig med å legge noen store ambisjoner deri. Dette forhindrer ikke at det kan være av interesse å drøfte *hvorfor* det aldri blev til noe mere enn en musikk-lærer med Niels Christian Brøgger. At han var godt begavet er det ingen tvil om. Og vi skal ikke glemme at folksom Groth, Wetterstrand, Pouls-son i Bergen, Waldemar Thrane og flere virkelig gikk inn for musikken og blev noe mere enn *bare* lærere. / Noen av årsakene er lette å se. For det første var flytningentil Christians-sand i virkeligheten et stort feilgrep. Tross glimrende tider og rikt miljø var og blev Christianssand uhjelpelig provins. Mens Oslo efter 1810 op-levdestiftelsen av „Lyceet“, som blev samlingsmerket og arbeidsmarken for et virkelig musikk liv og musikere, og hvor folk som Lars Roverud, Paul og Waldemar Thrane, Groth, Falbe

og flere kom til å kultivere et høit nivå på musikk-kulturen, så var og blev musikk livet i Christianssand dilettantisme og detalene. Hermanglet all utvikling, og det som dominerte, var danser av alle slags, — valser, polsker, engelsk dans, figaro og hvad de nu alle het. Det er ikke så å forstå, at ikke den høiere musikk blev dyr-ket i det musikalske selskap. De har spilt Gluck og Haydn, Mozart, Paisiello, Viotto o. s. v. (Beethoven er aldri notert), men tross alt dette var nivået uhjelpelig dilettantisk så lenge de få profesjonelle musikeres hoved-beskjeftigelse måtte være danse-musikk. / Men det er en annen sak som må ha spilt en like stor rolle. Når Niels Christian Brøgger valgte et solo instrument som valdhorn, så lukket han sig jo faktisk ute fra en sentral utvikling innenfor musikken. Å basere en kunstnerbane på vald-horn krever iallfall et overordentlig rikt, mangslungent og spesialisert musikk liv. De få som nådde noe i Brøggers samtid, spilte enten klaver eller violin. Naturligvis kunde han vel til daglig og til husbruk pleie et klaver, og hans undervisning har vel nyttet dette instrument. Men i orkestret har han blåst horn, og horn var det han hadde spesialisert sig på. / De dårlige tider som kom må naturligvis også tas med i reg-ningen. Men det er ikke helt av-gjørende. Noe kan det også ha spilt rolle, at Christianssands innfødte be-folkning har forbeholdt sig ved sine ledende menn å besette hovedstillin-

gene i musikklivet. Men ingen av disse årsaker er avgjørende. Til syvende og sist er det vel så, at det ikke har vært opdrift *nok* i Niels Christian Brøgger til at han greide å forfølge sine vakre første seire i Oslo. Selv i Christianssand hadde han ennå hatt tid til å spesialisere sig på violin eller klaver, om han hadde villet. / Niels Christian Brøgger har ganske sikkert laget en god del almindelig dansemusikk etter tidens smak og krav. Intet av dette blev trykt, av den enkle grunn at notetrykning ennå på den tid var en vanskelig sak, som man helst gikk til utlandet med. Den førstelitograferte musikk blev laget i Oslo efter 1822. Noe av Brøggers musikk har allikevel overlevet ham. En *figaro*, som siden er utgitt, er efter tradisjonen av Niels Christian Brøgger. Den er meget yndefull og melodios, men helt uten særpreg. Det er tidens europeiske dansemusikk, men tillempet av et fint begavet musikk talent. / I Christianssands kirkebok for 9. april 1827 står følgende:

Frideriche Brøgger.

Begravet 9de April 1827 Musik-Informator Niels Christian Brøgger, 42 Ar, gift, død den 5te April . . .

Dødsårsaken står alltid reglements- messig spesifisert i kirkeboken. Her mangler den. Det har vært sagt at han tok livet av sig. Tante Dikka

vilde aldri inn på dette. Det er ikke lenger mulig å komme til klarhet over det. En versjon jeg ofte har hørt, er at han gikk på sjøen. Vi kommer aldri til å få lys i dette. Har han virkelig gjort det, ligger det en stor og ulykkelig utvikling bak slikt, når han kunde forlate en hustru som satt tilbake med fem små barn, den minste bare ett år gammel. Hvilken

ulykke i hans sinn kan ha vært så stor at den drev ham til dette! Eller har nød og fattigdom svekket hans dømmekraft og sinnslikevekt til desperasjon? Intet av dette vet vi, derfor skal vi ikke plette hans minne med noen formodninger. En ting legger jeg stor vekt på. Det fantes intet ufordelaktig om ham i familietradisjonen. Det skal komme ham til gode her. Og hans hustru kaller ham i

dødsbudskapet „min elskede og uforglemmelige Mand“. Det må være noe mere enn en formel, hun hadde ellers ikke brukt ordene. Han kan ha kjempet til han stupte. La oss ha ærbødighet for hans skjebne. / Tre uker senere averterte enken dødsfallet. Det står i Christianssands Adresse for lørdag 21. april 1827:

Dødsfald.

Det blev min tunge Lod herved at maatte bekendtgjøre fra fraværende Familie og Venner: at min elskede og uforglemmelige Mand, Musik-Informator Niels Christian Brøgger, den 5te dennes om Morgen forlod denne Verden, i en Alder af 43 Aar, efterladende mig i trange Kaar med 5 smaa uforsørgede Børn. Da jeg nu forlader Stedet, aflægger jeg herved min skyldigste Taksigelse til de respective Herrer, der uindbudte beviste den Afdøde den Ære, at ledsage ham til sit Hvilested; ligesom jeg og stedse med den inderligste Taknemmeligheds-Følelse, vil erinde mig alle de Ædle, der i denne min dybe Sorg har rakt mig Haanden, og derved lindret min tunge Smerte.

Christianssand, den 20. April 1827.

Frideriche sal. Brøgger,
født Bader.

Allerede 18. april er skifteretten ute og averterer auksjon over Niels Christian Brøggers innbo og løsøre: /

Førstkommende Lørdag den 21de dennes, Eftermiddag Klokken 2, bliver, efter Skifterettens Requisition, offentlig Auction afholdt udi Huset no. 136 over endeel Løsøre-Effecter, tilhørende Stervboet efter afgangne Musik-Informator Brøgger.

Christianssand d. 17de April 1827.

J. S. Fleischer.
Const.

Det var naturlig at fru Brøgger vilde selge vekk det hun kunde, når hun skulde flytte fra byen. Auksjonen omfatter derfor tydelig nok bare slikt som hun ikke vilde ha med. Herfra er undtatt noen få saker som hun har kjøpt tilbake av boet. Auksjonsprotokollen fra 21. april 1827 er bevart, og fortegnelsen er meget omstendelig. De ting som „Enken Brøgger“ kjøpte tilbake, er følgende: en *sopha* (2 spd.), en *kaffekanne* med fat og ni par kopper (3 sk.), to *spilleborde* (2 spd.), et *stueuhr* (5 spd., samlingens dyreste stykke), syv *skilderier* (1—2—12) og fire fag *kappegardiner* (3—14). / Det var ellers ikke noen store eller fine saker som gikk til auksjon. Det mere fremtredende gods er to *chattoller*, et „*sengested*“, to *border*, en *kiste*, tolv *stoler*, en *dragkiste*, et *rødmalt vingebord*, en *kanapébenk*, et gammelt *skap* og en del glass og fater. / Nesten rørende virker to poster som disse: „*en kasse med et valdhorn*, og en vugge“. Og i det lille musikerhjem var det mange slike nyttige ting som en huggestabbe, en bismervekt med lodder, en lykt og en trebenk o. s. v. Og av husets enkle inventar nevnes slikt som „en kurv med seks flasker“ (reiseskrin), et skriveskrin, et dambrett og mange bøker, og endelig N. C. Brøggers „*pibe*“, støvler, hatt og *mange* vester. / Auksjonen innbragte i alt ca. 60 spesiedaler. / Enkefru Brøgger reiste til Oslo med sine fem barn. Der levde iallfall hennes

bror G. F. Bader i gode kår og flere av hennes søstre, og på Romerike bodde hennes bror lægen, så det var nokså naturlig at hun søkte tilbake til Oslo. At det var Baderfamilien som blev hennes støtte, har vi slike indirekte bevis for som at jomfru Agnes Bader, datter av lægen på Romerike, stod fadder til hennes fetter Anton Wilhelm Brøggers sønn ved dåpen i 1852. I nesten firti år levde hun hersom enke, hun opplevde at to av sønnene hennes kom godt i vei, Christian Frederik på Tromsø og Anton Wilhelm i Oslo, og hennes yngste datter — tante Dikka — har alltid vært henne til stor glede. Noe mindre glede hadde hun av Carl og „Thea“, som begge i løpet av årene gjorde henne adskillig sorg. Hun opplevde å få fjorten barnebarn, det eldste av disse (Niels Christian) var enn også blitt student før hun døde. For å leve tok hun op igjen håndverket fra unge dager. Hun sydde, og skaffet sig og sine barn levelige kår ved det. Det er ikke meget jeg kan fortelle om henne. Tante Dikka elsket sin mor med en dyp varme, hun talte alltid om henne med en egen klang i stemmen,

men noen egentlige opplysninger om henne gav hun i grunnen aldri. / Hun døde i Oslo på Grøndahls Gamle-hjem, antagelig i 1864. Efter alt å dømme må hun settes meget høit i slektens historie. Fattig, forlatt av en mann hun elsket, med fem små barn stod hun 37 år gammel alene i livet. At hun skapte et hjem for disse barn, at to av dem hevet og øketslektsarven og løftet den høiere enn før, det er en bedrift som må bunne i en sterk personlighet, en fast vilje og en kraftig, ren karakter. Friderica Bader er en av dem Brøggerslekten idag skylder aller mest. / Fra hennes gamle dager fins et fotografi av henne, som her gjengis, og som forteller meget. Den fast lukkede munn, de dyptliggende, litt ivrige øine, er trekk som siden går igjen i Brøggerslekten. Hun er virkelig stammor, og en vi skal ære for hennes store innsats i slektens historie. Vi har jo dessverre ikke noe bilde av Niels Christian Brøgger, vi vet ikke hvor meget av de ytre trekk i slekten idag stammer fra ham. Men av dette billedet (side 24) kan vi iallfall se at det er meget som stammer fra henne.

CHRISTIAN FREDERIK BRØGGER OG HANS SLEKT

Han var som før nevnt eldste sønn av Niels Christian B. og var født i Christianssand 4. desember 1814. Han var med andre ord vel 12 år gammel

da moren flyttet til Oslo. Her møter vi den første frukt av hendes målbevisste arbeide for å få barna frem. Han blev student i 1834, nitten år

* Dimittert fra Christiania Lærde Skole, d. v. s. Kathedralskolen. Av 108 var syv stykker fra denne skole, *Johan Christian Collett* (den senere bekjente amtmann over Christians amt), *Brede Thurmman*, *Halfdan Kjerulf* (den berømte komponist), *Peter Daniel Baade Wind Kildal* (den senere stortingspresident

*Christian Frederik
Brøgger.*

*Agnethe Wilhelmina
Brøgger.*

gammel*. Det er ikke så lite merkelig, i en vanskeligstillet liten håndverkerfamilie, å få gutten inn på Katedralskolen, frem til artium og siden til juridikum. Når det kunde gå, kan vi med største sikkerhet si det var miljøet fra Bader-familien som var avgjørende. I Oslo bodde instrumentmakeren Fr. Gustav Bader, som vel satt godt i det, og på Romerike bodde doktoren Iver Wilhelm Bader. Det var sikkert disse onklene som fikk ham frem på den akademiske bane, indirekte eller direkte. / I 1842 blev B. cand. jur., og mulig alt samme år blev han fullmektig i Kirkedepartementet. Det var utvilsomt en god karriere, som lovet en god fremtid sett fra en håndverkerfamiliessynspunkt. Imidlertid satte han selv utsiktene på en prøve, da han plutselig i 1842, bare 27 år gammel, giftet sig. Det er

tradisjon i familien, at det ikke var aldeles frivillig, og at han på grunn av følgene i et forhold var nødt til å gifte sig. Hun het *Agnethe Wilhelmine Bruland*, og var født 25. desember 1819 og altså fem år yngre enn Chr. Fr. Brøgger. Hun var svigerinne av lensmann Jersin i Sogn og var antagelig selv fra Nordfjord, hvor Chr. Fr. Brøgger en kort tid blev lensmann, for hennes skyld. Tante Dikka hadde forskjellig å fortelle om „Mina“, det var ikke alt sammen like sympatisk, men det må ganske sikkert skrives på svigerinneskapet. Det pleier ikke å fremkalle noe hjertelig forhold. Hun var ikke synderlig flink eller dyktig i huset, sa tante D., hun hadde en slags St. Veits-dans, og satt bestandig på barneværelset og kledde aldri riktig ordentlig på sig! Tante Dikka og moren var i 1855 i Tromsø

og forretningsmann), *Christian Grønbech Døderlein* (prost i Holt), *Niels Juul Blix* og *Christian Frederik Brøgger*. Hans artiumskarakterer var disse: Modersmaal 3, Latin 3, Latinsk Stil 4, Græsk 3, Hebraisk 3, Tydsk 2, Fransk 3, Religion 2, Historie 2, Geographie 2, Arithmetik 1, Geometrie 1. Hovedkarakter Laud.

og besøkte Brøggers, og noen av inntrykkene herfra hadde hun gjemt på. Hun fortalte også at B. egentlig var glad i en frk. Knagenhjelm, som han måtte opgi da han giftet sig. Agnethe Wilhelmine Brøgger blev enke i 1874 og døde 4. januar 1895. / I dette ekteskap kom det tolv barn, og det er barnebarn og barnebarns barn av Christian Frederik og Mina Brøgger som idag er den ubetinget tallrikste del av Brøggerslekten. / I seks-syv år var Brøgger i stillingen som fullmektig i Kirkedepartementet. Avansamentet her var det som gjorde at han i 1849 flyttet til *Tromsø*, da han blev konstituert som kasserer for det „*Nordlandske Kirke- og Skolefond*“. Her var han i tyve år til han i 1869 blev utnevnt til *byfogd i Ålesund*. / Det nordlandske kirke- og skolefond stammer helt fra 1715 og var en frukt av arbeidet for misjonsvesenet i Finnmark. Det omdannedes efterhånden til en stiftelse for kirke og skole i Nord-Norge, det skulde utrede pensjoner til prester og skolelærere og til deres enker, det skulde skaffe de slettest avlagte geistlige embedsmenn en lønnsforbedring, yde bidrag til almueskolevesenets fremme m. m., men alt bare begrenset til det gamle Tromsø stift, det nuværende Hålogalands bispedømme. I 1848 var formuen omtrent 160 tusen spd. Nettop i dette år blev fondet delvis omorganisert og lagt under Stortingets kontroll. Visstnok som følge av denne direkte inngripen blev sekretærstillingen opprettet som Brøg-

ger fikk. I 1929 var formuen ikke langt fra 1,5 millioner kroner. Fondet styrtes i 1848 av Tromsø Stiftsdirigsjon, hvilket det forresten i praksis gjøres også den dag idag. I Statskalenderen for 1869 står Chr. Fr. Brøggers lønn som kasserer for fondet opført med 670 spd. Idag er den 2200 kroner med 1000 kroner til kontorhold. Det vil si at den også i 1849, da Brøgger fikk stillingen, bare var beregnet på å være bierhverv for en mann. Brøgger tok derfor i 1858 bevilling som *sakfører* og var i mange år underrettsakfører (i følge lov av 1848). Han kom også efterhånden inn i mange slags forretninger og blev i 1864 medlem av den derværende „Statens Låne- og Disconterings-Commission“. Denne styrtes av tre medlemmer, hvorav altså Brøgger nu blev det ene. De to andre var visekonsul F. B. Holst og kjøpmann P. Hansen. Styremedlemmene fikk som godtgjørelse for deres arbeide en tiendedel av den ved enhver kommune innvunne diskontopremie. / Tromsø var i 1794 blitt kjøpstad og gikk til å begynne med langsomt og pent frem. *Leopold von Buch*, hvis berømte norske reise har gitt så mange interessante opplysninger, forteller fra 1807 om Tromsø hvor nydelig kjøpmenn som Giæver, Figenschou og Lorch bor, — en hører på navnene det er tilflyttet folk. I 1825 hadde byen 738 innbyggere, og fra nu av oplever den en stadig økning, takket være en stigende handelsvirksomhet av det arktiske preg som

Tromsø omkring 1865. Brøggers hus er det lille halvannen etasjes hus til venstre.

siden har vært byens, — ishavsfart, pomorhandel, fiskeeksport, skibsfart. Fra 1841 fins en livlig skildring av dette av kandidat *Lund* (se *Helland, Norges Land og Folk, Tromsø amt II*, side 17, Oslo, 1899). I 1855 hadde byen 2958 og i 1865 ikke mindre enn 4073 innbyggere. / En ting som nok kanskje har vært medvirkende til at administrasjonen i Oslo ønsket en utsending i Tromsø til arbeide med Nordlandske Kirkefond, var at det bekjente *Seminarium* for Nordland og Finnmark efter Stortingets beslutning blev flyttet til Tromsø i 1848. / Rektor Qvigstad har vært så elskverdig å sende mig et fotografi av Tromsø Seminar, som er gjengitt her, fra ca. 1875. Her er Brøggers hus i forgrunnen, et hus på halvannen

etasje, med uthus og gjerde m. m. „Jeg erindrer Brøggers hus, skriver han, fra den tid jeg var skolegutt og bodde i nærheten (1863—1869). Husene så ut som på fotografiet, jeg tror dog at det var torvtak på den ene uthusbygning. Huset var opført av tollbetjent Hans Arnesen, som kom til Tromsø i 1831“. / I Tromsø levde Chr. Fr. Brøgger sine beste år, her vokste alle barna op, skjønnringtonok de fire første var født i Oslo; her gikk de på skole og fikk alle barneinntrykkene. Men det er her som med flere av de stamfedrene for slekten vi her taler om, at vi vetså lite om hans og familiens liv i Tromsø. / I 1869 (⁸/₉) blev Christian Frederik Brøgger utnevnt til byfogd i Alesund. Det var selvfølgelig en virkelig

anseelig forfremmelse og forteller likefrem om hans dyktighet. Med byfogdembedet var dessuten også kombinert forretningene som *politimester*, *byskriver* og *magistrat*. I Statskalenderen for 1871 heter det også at Brøgger „har dessuten det til lønnsforbedring for fogder, skattefogder og de byfogder, der oppebære lønn av statskassen, for inneværende budgett-termin bevilgede beløp 100 spd. årlig inntil vakanse inntreffer i Nordre Søndmøres Sorenskriverembede“. Hans gasje er ellers bevilget med 926 spd. og et tillegg av 156 spd. for kontorhold. / Det var fremdeles en fin og bemerkelsesverdige karriere for musikk-lærersønnen å være nådd så høit, også sosialt sett. Av hans 12 barn levde nu de åtte, og hans eldste sønn Niels Christian skulde snart bli prest. Bare fem år efter døde Christian Frederik B., den 8. oktober 1874, like før han skulde fylle 60 år. / Christian Frederik Brøggers og Agnethe Wilhelmine Brulands barn:

¶ D. 1. *Niels Christian Brøgger*, født i Oslo 31. mai 1843. Han har selv fortalt følgende om sitt liv. Gikk på Tromsø middel- og realskole til 1861, da han på grunn av sykdom måtte slutte, blev student 1863, tok eksamen philos. 1866, og teologisk embedseksamen 1871, og „examen practicum“ 1872, var som student huslærer og en tid lærer i norsk og religion ved Alesunds skole for den

høiere almindannelse, blev 29. februar 1872 beskikket til personellkapellan hos sogneprest N. Buch i Alesund, hvis embede han bestyrte under hans sykdom og efter hans død. Den 3. mai 1873 blev han utnevnt til sogneprest i Dverberg i Vesterålen. Her var han i 6 1/2 år til han 3. desember 1879 blev utnevnt til sogneprest i *Hafslo* med Fet, Joranger og Solvorn (gasje kr. 2500) i Sogn, hvor han 31. august 1896 blev konstituert som prost i Indre Sogns prosti og 14. juli 1897 fikk „bestalling som valgt prost“. I 39 år virket han i denne stilling, til han i 1918 tok avskjed. Her, i den vakre Sognebygden er også alle hans barn født*. / Han blev gift 3. juli 1873 med *Anna Margrethe Jervell*, født 28. september 1845, død 4. mars 1913, datter av kjøpmann og konsul Jacob Jervell, f. 6/10 1817, død 6/2 1870, og hustru Henriette Louise, f. Krohg, datter av Eidsvollsmannen amtmann Hilmar Meincke Krogh, født 1. januar 1776, død 13. aug. 1851. / Familien Jervell er fra Uleåborg; navnet henger visstnok sammen med det finske *järvi*, som betyr en sjø, et tjern. Egentlig er det to familier i Romsdal av navnet, og oprinnelig visstnok begge med en stamfar ved navn Jakob Jervell. Fru Niels Christian Brøgger var et ypperlig menneske, og hun har sin del i fremgangen hos alle prostens barn. / N. C. B. giftet sig på ny 19. november 1915 med *Agnethe Eline Lie*, datter

* Om Hafslo se overlærer *Jon Laberg*, Hafslo Bygd og Ætter. Bergen 1926.

av amtsskolebestyrer Hans Lie og hustru, født Gjestvang. / Niels Christian Brøggers barn, alle av første ekteskap, er for en stor del emigrert til *Amerika* og har gjort det godt. Det er nu mange Brøggere i Amerika. Han har følgende barn:

¶ E. 1. *Christian Frederik Brøgger*, født i Vesterålen 25 juni 1874. Var kasserer i Hafslo, ugift og sykelig og døde 28. april 1915.

¶ E. 2. *Henriette Louise Krohg Brøgger*, født 17. oktober 1875, gift 25. mai 1900 med *Fredrik Adolf Heiberg*, født 2. november 1872, sønn av godseier Hans Knagenhjelm Heiberg og Marie Fredrikke Haslund, og altså bror av den bekjente museums mann Gert Falch Heiberg på Amble. Han blev student i 1890, medisinsk kandidat 1898, kommunelege i Bindal i 1901, i 1905 i Leikanger og siden ^{5/11} 1912 kst. distriktslege i Karlsøy og i Tromsø. I 1916 utnevnt til distriktslege i Leikanger i Sogn.

Deres barn:

¶ F. 1. *Edith Marie Heiberg*, født i Bindal 1. desember 1901 og gift første gang 8. mai 1922 med *Eyvind Bård Dahl*, f. i Fredriksstad 10. juli 1895, sønn av fabrikk eier Dahl, f. 1850 og Sofie Hjerperød, f. 1870. Efter 1922 lege i Stavanger. Ekteskapet oppløst ved skilsmisse juni 1928. Andre gangen gift 2. juli 1929 med høiesterettsadvokat i Stavanger *Johan Munthe Cappelen*, født i Oslo 20. mai 1884 (biografiske data i studentene fra 1902) og først gift med

*Niels Christian
Brøgger.*

Borghild Aanensen, født i Stavanger 17. juni 1885 og død der i 1928.

Deres barn er:

¶ G. 1. *Bodil Cappelen*, født i Stavanger 26. april 1930.

¶ F. 2. *Borghild Heiberg*, født i Bindal 13. juli 1903.

¶ E. 3. *Jakob Brøgger*, født 3. januar 1877, utvandret til Amerika og blev bankchef i Statebank of *Butterfield*, U. S. A., gift 2. september 1903 med *Emma Brynildsen*, født 2. september 1879 av foreldre fhv. hotelleier Fredrik Milian B. og Johanne, født Andersson.

Barn:

¶ F. 1. *Ragnhild Margrethe Brøgger*, født 12. september 1904.

¶ F. 2. *Niels Milian Brøgger*, født 3. mars 1906.

¶ F. 3. *Maureen Brøgger*, født 5. juli 1912.

¶ E. 4. *Agnethe Wilhelmine Brøgger*, født i Dverberg i Vesterålen 18. mai 1878, utvandret til Amerika 23.

mars 1899 og gift 16. mars 1914 med *Richard Robert Kerwitch*, født i Königsberg i Tyskland 9. desember 1880, sønn av ingeniør Carl Leopold Kerwitch og Frederica f. Dischereit. Han er tile-layer of ceramics, og de er bosatt i Pittsburgh i Pa.

¶ E. 5. *Alf Brøgger*, født 11. januar 1880, reiste i 1902 til Syd-Afrika og derfra til Amerika i november 1905, siden farmer i Willestone, *North-Dakota*, nu byggmester i San Francisco. Gift 3. januar 1906 med *Kirsten Ryge Petersen*, født 15. desember 1878 av foreldre Laurs Christian Petersen, proprietær, Aars i Danmark, og hustru Hanna Christiane, født Ryge.

Barn:

¶ F. 1. *Niels Christian Olaf Brøgger*, født 8. mai 1906, student og nu ansatt ved Bank of Italy.

¶ F. 2. *Harald Brøgger*, født 17. juni 1909. Student og ansatt ved samme bank som broren.

¶ F. 3. *Otto Brøgger*, født 4. april 1912, ansatt ved samme bank som de to brødre.

¶ F. 4. *Carl Wilhelm Brøgger*, født 18. oktober 1915.

¶ F. 5. *Ruth Brøgger*, født 29. november 1918.

¶ E. 6. *Axel Brøgger*, født 1. mai 1881 og død 6. desember 1881.

¶ E. 7. *Valborg Brøgger*, født 1. mai 1881, ugift. Hun var (iflg. Morgenbladet 2. mai 1903) forlovet med Alf Mathiesen i Afrika (!). Blev i 1920 gift med kjøpmann i Bergen *Aug. Schjøtt* (se nedf.).

Barn:

¶ [F. 1. *Ester Margrethe Schjøtt*, født 23. mars 1919.]

¶ F. 2. *Christian Frederik Schjøtt*, født 23. desember 1921.

¶ F. 3. *Tryggve Krogh Schjøtt*, født 20. desember 1912 og efter Departementets tillatelse adoptert av August Schjøtt.

¶ E. 8. *Axel Brøgger*, født 7. februar 1883, utvandret til Amerika i 1905 og er juveler i Bellingham, Washington, U. S. A. Gift 18. november 1911 med *Agnes*, født *Horda-Hauge*, født i Oslo 23. april 1890 av foreldre danselærer Johan Christian Horda-Hauge og hustru Selma Marie, født Hansen.

Barn:

¶ F. 1. *Margrethe Brøgger*, født 16. juni 1912.

¶ F. 2. *Lovise Brøgger*, født 6. juli 1917.

¶ E. 9. *Eivind Brøgger*, født 4. oktober 1884, hovedkasserer i Statebank of Butterfield, U. S. A., gift 24. juli 1912 med *Cora Belle Fromm*, datter av *William Fromm* og hustru *K. Fromm*.

Barn:

¶ F. 1. *Lloyd Christian*, født 2. juli 1913.

¶ E. 10. *Otto Brøgger*, født 1. mai 1886. Begynte i 1906 og var i flere år reisende for firmaet generalkonsul Johannson, Oslo og fra 1. jan. 1925 medinnehaber av firmaet. Han blev 13. desember 1913 gift med *Dagny Winge-Poulsen*, født 3. mai 1883, datter av agent Andreas Winge-

Poulsen og hustru Sally, født Batt-Larsen. / Otto Brøgger blev frimurer 25. mars 1912 og er efter 22. november 1927 i 8de grad. Fra 1. januar 1930 er han ceremonimester i Den Norske Store Landsloge.

Barn:

¶ F. 1. *Anna Margrethe Jervell Brøgger*, f. i Oslo 21. mai 1915.

¶ E. 11. *Sigurd Brøgger*, født 19. oktober 1887, er farmer i N. Dakota, ugift.

¶ D. 2. *Wilhelm Brøgger*, født i Oslo 1845. Han blev revisor i Oslo og forretningsmann, og døde ugift i Oslo 8. oktober 1898, 53 år gammel.

¶ D. 3. *Alida Marie Brøgger*, født i Oslo 7. mars 1847 og død i Alesund 29. mars 1912. Hun blev gift 7. mars 1875 med *Jacob Jervell**, hvis søster var gift med Niels Christian Brøgger, se ovenfor side 30. Han er født 26. juli 1847, og var proprietær i Vestnes, Romsdal. Var utdannet som forretningsmann og kom i 1866 til Alesund i fiskeforretning, som han selv drev efter 1880. Fra 1877—84 kasserer og bokholder og fra 1884 til 1912 bankchef i Alesunds Kreditbank. Alida Marie Brøgger hadde, skriver hennes mann, en god og mørk sangstemme, var musikalsk, men dyrket musikken bare innenfor hjemmets vegger.

Barn:

¶ E. 1. *Agnete Wilhelmina Jervell*, født 24. januar 1876. Gift 11. april 1905 med kjøpmann i Bergen *August*

*Alida Marie
Brøgger.*

Schjøtt. Ekteskapet oppløst i 1914 og kjøpmann Schjøtt atter gift med Valborg Brøgger (se ovf.). Agnete Jervell og kjøpmann Schjøtt har to barn: ¶ F. 1. *Jacob Jervell Schjøtt*, født 1. august 1907. Har kontorpost i Bergen.

¶ F. 2. *Birgit Elisabeth Schjøtt*, født 6. august 1911. Se også ovf. under Valborg Brøgger. / Kjøpmann Schjøtt er født 11. april 1870 i Bergen, sønn av repslugermester Hagbarth Emil Schjøtt og hustru f. Jordan.

¶ E. 2. *Henriette Louise Jervell*, født 24. april 1877. Gift 30. august 1915 med *Wilhelm Albert Affourtit*, født 18. mars 1882, død 29. januar 1923 i Leiden i Holland, hvorfra han var. Hun var før giftermålet kassererske ved Alesunds Gassverk, hvor Affourtit, som var utdannet ingeniør, også hadde ansettelse en tid. Efter giftermålet reiste de til Java,

* Hans bestefar Jacob Jervell var født 1782 i Uleåborg og flyttet sammen med sine tre søsken i 1795 til Molde.

hvor A. av den hollandske regjering var ansatt som gassverkbestyrer på forskjellige steder, også på Celebes. Efter ca. 7 års opphold i Ostindien reiste de til Leiden, hvor Affourtit døde efter en operasjon.

Barn:

¶ F. 1. *Solveig Bertha Affourtit*, født 16. august 1920. Bor med sin mor i Leiden.

¶ E. 3. *Aagot Jervell*, født 10. september 1880, død 13. april 1882.

¶ E. 4. *Sverre Jervell*, født 7. april 1882, cand. theol. 1906 og i 1909 sogneprest til Tana, 1914 i Gildeskål og i 1925 hospitals- og fengselsprest i Bergen. Fra 1917 til han i 1920 forlot Fauske, var han prost i Søndre Salten. Han er vernepliktig offiser og var et par år sekretær i den kristelige ungdomsforening i Stavanger, hvor han også var lærer ved en av byens skoler. Han har hatt en rekke formannshverv og skriver om sig selv at han har Bergens koseligste og mest idylliske prestegård i det gamle middelalderske St. Jørgens hospital, „hvilket jo ikke egentlig kan regnes mig til fortjeneste“. / Han blev gift 9. november 1909 med *Thora Mejdell*, født 28. november 1889, datter av apoteker i Stavanger Stephan B. Mejdell og hustru f. Falk.

Barn:

¶ F. 1. *Finn Jervell*, født 5. november 1910, student 1929.

¶ F. 2. *Jacob Stephan Jervell*, født 1912, døde 4—5 mdr. gl.

¶ F. 3. *Svein Jervell*, født 22. november 1913.

¶ F. 4. *Helga Jervell*, født 19. november 1915.

¶ F. 5. *Johanne Jervell*, født 11. februar 1918.

¶ F. 6. *Else Jervell*, født 25. oktober 1919, død 4. februar 1928.

¶ F. 7. *Thor Jervell*, født 24. september 1920.

¶ F. 8. *Agnethe Wilhelmine Jervell*, født 8. februar 1922.

¶ F. 9. *Jacob Stephan Jervell*, født 21. mai 1925.

¶ F. 10. *Else Jervell*, født 29. januar 1929.

¶ E. 5. *Jacob Kristian Jervell*, født 22. juni 1885. Han utdannedes som forretningsmann og blev i 1914 disponert for A/S Det Norske Salgskontor i Hamburg, startet 1. november det år. Bodde her under hele krigen og giftet sig 10. november 1917 i Hamburg med fru Hauptmann Katharina Maria Elisabeth Danneck (f. 26. okt. 1885), født Pauly, datter av avdøde jernbanedirektør i Berlin, kgl. preussisk regjeringsråd Carl Pauly og frue, f. v. Reisener. Jervell meldte sig som frivillig på tysk side. Han flyttet siden til Norge, hvor han har arbeidet som forretningsmann i fiskebransjen.

¶ E. 6. *Aagot Marie Jervell*, født 8. desember 1886, ugift og sykelig.

¶ D. 4. *Ivar Waldemar Brøgger*, født i Oslo 5. januar 1849 og døde i Nordfjord (av kræft) 23. januar 1909. Student i 1867, dimitert fra Tromsø lærde skole. Cand. iuris i juni 1872. Nedsatte sig i Alesund som sakfører året efter, i 1879 blev han overrets-

sakfører der. Her kom han tidlig inn i forretningslivet, blev bl. a. ordfører i representantskapet da Alesunds Kreditbank blev startet i 1881, og i 1883 medlem av direksjonen av samme bank. I 1890-årene var han offentlig forsvarer ved lagmannsretten. I 1892—95 var han byens ordfører og atter i 1899—1901. Han spilte overhodet en fremtredende rolle i Alesund. Bl. a. forærte han og apoteker Øwre i 1904 en tomt ved Storhaugen til Alesunds Museum (Kr. Bugge, Alesunds historie II. s. 87). Den 1. juli 1902 blev han utnevnt til sorenskriver i *Nordfjord* og bodde siden på skrivegården, den vakre gamle Naustdal. / I 1877 gift med *Anna Christine Cecilie Hanssen*, datter av konsul i Alesund Frederik Hanssen og Birgitte Marie Devold. Han blev derved svoger av dr. Kristian Jervell i Oslo.* / I dette ekteskap er det åtte barn:

¶ E. 1. *Christian* (skriver sig *Kristian*) *Frederik Brøgger* er født i Alesund 1. april 1878, student 1897 og juridicum 1902, overretssakfører samme år og overtok sin fars forretning i Alesund. Optok i 1904 sin senere svoger Trygve Klausen som kompagnon, og oparbeidet en efter vestlandske forhold betydelig sakførerforretning. Høiesterettsadvokat i 1908, flyttet i 1914 til Oslo, hvor

*Ivar Waldemar
Brøgger.*

han sammen med advokat Ole Røed kjøpte Oskar Strøms forretning. / Chr. Fr. Brøgger har alltid hatt meget store interesser på det finanspolitiske området. Det begynte han å arbeide med da det efter den store Alesundsbrann i 1904 viste sig så vanskelig å skaffe kapital til gjenopbygningen. Han har senere utført betydelige arbeider for opprettelsen av fiskeribanken, basert på kredittforeningssystemet. I 1910 blev det opprettet en skibshypotekforening for hele det fiskeridrivende vest- og nordland, og i denne blev C. F. B. administrerende direktør. Foreningen gav i virkeligheten støtet til en ny utvikling av havfisket. / Hans kommunalpolitiske interesser bragte ham i 1908 inn i Alesunds bys representantskap og i

* Denne grenen av familien Jervell stammer fra kjøpmann i Molde *Jacob Jervell* g. m. Anne Margrethe Steffensen. Deres sønn *Josef Jervell*, født i Molde 1813, sogneprest og gift med Susanne Lied. Hans eldste sønn er prost i Sauda *Jacob J.* f. 1859, gift med Johanne Seiersted. Hans yngre sønn er læge i Oslo *Kristian J.* født i Molde 1859. Første gang gift med Louise Hanssen, datter av konsul Fr. H., og andre gangen med Ingeborg Haneborg, f. Hansen-Mjøen.

1913 blei han byens ordfører. / I Oslo har han fortsatt å arbeide med sine finanspolitiske interesser, først for dannelsen av en skibshypotekforening for hele landets rederibedrift, videre for en kredittordning for kommunene til opnåelse av billigere kommunelån. / Han har utgitt flere bøker om finanspolitiske spørsmål, bygget på historiske utredninger og med utpreget vilje til reformer i moderne økonomisk teknikk. / Kristian Brøgger har oprettholdt og dyrket slektens musikktradisjoner. Hans spiller selv en udmerket violin og har alltid vært aktiv i musikklivet. I Ålesund fikk han i 1909, (*Kr. Bugge, Ålesunds historie II. 62*) dannet en ny musikkforening som gav private soareer for medlemmer av Arbeiderforeningen og på hotellene, med kammermusikk av Mozart, Beethoven, Haydn, Dvorak og Mendelssohn. Musikerne var Brøgger, Johs. Havnevik, Olav Johannessen og Gustav Stavseth. Etter Brøggers flytning til Oslo gikk foreningen inn, men kvartetten fortsatte sine øvelser enn et par år med telegrafullmektig F. Gulbrandsen i Brøggers sted. „Sunmøres befolkning er musikalsk, uttaler Kr. Fr. Br. — meddeler Bugge l. c. — den har en god musikalsk opfatning.“ / I Oslo har Kristian Brøgger deltatt i Filharmoniske Selskap helt siden dets opprettelse og i alle år vært medlem av dets styre. / Gift i Oslo 10. september 1903 med *Marie Christine* („*Kitty*“) *Thvete*, født 11. desember 1879, datter av bank-

kasserer Niels Gulbrand Thvete og Amalie, født Rustad. Han døde i Oslo 30. desember 1914, 62 år gl.

Barn:

¶ F. 1. *Yvette Brøgger*, født 6. mai 1909.

¶ E. 2. *Arne Brøgger*, født i Ålesund 10. juni 1879. Han gikk tilsjøs etter middelskoleeksamen i 1896 med barkskibet „Njörd“ av Grimstad. Var senere med diverse dampskib, tokstyrmannseksamen i Bergen 1898 med beste karakter, og skippereksamen i 1902 i Christianssand som nr. 3 av 15. Var derefter med forskjellige skuter til han i 1906 blev skipper på D/S „Anita“ av Oslo og førte denne damper i fem år i amerikansk frukt-, post- og passasjerfart. I 1908 førte han 300 rensdyr fra Altafjord til Newfoundland. Blev i 1912 fører av D/S „Amanda“ av Oslo og førte den til januar 1915, da han trakk sig tilbake fra sjøen og gikk inn som medinneholder av firmaet Platou, Brøgger & Co. (113 Broad Street, New York) og begynte samtidig The Import & Export Company of New York (kontor og lager i 113 Broad Street). Fra 1918 til 1923 hadde han sammen med sin bror Ivar en fabrikk for elektriske måleinstrumenter i Newark, N. J., Ivar var teknisk og Arne merkant til leder. I 1923 blev han tilbudt stillingen som disponent for Kings-Bay Kul Comp. A/S i Ålesund (se nedenfor om Trygve Klausen) og tiltrådte 1. mai s.å. Denne stilling innehar han fremdeles, men nu er det på grunn av forholdene bestemt at driften av

grubene skal nedlegges. I mai 1930 blev han beskikket til *mønstringsmann* i Alesund. / Gift 26. mai 1906 (forlovet 1901, se Morgenbladet nr. 452 for 26. juli 1901) med *Anki Due*, født i Grimstad 8. april 1878 av foreldre havnefogd og lodsoldermann i Grimstad Oluf Theodor Due og Hanna Edvarda Margarethe, født ~~Eide~~.

Deres barn:

¶ F. 1. *Anita Brøgger*, født i Bahia de Nipe, Cuba, den 12. mars 1907. Hun blev gift 24. juni 1929 i Oslo med premierløytnant og chef for Christianssands flyvebåtstasjon *Finn Lambrechts*, født 16. juni 1900, sønn av fylkesmann i Opland fylke S. Lambrechts, f. 1863 og hustru Aagot Nyquist, f. 1875.

Barn:

¶ G. 1. *Ragna Lambrechts*, født i Kristianssand 11. mai 1930.

¶ F. 2. *Eva Cecilie Due Brøgger*, født i Oslo 2. juli 1911.

¶ E. 3. *Ivar Waldemar Brøgger*, født 18. desember 1880 student i 1899, studerte derefter ved den tekniske høiskole i Hannover, diplomingeniør i 1905 på den elektriske linje. Efter et kort opphold i Norge, reiste han til Amerika hvor han i en rekke år var ansatt i Weston Electrical Instrument Works og Splitdorf Electric Co. Han opfant en del forbedringer ved elektriske måleinstrumenter D'Arsonvals type, som blev patentbeskyttet og derefter fabrikkert av Splitdorf Electric Co. Begynte i 1918 sammen med broren Arne B. en

fabrikk for elektriske måleinstrumenter og hodetelefoner for radio. Fabrikken blev nedlagt i 1924 på grunn av den herskende depresjon. Siden har han hatt ansettelse ved forskjellige elektriske anlegg og er nu bosatt i Springfield, N.J. Gift med *Louise Gjetnes*.

Deres barn:

¶ F. 1. *Ruth Brøgger*, f. 1908.

¶ F. 2. *Arne Waldemar Brøgger*, f. 1909.

¶ F. 3. *Ivar Brøgger*, f. 1910.

¶ F. 4. *Solveig Brøgger*, f. 1924.

¶ E. 4. *Reidar Brøgger*, født i Alesund 10. september 1883, død allerede 10. november s. å.

¶ E. 5. *Ruth Brøgger*, født i Alesund 23. desember 1884, hun døde 10. august 1914. Hun var meget interessert i sprog. I 1912—13 fulgte hun den russiske prinsesse Melikow til Petersburg som selskapsdame og var en vinter der.

¶ E. 6. *Reidar Brøgger*, født i Alesund 11. juni 1886. Han er ugift og bor på Lillehammer. / Reidar B. er den eneste som fortsetter musikken i familien Brøgger. Han begynte alt i sine unge dager å studere musikk og ofret sig etterhånden helt for den. Han flyttet i 1915 til *Lillehammer*, hvor han bor i egen stue og har en udmerket posisjon. På anmodning har han skrevet følgende om sig selv (mai 1930). „Jeg debuterte som komponist i Oslo i januar 1924 og gjorde lykke, — ialfall fikk jeg av de større kritikerne en meget god kritikk. Siden har jeg utgitt flere

klaverkomposisjoner og adskillige sanger til Aukrusts tekst. / Så har jeg skrevet musikken til Sigrid Undsets barnekomedie „Østenfor sol og vestenfor måne“. Denne er utkommet på Norsk Musikforlag. Har skrevet Lillehammer bys festmarsj, som for orkester spilles både i inn- og utland, og har fått en glimrende kritikk. Likeledes har jeg skrevet musikk til Aukrusts dikt „Eg undrast“ for mannskor, og fire-fem andre mannskorarbeider“.

¶ E. 6. *Esther Brøgger*, f. i Alesund 29. mai 1888 og gift 19 år gammel 27. juni 1907 på Løken i Nordfjord med høiesterettsadvokat *Trygve Klausen*, f. 8. mai 1876 i Alesund av foreldre overlærer Olaf Klausen* (1846—1913) og hustru f. Andersen. / Trygve Klausen blev student 1895 og cand. jur. 1901, begynte sakførerforretning i Alesund 1905 sammen med sin senere svoger Kr. Fr. Brøgger. Han tok advokaturen i 1906. / I boken om studentene fra 1895 (utkom 1920) har Trygve Klausen meddelt en hel del opplysninger som forteller om hans omfattende virksomhet, hvilken virksomhet også gjenspeiler noe av det bevegede, nesten fantastiske liv som blev levet i norske fiskeribyer under Verdenskrigen. Han var (i 1920) direktør for Alesunds Kreditbank, administrerende direktør for Vestenfjeldske

Skibshypotekforening, formann i direksjonen for Alesunds Fiskeriselskap, A/S Ishavet, Siglufjords Silde-salteri og Anlægs Co., Alesunds Meieri og Søndmørs Gjensidige Assuranse-Selskap for Ishavsfartøier. Han var dessuten medlem av direksjonene i Hjørungavågs Mekaniske Verksted, A/S Gustav Andersen, og Alesunds Avis. Selv eide han både fiskedampskib og ishavsskute. / En av hans største innsatser under krigen var arbeidet for Spitsbergenkullene. Alesunds ishavs- og fiskerflåte trengte naturligvis en sikker kulltilførsel, og da Nordsjø-krigen gjorde alt usikkert med tilførslen fra England, så kjøpte i 1916 Trygve Klausen sammen med skibreder Peter Brandal og kjøpmann M. Knutsen de Ankerske kulfelter ved Kings Bay på Spitsbergen (*Kr. Bugge*, Alesunds historie, II, 244 ff.). / „Min største interesse skriver han i studenterboken (1920) er for tiden Kings Bay. Vi har der fra begynnelsen under vanskelige forhold grunnlagt en bedrift som har en vinterstyrke av ca. 200 mann og en sommerstyrke av ca. 350. Vi håber i år å kunne føre til Norge 30 000 tons førsteklasses kull. Jeg er dessuten sterkt interessert i nye anlegg på Island. / Jeg har fra min ungdom vært interessert for kunst, særlig litteratur. Men disse interesser slukes mere og mere av

* Klausen var i 1870 blitt adjunkt ved Alesunds skole (*Kr. Bugge*, Alesunds historie II, s. 120). Han hadde en fremrakende evne til å undervise og til å vinne frem til sine elever. Hans norske timer var guttenes fryd, ikke minst når han på sin mesterlige måte leste høit for dem. Da han i 1883 blev utnevnt til adjunkt, senere overlærer i Drammen, gikk hans elever i sluttet tog til hans bolig for å overbringe ham sin takk og en gave.

mine forretningsinteresser og gleden over min vakre eiendom „Borgundgavl“ i Borgund på Søndmør“. / Hele denne store virksomhet blev avbrutt ved hans død i Alesund 27. november 1924. / Trygve Klausens og Esther Brøggers barn er:

¶ F. 1. *Olaf Klausen* født 10. juli 1908.

¶ F. 2. *Ivar Waldemar Brøgger Klausen* født 23. desember 1909, student 1929.

¶ F. 3. *Esther Klausen*, født 11. oktober 1912.

¶ F. 4. *Ragni Klausen*, født 4. desember 1915.

¶ F. 5. *Synnøve Klausen*, født 2. november 1918. / Alle barna er født i Alesund.

¶ E. 8. *Inger Brøgger*, født i Alesund 23. juni 1890. Hun døde 31. mai 1914.

¶ D. 5. *Carl Brøgger*, født i Tromsø 1851, døde umiddelbart etter fødselen.

¶ D. 6. *Fredrik Brøgger*, tvilling av Carl B., døde også like etter fødselen.

¶ D. 7. *Fredrik Brøgger*, født 1853 og død 1856.

¶ D. 8. *Anna Kathrine Brøgger*, født 1854 og død 1855. / Det har med andre ord vært en riktig ond tid, disse årene i Tromsø fra 1850 til 1856 for Christian Frederik Brøgger og Agnethe Bruland B.

¶ D. 9. *Harald Christian Brøgger*, født i Tromsø 8. oktober 1856. Han utdannet sig til telegrafist og ansattes 1. januar 1875 som telegrafist av 2nen

*Harald Christian
Brøgger.*

klasse ved Kjeøy stasjon i Troms fylke og tjenstgjorde siden som assistent ved stasjonene i Trondhjem, Molde og syv år i Bergen. Blev i 1886 kst. som telegrafbestyrer i Lærdalsøren og januar 1889 som telegrafbestyrer i *Gibostad*, hvor han var helt til han i oktober 1908 blev bestyrer i Grimstad. I 1911 blev han utnevnt til telegrafbestyrer av 1ste klasse i *Kristiansund*, hvor han bodde til han fratrådte i 1918. Han døde i Molde i januar 1927 og blev begravet „fra hjemmet“ tirsdag 18. januar. / Gift 22. august 1890 med *Ivanna Marie*, født 17. april 1862, datter av bakermester Martinius Bergithon *Iversen* og hustru, Anne, født Killie, i *Gibostad*. / De hadde ingen barn men en pleiedatter *Borghild Brøgger*, datter av foreldre Karl og Eline Strømsted på Tromsø og født der 1893. Hun er for tiden i New York, hvor hun har huspost. Hun er ugift.

Frithjof Brøgger.

*Marianne Fredrikke
Brøgger*

¶ D. 10. *Frithjof Brøgger*, født i Tromsø 6. februar 1859. Han blev i 1876 telegrafist i Levanger, i 1883 telegrafbestyrer i Tranøy og i 1896 i Måløy, og i 1909 i Mandal, og endelig i 1911 telegrafbestyrer (2 kl.) i *Larvik*, hvor han blev til han i 1922 falt for aldersgrensen. Han bor nu på Blindern i Oslo. / Han blev gift 1883 med *Nicoline Elisabeth Walsøe*, født 6. juli 1864 i Tranøy av foreldre handelsmann Nicolai Walsøe og hustru Elisabeth Dons.

Deres barn er:

¶ E. 1. *Agnethe Brøgger*, født i Tranøy 3. mai 1884.

¶ E. 2. *Elisabeth Brøgger*, født i Tranøy 2. april 1886.

¶ E. 3. *Laura Brøgger*, født 3. februar 1889. / Disse tre døtre driver forretning i *New York*.

¶ E. 4. *Erling Brøgger*, født 1892, styrmann, ifølge Aftenposten død 23. februar 1928, bare 36 år gammel. / Gift med frk. *Thinck*.

Barn:

¶ F. 1. *Erna Brøgger*.

¶ F. 2. *Gerd Brøgger*.

¶ F. 3. *Frithjof Brøgger*

¶ E. 5. *Liv Brøgger*, født 1904.

¶ D. 11. *Haakon Brøgger*, født i Tromsø 1861. Ugift. Han bor i Alesund og har vært underholdt av brødre og nevøer.

¶ D. 12. *Marianne Fredrikke Brøgger*, født i Tromsø 1863. Ugift. Bokhandler siden 1906 i Sogndal i Sogn. På min anmodning har hun skrevet om sig selv til Familieboken: / „Jeg er født på Tromsø men levde min barndom og ungdom i Alesund, hvor jeg var beskjeftiget dels som lærerinne, dels på kontor. I desember 1906 startet jeg en bokhandel her i Sogndal, hvor jeg nu er bosatt. Før den tid var jeg først to år på Hafslo prestegård hos min bror Niels, hvor jeg underviste de tre yngste gutter, og derefter fire år på Løken sorenskrivergård hos Waldemar, hvor jeg

også underviste de yngste børn og dessuten hadde arbeide på Sørenskriverkontoret. Den lille piken som er fotografert med sin far, skal nok være mig. Billedet er tatt her i Sogn-

dal, hvis jeg ikke tar feil antagelig i 1868 eller 69. Min far hadde nemlig permisjon på grunn av sykdom, og vi bodde da ett års tid på Vestreim i Kaupanger.“

ANTON WILHELM BRØGGER OG HANS SLEKT

Han var Niels Christian Brøggers og Frederica Baders tredje sønn, og var født i Christianssand 14. mars 1820. Han døde i Oslo 2den påskedag, 10. april 1882. / Anton Wilhelm B. var syv år da moren flyttet til Oslo og begynte sinkamp for å holde hjemmet sammen og få barna frem. Det var likesom det strakk til akkurat å få eldste gutten frem til studeringene. Den nest eldste kom frem på musikkens vei. Anton Wilhelm blev håndverker som bestefaren og oldefaren. / Hvorledes han kom inn på boktrykkerfaget vet vi ingenting om. Av opplysninger samlet bl. a. av *Mortensen* og fra familietradisjon kan vi noenlunde skrive hovedtrekkene av *A. W. Brøggers Boktrykkeris* historie. Bare 16 år gammel, kanskje før, er han kommet i trykkerilære, og efter seks års utdanning var han i 1842 fullt utlært sætter og trykker. Hele læretiden var han hos Guldberg og Dzwonkowski, og hans lærer var faktor og boktrykker Risum. Anton Brøgger var ferdig med læretiden 20. februar 1842. Og samme høst, da Risum flyttet, blev han — 7. oktober 1842 — tilbudt faktorplassen hos *Guldberg og Dzwonkowski*. Han hadde tidlig henledet

opmerksomheten på sig som en begavet typograf. I firti år stod han nu i dette arbeidet, som dengang på mange måter skilte sig fra det nuværende typografarbeidet. / Trykkeriene i Oslo i denne tid — og i andre norske byer — kunde ikke godt eksistere på almindelig boktrykk. Det var iallfall ikke plass for mere enn én, Christopher Grøndahl, som i 1812 hadde grunnlagt sitt trykkeri, og som i 1820—30-årene utgav de fleste offentlige publikasjoner, Stortings-tidende, lovsamlinger og forordninger, Hauges religiøse skrifter o. l. Fra 1815 var dette boktrykkeri flyttet til Toldbodgaten 27, hvor det fremdeles, 115 års senere, holdertil. Denne energiske og fremrakende mann var jo ikke bare boktrykker, men en virkelig forretningsmann, og han stod i 1851 som en av byens store skattydere, med 25 000 spd. i formue (*S. C. Hammer, Christianias Historie*, IV side 398). Det var bare tre „boghandlinger“ i Oslo i 1830-årene, Winther, Hartmann og Hoppe, men det meste litteratur de solgte, tok de hjem fra København. / Måten hvorpå de ikke så få trykkeriene i Oslo kunde eksistere, var i grunnen bare en, å utgi aviser og *illustrerte*

*Anton Wilhelm
Brøgger.*

magasiner eller blader. Det var de sistnevnte som i 1830-årene på grunn av tekniske fremskritt i xylografien kom til å få så stor utbredelse at de kunde underholde et trykkeri. Det blevi årene 1820—40 startet ikkeså få aviser i Norge som betinget eksistensen av et lite trykkeri. Store greiene var det jo ikke som skulde til. Lauritz Kielland på Bergene i Stavanger, som i 1832 fikk bevilling som boktrykker og grunnla Stavanger Adresseavis, utførte til å begynne med både setning og trykning selv, bare med hjelp av en gutt som opvalser. Siden måtte han ha en boktrykkersvenn og to læregutter. Naturligvis var bedriftene noe større og mere faglig kvalitativt høitstående i Oslo, hvor det fantes helt moderne „hurtigpresser“ efter

tidens tekniske standard. Alt materiell fikk vi på den tiden fra Tyskland. / De viktigste illustrerte magasiner i Oslo på denne tiden var „Norsk Penning-Magazin“, som blev utgitt av prokurator Winther, og „*Skilling-Magazin* til almeen-nyttige Kundskabers Udbredelse“, som var startet i 1835 av tegnelærer Brandt og senere blev helt overtatt av Guldberg og Dzwonkowski. Det blev først trykt hos professor *Lundhs* boktrykkeri, ved faktor Roschauw, men i 1836 hadde Guldberg og D. fått sitt eget trykkeri i Rådhusgaten, og allerede på bladets no. 47 står det trykt av *P. T. Malling*, som var faktor her til 1839, da den danske L. Risum overtok trykningen av bladet i G. & D.'s trykkeri (oktober 1839). Her var det at A.W. Brøgger samme år begynte som læregutt. Og på Skillingsmagasinets no. 41 for lørdag 14. oktober 1843 står „trykt i Forleggerens Boktrykkeri ved *A. W. Brøgger*“. / Det var flere små trykkerier i Oslo som vokste frem i 1820—30-årene. Utenom Grøndahl, som naturligvis stod i en særstilling, var det vesentlig Wulfsberg og Guldberg Dzwonkowski som spilte noen rolle*. Det første eides av *Chr. Wulfsberg*, sønn av overtollbetjent i Drammen Niels Wulfsberg. Chr. W. fikk ved kgl. resolusjon av 20. des.

* I 1830 var det egentlig bare seks-syv trykkerier som betydde noe i Oslo. *Waisenhusets* var vel det eldste. *Jacob Lehmann* trykte Intelligenssedlene. *Christopher Grøndahl* (1812) var uvtilsomt det største og mektigste. *Winther* blev fra 1830 bestyrt av P. T. Malling. *Johan Krohn* blev senere det Schibstedske trykkeri, hvorfra „Aftenposten“ gikk ut. *Wulfsberg*, eg. Rasmus Hviid, var Morgenbladets trykkeri. *Steenske* trykkeri blev grunnlagt i 1829. *Mallingske* blev stiftet 1839. P. T. Malling, som var kjøpmannssønn fra Drammen, var bl. a. utdannet i Amsterdam og var den som i 1830-årene innførte moderne illustrasjons-

1836 bevilling til å overta sin fars boktrykkeri, og han drev dette helt til 1860, da han solgte det. Han var alt annet enn boktrykker, var nemlig fra 1837 kopist i justisdepartementet og fra 1841 stiftsoverrettsprokurator i Oslo og etter 1853 brigadeauditør helt til han i 1882 tok avskjed. / Firmaet *Guldberg og Dzwonkowski*, hvor A. W. Brøgger begynte sine læreår, og som han fikk så meget med å gjøre, hadde en høist eiendommelig historie. Carl August Guldberg, som var far til den siden så berømte matematiker Cato Maximilian Guldberg, var sønn av kjøpmann A. S. Guldberg og født i Strømstad 1812. Han blev student i 1829 og teologisk kandidat i 1833. Det var som alt nevnt de illustrerte magasiners tid, og i disse år bodde i Oslo en høist eventyrlig og merkelig mann, Peter Andreas Brandt (sønn av en trøndsk kjøpmann) som kontorist og tegnelærer. Det var han som la planen til utgivelsen av „Skillingsmagasinet“, og fikk overtalt Guldberg til å påta sig redaksjonen. Det hele var meget storartet anlagt, Guldberg skulde reise til København, hvor de første nummere av bladet skulde trykkes; menda han i 1834 kom dit, var imidlertid Brandt reist til Brasilien sammen med den senere så bekjente danske zoolog P. W. Lund. Guldberg opgav

imidlertid ikke planen og kom i København i forbindelse med en polsk flyktning, Adam Alexander Dzwonkowski. De blev enig om å utgi det påtenkte magasin i Oslo og startet således boktrykkeriet og bokhandelen G. og D. I 1836 hadde de fått installert sitt boktrykkeri i Rådhusgaten, og Skillingsmagasinet kom således ut der. For Guldbergs vedkommende blev det bare en midlertidig gjesterolle, han var teologisk kandidat og vilde efterhånden inn i prestegjernen. I 1847 blev han utnevnt til residerende kapellan i Nannestad, i 1858 til Ullensaker og i 1869 sognepresti Onsøy, hvorfra han tok avskjed i 1880. / Dzwonkowski derimot innforlivet sig raskt og smidig i handelslivet i Oslo. Vi kan følge ham i avertissementer fremover og se at han både drev forlag og solgte og formidlet salg av en hel rekke varer, fra bøker og papir til rødvin, portvin og madeira. / Her er i all korthet fremstillet det miljø i hvilket A. W. Brøgger begynte sitt livs arbeide. I 1843 blev Guldberg og Dzwonkowskis boktrykkeri sammen med Skillingsmagasinet kjøpt av W. C. Fabritius, som var faktor hos Wulfsberg. Han flyttet boktrykkeriet til Hoppes gård i Øvre Slottsgate 25. / Ved denne forandring gikk A. W. Brøgger ut av Guldberg-Dzwonkowskis firma,

teknikk i Oslo, fornemmelig ved trykningen av Skillingsmagasinet hos Guldberg-Dzwonkowski fra 1835. Den før nevnte danske *Ludvig Risum*, som var A. W. Brøggers lærer, hadde eget trykkeri i 1837 – 40 og solgte det til P. T. Malling. Det senere Mallingske Boktrykkeri holdt fra 1842 til i „Sverdfegerbakken“, der hvor nu Frimurerlogen ligger. Mallingske Boktrykkeri hadde bl. a. helt til 1859 trykningen av *Almanakken*, da *Fabritius* overtok den.

hvor han hadde vært siden 1836, blev *faktor* i *Wulfsbergs* trykkeri, og løste borgerskap 29. september 1843. Her blev han i hele åtte år. / Et nydelig og samtidigslektshistorisk sjeldent bevis for Anton Wilhelm Brøggers virksomhet hos Wulfsberg har vi en liten lærebok „Geographisk Børnelærdom, bearbeidet efter Løvenbergs „Länderfibel“ af *H. Siewers*, stud. philol., med 21 af professor *P. A. Munch* tegnede karter samt tekstivers. Priis 72 ø. Christiania 1848. Trykt i det Wulfsbergske Bogtrykkerie ved *A. W. Brøgger*“. Kartene er litograferte, kolorerte tegninger, innrammet i fremstillingen av vedkommende landområdes viktigste næringsliv og bedrifter. Versene er livfulle, malende og morsomme, pregnante for sitt pedagogiske formål. Det er den vordende ypperlige lærer som her former sig og folder sig ut. Det slektshistorisk morsomme er at Hans Siewers og A. W. Brøgger her virket sammen, mange år før noen tenkte på at de skulde bli svigerforeldre sammen. / I 1848 har Brøggers arbeidsomhet bragt ham så langt at han hadde råd til å gifte sig. Ennå var han bare faktor, men fremgangen har vært god. / Magasinenes tid var fremdeles inne, og omkring 1850 opstod så — det er ikke mulig å si hos hvem — planen om et illustrert blad av et større format enn både Skillings-Magasinet og Norsk Penning-Magasin. Det skulde ha et program, det skulde ha en norskere tone og innhold enn de

andre. Og frukten av disse planer var den, at Dzwonkowski, Lunde og Brøgger gikk sammen om å utgidette nye blad, — D. som utgiver, Lunde som xylograf og Brøgger som boktrykker. Den 25. oktober 1851 begynte utgivelsen av „*Illustrert Nyhedsblad*“. Brøgger leiet Guldberg og Dzwonkowskis gamle trykkerilokale og innredet sitt trykkeri her. / Denne dag, 25. oktober 1851, er således stiftelsesdagen for A. W. Brøggers Boktrykkeri. / „*Illustreret Nyhedsblad*. Ugentlige Efterretninger om Nutidens vigtigste Begivenheder og Personligheder, samt Dagens Nyheder, offentligt og selskabeligt Liv, Videnskab og Kunst etc.“ Det utkom hver lørdag aften i folioformat, og abonnementsprisen var 72 skilling for kvartalet. Redaksjonen redegjorde i første no. for programmet, og sluttet med disse ord: Gud give nu, at vår virksomhet må bli til gavn og nytte for vårt kjære fedreland!“ Og på foten av siste side står: „Christiania. Trykt i *A. W. Brøggers Bogtrykkeri*“. Bladets ekspedisjon var i Dzwonkowskis gård i Storgaten nr. 27. Det var utvilsomt et godt redigert, meget solid tidsskrift, skrevet av gode penner som P. Chr. Asbjørnsen, dr. O. J. Broch, professor P. A. Munch, Andr. Munch, Henrik Ibsen, Jørgen Moe, Schübeler og Ole Vig. Det bragte store, flotte tresnitt og aktuelle artikler om Trondhjems domkirke, Universitetsbygningene, utenrikspolitiske orienteringer og stortingsmeddelelser, samt en rekke

artikler om „nyttige“ emner i tidens stil, — om drengsrør og havebruk, om telegrafi og fiskeri o. s. v., og en hel del ofte meget velskrevne biografier. / I bladets nr. 8 står følgende avertissement:

Undertegnede, der har etableret sig som Bogtrykker, anbefaler sig med Udførelse af alt henhørende til Faget. Da hele Bogtrykkeriet er anskaffet fra Nyt af og er forsynet med et smukt Udvalg af saavel Fraktur som Antiquaskrifter, haaber jeg at kunne tilfredsstille Enhver ved at levere baade smukt og tillige billigt Arbeide.

Christiania den 15de Nov. 1851.

A. W. Brøgger.*

Gaarden Nr. 5 i lille Grændse-Gaden.

En av slekten kan ikke la være å feste sig ved at dette avertissement er dateret fem dager efterat A. W. Brøgger hadde fått en sønn, W. C. Brøgger, som er født 10. nov. 1851. / De første 32 nr. av Illustreret Nyhedsblad er trykt i A. W. Brøggers Boktrykkeri. I nr. 33, for 15. mai 1852, står imidlertid følgende annonsering på foten av siste side: „Trykt hos *Brøgger og Christie*.“ / Hvad var skjedd? / *Jacob Arnoldus Christie* var sønn av sogneprest Chr. i Slidre og var ett år yngre enn A. W. Brøgger, født i 1821. Han kom til Oslo og utdannet sig som boktrykker hos P. T. Malling, hvor han til sist blev faktor. Han løste borgerskap som boktrykker 14. mai 1852. Vi kjenner ikke noe nærmere

til årsakene og heller ikke til formene for det kompaniskap som blev opprettet. Det varte i tyve år, og det var det som på en måte fylte resten av A. W. Brøggers liv som boktrykker. Det blev med og mot hans vilje bestemmende for hans fremtid, både på godt og ondt. / Christie hadde en god utdannelse og var en overordentlig arbeidsom og påpasselig mann, og dessuten et forretningsmessig anlagt hode, av den solide typen hvis økonomiske horisont og tenkning er tegnet i den anekdote som fortelles om ham. Han stod alltid selv på slaget kl. 6 hver morgen ved setterkassen, og kom det så sært en for sent, så tok han lakonisk klokken sin op av lommen og sa: „Mon ikke Deres ur går for sent idag?“ — eller: „Mon ikke mitt ur går for hurtig idag?“ / Her kom i virkeligheten i løpet av årene til å utvikle sig noe av en menneskelig tragedie i samarbeidet mellom disse to så dypt forskjellige menn. Hos A. W. Brøgger var det noe av den elskelige varme og rene godhet som i farens livskamp hadde gjort ham mindre herdet og rustet for hårde påganger og mot onde tider og mennesker. Hadde han vært alene, vilde dette kanskje ikke ha skapt en så kantet og lei konflikt som opstod ved et samarbeide med den helt igjennem usentimentale, vel nesten litt kyniske ungkar Christie, som ikke blir noe

* I alle trykningsannonser ellers skriver han navnet Brøgger med den gjennomstrekede ø. Avertissementet er til forskjell fra bladets frakturskrift satt med en vakker antiqva, og her fantes kanskje ikke denne ø. Den dag idag varieres skrivemåten innen familiens medlemmer av ø-en. (Brøgger, Brögger). Den strekede ø er utvilsomt det slektshistorisk riktige.

mindre ved dette, men bare helt anderledes enn Brøgger. Han hadde en nokså primitiv, men fullt respektabel motvilje mot ethvert anstrøk av „følelser“ i forretning. Han hadde en enkel, men fanatisk respekt for økonomi, orden, tid og arbeide. Den konflikt vi her er inne på, som bl. a. belyses av det faktum, at Brøgger var et helt igjennem nobelt og førsteklasses menneske, men med liten forretningsinnsikt, er jo i grunnen nokså velkjent fra en mengde livsforhold. Akutt blir den først når to så ulike typer kommer sammen. Det er aldeles urett å leggeskylden for at det gikk så dårlig, på den ene. De fulgte hver sin natur, de kunde ikke annet. Dette endrer ikke det faktum, at i Brøggers familie blev Christie etterhånden noe av en ond ånd, og at de har lidt meget under det overtak hans natur uvilkårlig skapte. / Efter tyve års samarbeide gikk Christie ut av firmaet, 18. des. 1872 sa han op sitt borgerskap, men beholdt fremdeles gården i Møllergaten hvor trykkeriet holdt til. Om oppgjøret vet vi intet faktisk, det var en avslutning på noen bitre siste år. Christie døde i Oslo 25. febr. 1892. / Men nu må det huskes at da A. W. Brøgger i 1852 tok op Christie i firmaet, var det under de beste auspisier. De var begge unge mennesker, 31—32 år, virksomheten var livlig og fremtiden lå lys foran dem. Nyhedsbladet skaffet boktrykkeriet en god, fast og regelmessig virksomhet. Alt tyder også på voksende mot og arbeidslyst de første år, da de unge boktrykkere

følte fast grunn under føttene og etterhånden siktet ennu høiere enn til ukebladet *Illustreret Nyhedsblad*. De nærmere omstendigheter ved det som skjedde kjenner vi ikke, men vel de faktiske ting. Nr. 44 for 3. november 1855 av *Nyhedsbladet* er det siste som er trykt hos Brøgger og Christie. Det neste nr. ses å være trykt av *H. J. Jensen*, Lille Grændsegade nr. 5, og bladet er overtatt av „Et Interessentskabs Forlag“. / Det er lett å rekonstruere hvad det erskjedd, ved å sammenholde de andre faktiske ting med dette. Den 22. sept. 1855, altså noen få måneder før de opgav *Nyhedsbladet*, flyttet Brøgger og Christie til *egen gård i Møllergt. 2^a* ved siden av den senere kjøpmann Simonsens gård på Torvet. Samtidig overtok de trykningen av *Christiania-Posten* — en dagsavis som siden 17. mai 1848 var utgitt av bokhandler *Dybwad*. Når vi så også noterer at Jensen ved overtagelsen av *Nyhedsbladet* rykket inn i Brøggers gamle lokaler i Lille Grændsegaden 5, så kan vi vel ha lov å legge tingene sammen. / Flytningen i 1855 og overtagelsen av *Christiania-Posten* er en utvilsom *utvidelse* av bedriften, en fremgang som har skaffet de to unge boktrykkere en god posisjon i Oslo. / På denne tid var *Christiania-Posten* C. A. Dybwads forlagsforetagende, og det blev i årene 1848—55 trykt hos W. C. Fabritius, som i årgangen 1855 uttrykkelig i hvert nr. annonser: „Trykt med *hurtigpresse* hos W. C. Fabritius“. I nr. for 30. septem-

ber 1855 står følgende notis: „Fra idag af trykkes Christiania-Posten hos D. Herrer Brøgger & Christie, Møllergaden nr. 2 A, ligeoverfor det norske Theater“. Og trykkestedet er i nr. 2538 for mandag 1. oktober 1855 anført slik: „Christiania. Forlagt af C. A. Dybwad. Trykt hos *Brøgger & Christie*“. Chr.-Posten var et udmerket avertissementsblad og en velredigert avis som utkom hver dags aften alle dager i året, også søndager (annen påskedag, annen pinsedag og annen juledag unntatt). Fra 1. oktober 1858 utvidedes formatet til hel folio. / Christiania-Posten beholdt Brøgger og Christie til 19. mai 1860, da den førnevnte Jensen overtok trykningen og dessuten forlaget av det. Denne mann hadde gått i lag med Dzwonkowski i Storgaten 27 som ombrekker og reklamerte i 1856 med at han hadde anskaffet en *hurtigpresse* og dermed anså sig særlig kvalifisert til trykkarbeider i Oslo. Det var numere reklame enn full sannhet, såsom det på den tiden var flere hurtigpresser i Oslo-trykkeriene. Grøndahl var her som ellers med sin økonomiske overlegenhet den som gikk i spissen. Han var den første som i 1839 byttet den gamle trepresse med en jernhåndpresse fra Hoffmann i Hamburg, og i 1849 kjøpte han den første til Norge

innførte hurtigpresse fra Hüttemeier. I 1854 innførte han fra Napier & Son i London den første „dobbeltpresse“, og han gikk foran i å utnytte dampen som drivkraft. / H. J. Jensen, som utvilsomt var en dyktig og aktiv boktrykker, hadde i noen år vært hos Fabritius som ombrekker. Han arbeidet nu sammen med trykker Johannessen. Han var om sig og trykte bl. a. Stortingsforhandlingene m. m. / A. W. Brøgger avanserte etterhånden på den borgerlige karriere i Oslo. Han kom i slutten av femtiårene inn i „Det borgerlige Infanterikorps“ i byen.* Det bestod av en Stadshauptmann som chef (i 1860 Halvor Amundsen), en eksersermajor (Christian August Smith), fire kapteiner, fire premierløytnanter og fem sekondløytnanter. I 1860 var Anton Wilhelm B. blitt femte sekondløytnant, i 1864 var han avansert til fjerde premierløytnant og i 1866 til annen kaptein.** / I 1869 gikk han så ut av Borgervebningen, og det er vel mest sannsynlig at det var fordi han ikke syntes han hadde råd til å bli Stadshauptmann. Etter tradisjonen var det meningen han skulde blitt det. / Et annet uttrykk for medborgerlig tillit til ham har vi i en tilfeldig opplysning fra 1865 da han blev valgt som håndverkernes representant i ligningsnevnden i Oslo

* Om Borgervebningen, omdannet i 1801, reglement av 1820, se Christiania kommunes 50-års beretning, 1892 side 463 med henvisninger og litteratur. ** Efter Statskalenderen 1867 citeres her besetningen i det borgerlige Infanterikorps: Stadshauptmann: Oluf Adelsteen Onsum, Eksersermajor: Frederik Wang, Capitainer: Hans Munthe-Kaas, Anton Wilhelm Brøgger, Hans Holst Lund Holtermann, Johan Bernt Olsen, Premierlieutenanter: Emil Charles Borgen, Ludvig Weltzin, Christian Olsen, Johan Magnus Ferdinand Andresen, Secondlieutenanter: Kjeld Michael Rüser, Ole Peter Holm, Harald Astrup, Børre Pettersen.

(Intelligenssedl. 1865 no. 221^A). / Med 1860-årene kom så den gradvise omlegning av Brøgger og Christies virksomhet til å omfatte akademiske og videnskapelige trykkarbeider, som siden har vært A. W. Brøggers Boktrykkeris spesialitet. I 1857 stiftedes *Videnskabselskabet i Christiania* nu *Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo*. Det utgav fra 1858 årlig sine „Forhandlinger“, som fra første årgang blev trykt hos Brøgger & Christie, og da selskapet i 1895 startet den større og langt voluminøse serie „Skrifter“, var det en selvfølge at de også blev trykt hos A. W. Brøgger. I snart 75 år har alt hvad Selskapet — Akademiet har utgitt i trykken vært fremstillet i Brøggers Boktrykkeri. / Omtrent samtidig, i 1860 overtok Brøgger trykningen av Universitetets annaler, kalt *Universitets- og Skoleannaler*. Årgangen 3. rekke bind I er det første som er trykt hos Brøgger & Christie. Fra 1866 overtok firmaet dessuten selve *forlaget* av Universitets- og Skoleannaler, og efter 1873 stod A. W. Brøgger som forlegger alene for det hele. Annalene er siden i alle år, altså nu i 70 år trykt i A. W. Brøggers Boktrykkeri. Efter omordningene senere har firmaet bare hatt med selve trykningen å gjøre, idet forlagsvirksomheten ophørte med at Kirkedepartementet overtok alt med utgivelsen. / Når Brøgger & Christie gav slipp på Christiania-Posten, må det ha vært fordi det for ensidig beslagla arbeidskraft og maskiner i Boktrykkeriet.

Det var efterhånden vokset op til å bli et stort blad med mange avertissementer og tillegg, det skulde ut hver eneste aften året rundt. Selv om det gav trykkeriet en fast og stadig beskjeftigelse, hardet til sist måttet fremstille sig som et enten — eller om man skulde fortsette med det. Ved å beholde det måtte de gi avkald på det boktrykk som de ellers var innrettet på, hvis man da ikke hadde kunnet skaffe kapital til store utvidelser. I og med at Brøgger & Christie opgav avisen, valgte de den linje for boktrykkeriet som siden har vært fulgt i det vesentlige. / Det videnskapelige arbeide øket. I 1860 trykte B. & C. P. A. Munch, *Chronica regum Manniae etc.* (universitetsprogram) og i 1864 *Ungers* utgave av „*Gammel Norsk Homiliebog*“, i 1868 hans utgave av *Heimskringla* og i 1871 hans utgave av den store *Mariu-saga*. A. W. Brøgger hadde efterhånden fått gode forbindelser og venner i den akademiske verden. Blandt dem var juristen *Fr. Brandt*, som i Brøggers tid i Christiania-posten var medarbeider der, og i 1861—62 redaktør. Han blev professor i 1866 og var en meget innflytelsesrik mann i videnskapelige kretser. Han og hans bror telegrafkasserer *Hans Brandt* blev gode og verdifulle venner for A. W. Brøgger. Hans Brandt bodde på sine gamle dager hos broren, major *B. nede på „Festningen“*. Jeg har et vakkert sølvbeslått pipehode som bærer innskriften: „*Til H. B. fra A. B. 9/3, 1881.*“ Jeg fikk det på

min doktordag 18. desember 1909 av professor Kr. Brandt. / I 1872 gikk så Christie ut av firmaet (18. desember). Han eide dengang gården i Møllergaten, og forholdet medførte den forandring at A. W. Brøgger flyttet boktrykkeriet op til kjøpmann *Kjos' gård i Grensen*. Hermed er den første perioden i trykkeriets historie slutt, og det har ganske sikkert for Brøgger vært en stor lettelse å komme ut av forholdet til Christie, som til slutt bare var blitt en byrde. Fra nu av heter firmaet bare *A. W. Brøgger*. / I 1873 fikk han trykningen av Gustav Storms utgave av *P. A. Munchs* samlede avhandlinger, som utkom i fire bind fra 1873—76. Her bør det også nevnes at *Turistforeningens Årbok* 1874—85 blev trykt hos A. W. Brøgger og likeså *Naturen* 1877—80. / Årene fra 1872 til 1876 forteller tante Thora var gode og lykkelige år. De flyttet til Ullevålsveien i 1875 og hadde det riktig godt. Waldemar Christopher var blitt student i 1869, og i 1876 var han i Italia på studietur sammen med Hans Reusch. Samme år blev han forlovet med Antonie Siewers. Men efter 1876 begynte A. W. B. å skranke. Det blev noen vanskelige år. I 1878 giftet Waldemar B. sig, og året efter flyttet han sammen med foreldrene i Ruse-løkveien og tante Thora reiste siden til Nordland. / I 1881 flyttet A. W. Brøgger boktrykkeriet ned til *Karl Johans gate 12*, hvor det er ennu

idag og altså har vært i snart 50 år. / I ti år stod Brøgger alene i spissen for boktrykkeriet. I de siste av disse år blev han syk, og i 1880 blev Møller faktor og delvis bestyrer av trykkeriet. Den 10. april 1882, annen påskedag, døde Anton Wilhelm Brøgger i Oslo—sammedagsom Astri Brøgger blevdøpt i Stockholm.* Han blev bare 62 år. Hans enke levde i 33 år efter i Oslo. / *Karl Wilhelm Møller*, som blev bestyrer av A. W. Brøggers Boktrykkeri ved Brøggers død, var født i Oslo i 1849 og altså en mann på 33 år da han overtok stillingen. Han var utlært hos Schibsted i Aftenposten, var i 1874—78 faktor hos Mallings og i 1880 hos Brøgger. Han tok aldri borgerskap som boktrykker, og var bestyrer av trykkeriet helt til sin død, 26. mai 1899. Disse årene fra 1882 til 1899 er den tredje perioden i trykkeriets historie. Møller var på mange måter en begavet og kraftig type, som i sine beste år drev trykkeriet meget godt. Den radikale forskjell i systemet fra før, idet nu ikke lenger eier og leder var samme mann, har naturligvis i årenes løp voldt mange vanskeligheter. Anton Wilh. Brøggers datter, *Thora Brøgger*, kom imidlertid fra 1882 inn i arbeidet på trykkeriet og overtok å føre firmaets bøker (se nedenfor under henne). / Av trykkarbeider fra 80-årene kan nevnes at *Historisk tidsskrift* trykte et par årganger (2nen rekke, II og III, 1880—82) hos A. W. Brøgger. Videre

* Ifølge Morgenbladet for onsdag 12. april skulde begravelsen finne sted fra kapellet på Vår Frelsers Gravlund torsdag 13. april 1883 kl. 1° (eller kl. 13 efter vår sprogbruk).

tryktes her Gustav Storms utgave av *Peder Claussøns* samlede skrifter (1881) og *Yngvar Nielsens* første bind av *Bidrag til Norges Historie* i 1814, begge utgitt av Historisk Forening. / I midten av 80-årene fikk trykkeriet forbindelse med en mann som i årenes løp har hatt en stadig og fast fot hos A.W. Brøgger, nemlig W. C. Brøggers ungdomsvenn *Hans Reusch*. Han utgav i 1885 den første utgave av sin lærebok i geografi, som senere har oplevd en rekke nye utgaver og oplag på Brøggers Boktrykkeri. I 1891 kom også hans *Naturkunnskap*, som også er kommet i flere oplag. Hermed innlededes også den side av trykkeriets virksomhet som er knyttet til *kommisjonsforretningen*. Reusch utgav sine bøker „i kommisjon hos T. O. Brøgger“ og tjente etterhånden en liten formue på dette. / Høsten 1889 kom *Albert Lykseth* til Brøggers Boktrykkeri. Han var da bare 23 år gammel, utlært et par år i forveien i Chr. Schibsteds Boktrykkeri. Og i januar 1890 blev han faktor i A. W. Brøggers Boktrykkeri, til hvilket han nærmere og fjernere blev knyttet resten av sitt liv. / I 1890 kom W. C. Brøgger hjem fra Stockholm. Han hadde i de ti år han var i Sverige lært og sett hvad svensk vilje og arbeide satte inn på videnskapen, og han hadde ikke vært lenge ved Universitetet i Oslo før han innledet det arbeide som skulde bli en av hans livs største innsatser, arbeidet for å bedre norsk videnskaps kår. Det vilde også si bedre

adgang for norske videnskapsmenn til å få trykt sine arbeider. Da han i 1896 hadde skapt Nansenfondet, kom en god del av dettes midler Videnskapsselskapet til gode, og det var bl. a. dette som gjorde at Selskapet i 1895 kunde starte den store serie „skrifter“. / I 1891 fikk Brøggers Boktrykkeri utgivelsen av *Norges Geologiske Undersøkelser* skrifter; det skyldtes atter dr. Reusch, som var blitt direktør for Undersøkelsen. I denne serie er til nu trykt ialt 135. / Samme år begynte *Sophus Bugge* utgivelsen av „Norges Indskrifter med de ældre Runer“ (1891—1903 første bind, innledningshefte 1905—13). / I 1893 overtok Brøggers Boktrykkeri „*Nyt Magazin for Naturvidenskaberne*“, et tidsskrift som var begynt hos Grøndahl i 1823, siden utgitt av Johan Dahl og fra 1870-årene av Malling. Dette naturvidenskapelige tidsskrift har trykkeriet beholdt siden 1893, fra 1900 av i kommisjon hos T. O. Brøgger, fra 1919 på vårt forlag. / I nittiårene kom Brøggers Boktrykkeri også til å overta trykningen av Fram-ekspedisjonens resultater (*The Norwegian North-Polar Expedition* 1893—96, seks bind) og likeså av den andre Fram-ekspedisjons resultater (1898—1902, fire bind). Trykningen av disse arbeider ligger dog i det vesentlige efter Møllers tid. / Tross meget arbeide og mange forbindelser var trykkeriet i slutten av nittiårene gått nedover. Detskyldtes vel meget også Møllers tiltagende

sykelighet. Samarbeidet mellom ham og T. O. Brøgger, som hadde hele det daglige strevet på kontoret, var ikke nettopp det beste, det var en vanskelig og lei tid, som først tok slutt da Møller døde i Oslo 26. mai 1899. Familien hadde da i noen tid omgått med tanken å *selge* boktrykkeriet. Det var avertert til salgs flere ganger i april—mai 1899, men uten at noe skikkelig bud blev gitt. Etter Møllers død blev det midlertidig bestyrt av P. Pedersen, som hadde vært faktor en tid i trykkeriet. Krisen blev imidlertid løst ved at Alb. Lykseth overtok stillingen som bestyrer av A. W. Brøggers Boktrykkeri fra 1. august 1899. Han hadde med forskjellige avbrytelser vært faktor her fra januar 1890 til høsten 1896. Han hadde vide og omfattende interesser i faget, og han var særdeles vel og alsidig utdannet, i Leipzig, Wien og Augsburg. I februar 1897 startet han i Oslo en fotokjemigrafisk anstalt under firmanavn Alb. Lykseth & Co. Denne forretning solgte han i juli 1899 og gikk så inn i Brøggers Boktrykkeri. Han løste borgerskap som boktrykker 19. september 1899. / Hermed begynner den fjerde perioden i trykkeriets historie, som varer i tyve år, til Lykseths død i 1919. Det er ikke meningen her å skrive dens historie, den ligger for nær op til oss. Bare noen enkelte data skal gis. Lykseth var i alle deler en udmerket leder av trykkeriet. Hans faglige innsikt var uomtvistelig, hans rolige, jevne og behagelige vesen gav tillit hos kundene,

og hans bredere horisont gav ham en god posisjon innen selve standen. Han innehadde en årrekke diverse tillitshverv innen Boktrykkerforeningen. / I mai 1905 døde A. W. Brøggers enke, og trykkeriet gikk over på de to barn, professor W. C. Brøgger og frk. T. O. Brøgger. Lykseth fortsatte som bestyrer, og under hans dyktige ledelse arbeidet trykkeriets jevnt og godt opover. I 1910 antydet Lykseth at han ikke lenger ønsket å fortsette uten å få del i firmaet. Ellers hadde han mest lyst til å gå ut og starte sitt eget trykkeri. Det var en litt vanskelig situasjon, som blev løst ved at trykkeriet den 6. mai 1911 blev omdannet til et *aksjeselskap*, A. W. Brøggers Boktrykkeri A/S, med 60 aksjer, hvorav W. C. Brøgger, T. O. Brøgger og Alb. Lykseth hver overtok 20 aksjer uten innskudd. Lykseth blev ansatt som leder med fast lønn og tantième, og til direksjonens formann valgtes W. C. Brøgger. / Under krigen, da handel og forretning i Oslo antok unormalt store dimensjoner, blev det i høi grad bruk for trykkerier av alle slags i Oslo. Brøggers Boktrykkeri arbeidet i noen år under et svært press. På den ene siden alle de videnskapelige trykkarbeider, som skulde holdes kontinuerlig, på den andre siden trykningen av „*Teknisk Ukeblad*“, som vi hadde fått trykningen av fra januar 1907. Dette kunde ikke forsømmes; det var et svært teknisk arbeide som la beslag på maskinene flere dager i uken. Situasjonen

*Oline Marie
Bjerring.*

blev til slutt noe av den samme som i sin tid Brøgger og Christie hadde, da de måtte gi op Christianiaposten. / Da Lykseth døde i desember 1919, var virksomheten faktisk for stor for de virkemidler trykkeriet hadde. Spørsmålet om hvad det skulde gjøres, blev også aktuelt ved kontraktens utløp 31. desember 1919. Efter Alb. Lykseths død blev professor *A. W. Brøgger* — sønnesønn av Anton Wilhelm Brøgger — optatt som medlem av direksjonen og valgt til dens formann. Samtidig blev faktor *H. Sørle* ansatt som bestyrer av Brøggers Boktrykkeri. Sørle, som er født 27. oktober 1878, har for en vesentlig del fått sin utdannelse i Brøggers Boktrykkeri. / I mars 1920 gav trykkeriet slipp på Teknisk Ukeblad, som det hadde hatt i 13 år, og la arbeidet planmessig an på å gjenoprette og utbygge de faste videnskapelige forbindelser og spesialisere sig på alle slags videnskapelige

trykk. I denne hensikt gikk det også til en planmessig overgang fra den eldre tyske høide til Didot-system, hvilket var gjort en begynnelse til alt i 1911. Familien Lykseths del på 20 aksjer blev i mai 1924 kjøpt av W. C. Brøgger, således at A. W. Brøggers Boktrykkeri fra den tid atter er helt i familiens eie. / A. W. Brøgger blev gift i 1848 med *Oline („Lina“) Marie Bjerring*, født på Ljan 14. april 1826 og død i Oslo 29. mai 1905. Datter av smed *Amund Christopher Bjerring*, død 1870, og *Oline Christine Isaksen*. / Om familien Bjerring skal her meddeles noen opplysninger som ikke gjør krav på fullstendighet. / Amund Christopher Bjerring var født på gården *Væle* i Rakkestad i Østfold. Fødselsår er ikke undersøkt, men han husket krigen 1807—14 og hadde vært med på å spise barkebrød. Han blev smed og kom til Ingiers på Ljan, hvorfra han flyttet til Oslo. Hantjente sig godt op og var efter forholdene en ganske velstående mann. Han kjøpte og hadde først Sinsen i Aker med jordvei, men siden kjøpte han *Bekkelaget* med skog som strakte sig til Ekeberg. Vintrene bodde de i Pilestredet. Hans kone, Oline Isaksen, var født på Kongsberg, hvor faren var stadsmusikus. Hun fikk tidlig stedfar. / Bjerring var en kraftig, sund og uredde kar, som det gikk sagn om i familien siden. Blandt annet forteller far mig at han en gang på Bekkelaget, mens de holdt på å bygge en stensbrygge ut i sjøen, fikk skadet

hånden sin slik at den ene fingeren blev slitt av. Da han kom op til huset for å få forbundet såret, kom han til å huske på de klossede karene som var skyld i det hele, og før han lot sig stille med, gikk han tilbake til arbeidsplassen og hævlet dem av etter noter alle sammen. Først etter på denne måten å ha befriet sin sjel gikk han op for å la sig behandle for såret. / Amund Bjerring tok livet av sig. Han hadde hatt et slag, og da han følte at han ikke lengere hadde samme arbeidskraften som før, vilde han ikke leve. Etter familietradisjonen gikk han på låven og hengte sig. Det var i 1870. Han gikk aldri i kirke, sier tante Thora. / Bjerrings hadde fire barn, tre piker og en sønn. Den siste, *Oluf Bjerring*, utvandret til Amerika, hvor han arbeidet som smed og giftet sig med en kusine. Det gikk ham ikke noe videre godt. Tante Thora sier han var et snilt og godt menneske, men meget svak. / En av småpikene døde som ung. Hennes initialer fins i en navneduk som bestemor Brøgger har sydd. / De to andre døtrene er Oline, vår bestemor, og Anine, som var gift to ganger, første gangen med Hans Lem og andre gangen med P. A. Lie.

¶ *Anine Christine Bjerring* var første gang gift med *Hans Lem*, som var gullsmed i Oslo og døde av kolera i 1854. Andre gangen giftet hun sig med *P. A. Lie*, en bondegutt fra Gudbrandsdalen, flink og selvstendig. Han kom i gullsmedlære og kjøpte Lems gullsmedforretning, døde av

giktfeber på Grundset marked. Han var glad i Anton Wilhelm Brøgger, og i familietradisjonen menes det at han hadde midler til å støtte ham i hans forretninger. / Anine Bjerrings og Hans Lems barn og senere avkom er følgende:

¶ D. 1. *Hans Lem*, født i Oslo 1848 og død sammesteds 11. november 1905. (Nekrolog i Norsk Kennelklubs tidsskrift 1906, side 20). Han overtok gullsmedforretningen og blev gift 4. oktober 1878 med *Birgitte Emerentze Rødseth*, født 1853.

Deres barn er:

¶ E. 1. *Aslaug Lem*, født 1. nov. 1881. Gift 17. mai 1913 i Amerika med *Einar Arneson*. De har seks barn.

¶ E. 2. *Frida Lem*, født i Oslo 12. nov. 1883, gift med malermester *Thorleif Arnold Iversen*, født 7. juni 1878.

¶ E. 3. *Karen Lem*, født i Oslo 4. mars 1885, ugift, arbeider i P. A. Lies gullsmedforretning.

¶ E. 4. *Hans Lem*, født i Oslo 19. nov. 1888.

¶ D. 2. *Anine Claudine Lena Lem*, født 10. april 1854, død 16. august 1929. Gift 1873 med distriktslæge i Os, Sønnhordland, *Daniel Schumann Krüger*, født i Bergen 14. mars 1845, død 21. juli 1914, sønn av kjøpmann i Bergen Arent Krüger og Emerentze Schumann.

Deres barn er:

¶ E. 1. *Hans Lem Krüger*, født 28. mars 1874, død 1890.

¶ E. 2. *Emma („Emmik“) Kirsten Krüger*, født 17. oktober 1875. Gift 9. nov. 1901 med bankjurist *Haakon*

Adelsten Sommerfeldt, født 1. april 1874, nu administrerende direktør i Livsforsikringsselskapet „Norske Liv“ og ordfører i Bærum. Sønn av Haakon Adelsten S., født 28. nov. 1843, død 3. mars 1913, og Anna Magdalena *Helland* (1848—1908).

Deres barn er:

¶ F. 1. *Per Daniel Sommerfeldt*, født 5. oktober 1902.

¶ F. 2. *Laila Sommerfeldt*, født 12. mars 1906.

¶ F. 3 og 4. Tvillingene *Haakon Adelsten Sommerfeldt* og *Egil Kaare Daniel Krüger Sommerfeldt*, født 14. september 1912.

¶ E. 3. *Claudine* („*Tullik*“) *Krüger*, født 12. mai 1877. Gift 1902 med doktor *Jens Holmboe Smitt*, nu distriktslæge i Fana,

Deres barn er:

¶ F. 1. *Sofie Aars Smitt*, født 1903.

¶ F. 2. *Helge Smitt*, født 1906.

¶ E. 4. *Daniel Schumann Krüger*, født 16. mars 1878. Var kaptein-kommandant i Kongo, er nu beregner i Livsforsikringsselskapet „Gjensidige“. Gift 1912 med *Bertha Wurschmidt*.

Deres barn er:

¶ F. 1. *Daniel Schumann Krüger*, født i Oslo 2. september 1917.

¶ F. 2. *Ebba Kirsten Krüger*, født i Oslo 16. desember 1919.

¶ Anine Bjerrings og P. A. Lies barn er følgende:

¶ D. 1. *Fanny Lie*, født januar 1860. Ugift.

¶ D. 2. *Alette Christina Lie*, født i Oslo 7. september 1862. Gift 21. august 1893 med dav. løytnant, nu major *Carl Ivan Modigh*, født i Jønkøping 30. nov. 1857. Bosatt i Halmstad.

Deres barn:

¶ E. 1. *Carl Gustav Modigh*, født i Stockholm 28. januar 1896. Løytnant. Gift med *Helene f. Diedrichs-Tjäder*, født 25. juni 1891 i Berlin, amerikansk undersått.

Deres barn er:

¶ F. 1. *Richard (Dick) Ivan Modigh*, født i Stockholm 25. mai 1925.

¶ F. 2. *Carl Gustaf Sven Modigh*, født i Stockholm 5. nov. 1928.

¶ E. 2. *Per Ivan Modigh*, født i Stockholm 12. juli 1897. Løytnant.

¶ D. 3. *Hjalmar Lie*, født i Oslo.

¶ Anton Wilhelm Brøggers og Oline Bjerrings barn:

¶ D. 1. *Thora Oline Fredrikke Brøgger*, født i Oslo 6. mars 1849, døpt i Vår Frelsers kirke 5. august samme år.* / Da det i slutten av 70-årene gikk tilbake med A. W. Brøggers Boktrykkeri, reiste „tante Thora“ i 1880 til Nordland, hvor hun var guvernante hos distriktslæge Erik Nielsen på Engeløy i Steigen. Her var hun ett år og blev sterkt knyttet til familien,—to av sønnene lever i Oslo (kontorchef *Sverre Horn* i Kredittkassen og *Erling Nielsen*). I 1882 begynte hun i Brøggers Boktrykkeri og lærte sig til å føre firmaets bøker. Og da Hans Reuschs forretning med

* Faddere: musikk lærer Brøgger (d. e. Carl B.), jomfru Fredrikke Brøgger (tante Dikka), Caroline Nordbye, madame Bjerring, herr Lem og begge foreldrene.

Amund Christopher Bjerring
g. m. Oline Christine Isaksen

1. <i>Oline Marie Bjerring</i> (1826—1905) g. m. Anton Wilhelm Brøgger		2. <i>Anine Christine Bjerring</i> g. I, m. Hans Lem † 1854 g. II, m. P. A. Lie		
1. <i>Thora Brøgger</i> f. 1849	2. <i>Waldemar Brøgger</i> f. 1851	I 1. <i>Hans Lem</i> f. 1848, g. m. Birgitte Rødseth	I 2. <i>Claudine Lem</i> f. 1854, g. m. Daniel Krüger	II 1. <i>Fanny Lie</i> g. m. I. Modigh
	syv barn	fire barn	fire barn	

Iver Siewers, skipper i Langesund (1700)

Jørgen Petter Siewers, skipper i Langesund

1. <i>Iver Siewers</i> (1754—1801) *Anne Ramm	2. <i>Hans Siewers</i> (1758—1839) *Susanne Huitfeldt		3. <i>Gurine Siewers</i> (1760—1846) *O. Arveschoug	4. <i>Alethe Siewers</i> (1762—1840) *Hans Linaae	5. <i>Ole Vilhelm Siewers</i> (1765—1805) *Marie Kirkgaard
6 barn	1. <i>Carl S.</i> (1793—1843) *Ellen Høyem	2. <i>Christine Marie S.</i> (1795—1877) *Kapt. P. O. R. Grüner	3. <i>Sophie S.</i> (1797—1826) *Lyder Nicolaysen	4 barn	4 barn
	11 barn	4 barn	6 barn		

*Thora Oline
Fredrikke Brøgger.*

hans bøker steg, lærte hun sig kommisjonsforretning og overtok dette i boktrykkeriet. Hun er ugift og har offret sitt liv for sin mor og sin bror og hans familie på den uegennyttigste måte. Med sine 81 år er hun ennå idag like frisk, interessert og våken for alt i familien som i yngre dager. ¶ D. 2. *Waldemar Christopher Brøgger*, født i Oslo 10. november 1851.* / Det vilde trenge en bok for sig selv å skrive hans biografi. Å velge ut her hvilke opplysninger skulde være med eller ikke, vilde også være ganske fåfengt. En samlet og noenlunde fullstendig biografi av Brøgger er gitt av *Jacob Schetelig* i *Biografisk Leksion* bind II, 1925, side 299—314. / Hva skulde dessuten kunne skrives om ham, som ikke forlengst er skrevet i alverdens biografiske leksika. Han er en av den nyere videnskaps verdensskikkelser,

han er en av de overordentlig få nordmenn som er blitt biografert i *Encyclopaedia Britannica*, han er medlem av det franske Akademi, av det engelske Royal Society, av det amerikanske National Academy, æresmedlem og medlem av en tredve akademier og lærde selskaper over hele verden, han er æresdoktor i Oxford og Cambridge, Glasgow og Heidelberg og Stockholm. / Han er en av de 12 nulevende nordmenn som har storkors av St. Olavs orden. / Alle disse æresbevisninger forteller om en internasjonal og en nasjonal personlighet, en betydelig mann, som har drevet det langt videre enn noen annen av slekten. Han er slektens store mann, den som har kastet ære og glans over navnet Brøgger. / Betydningen av dette er ofte gjenstand for strid i små hyggelige familiesamlinger hvor hans avkom dominerer. Men en manns personlighet kan ikke skilles fra resultatene av hans virke. Han er nådd så vidt ved potenserte egenskaper av menneskelig kraft,— en høi og ren karakter, en uavhengig styrke, en ubegrenset energi, en ureflektert selvtillit, en moralsk og etisk kraft. Dette er egenskaper som vi nesten alltid vil finne hos fremragende personligheter som har spilt noen rolle i historien. At personligheter av denne slags malm får liten tid og kraft tilovers for mere ordinære og småborgerlige omgangsformers interesser, er nokså naturlig. / Det

* Døpt i Vår Frelses kirke 25. april 1852. Faddere: Fru Clausen, jomfru Dorthea Brøgger, jomfru Agnes Bader, instrumentmaker Clausen, smedemester Bjerring og kjøpmann Korsvig.

slektshistorisk interessante er at de mange kryssninger i et givet øieblikk frembringer enslik personlighet. Her kan ingen ta og peke på og si hvor hver enkelt egenskap har sin fot. Det er summen av mange faktorer som plutselig åpenbarer sig i et slikt resultat. Dette er de ufullkomne uttrykk vi kan bruke om det. / Gift 30. november 1878 med *Antonie Wilhelmine Scheel*, datter av *Hans Siewers* og *Jacobine Breda*, og født i Oslo 13. februar 1854. / Om slektene Siewers og Breda meddeles her enkelte opplysninger, som ikke gjør krav på å være fullstendige. / Slekten Siewers er efter navnet å dømme temmelig sikkert tysk, snarest nordtysk, eller fra det gamle danske Holsten, hvorfra så mange slekter er innvandret til Norge. De første vi finner er sjøfolk i Langesund.

¶ I. *Iver Siewers*, levde i Langesund og er født før 1700.

¶ II. Hans sønn er *Jørgen Peter Siewers*, som var skipper i Langesund og gift med *Marie Kiel*, enke efter en Iver Bentzen. De hadde visstnok syv barn. Blandt dem er:

¶ III. 1. *Iver Siewers*, som er døpt i Bamle 12. desember 1754 og var skipper i Langesund. Han omkom på sjøen i 1801, og en av sønnene var med ham. Han var gift med *Anne Sofie Ramm* fra Telemark.

Deres barn er:

¶ IV. 1. *Christen Siewers*, ferjemann, født i Langesund og død 67 år gammel 2. juni 1849. Han var gift

Waldemar Christopher Brøgger.

med en enke efter en Olsen, født *Gjønge*, død 12. mars 1859, da 79 år gammel. De hadde seks—åtte barn, men om dem er intet undersøkt ved denne anledning.

Iver Siewers, (Langesund ca. 1700)

Jørgen Petter Siewers, skipper
i Langesund

Hans Siewers, 1758—1839, g. m.
Susanne Huitfeldt

Carl Siewers, 1793—1843, g. m.
Ellen Høyem

Hans Siewers, 1821—1905, g. m.
Jakobine Breda

Antonie Siewers, f. 1854, g. m.
Waldemar Brøgger

¶ IV. 2. *Maren Siewers*, født 6. juli 1782 (tvilling til IV. 1), døde 15. juli 1852, Hun var gift med *Ole Mandskov* som døde i 1841. De hadde to barn, hvorav den eldste, *Ida M.*, var gift med *W. Thams* som døde 4. juli 1882 i sitt 73de år.

¶ IV. 3. *Marie Siewers*, født 5. februar 1794 og død 19. mai 1871. Gift første gang med en skipper *Thorne* som døde 1820. Andre gangen med en megler *Egedius* som døde 22. mai 1859.

¶ IV. 4. *Abigael Siewers*, født 1795, gift med skipper i Porsgrund *Mads Halvorsen* som blev borte på sjøen i 1830. De hadde åtte barn.

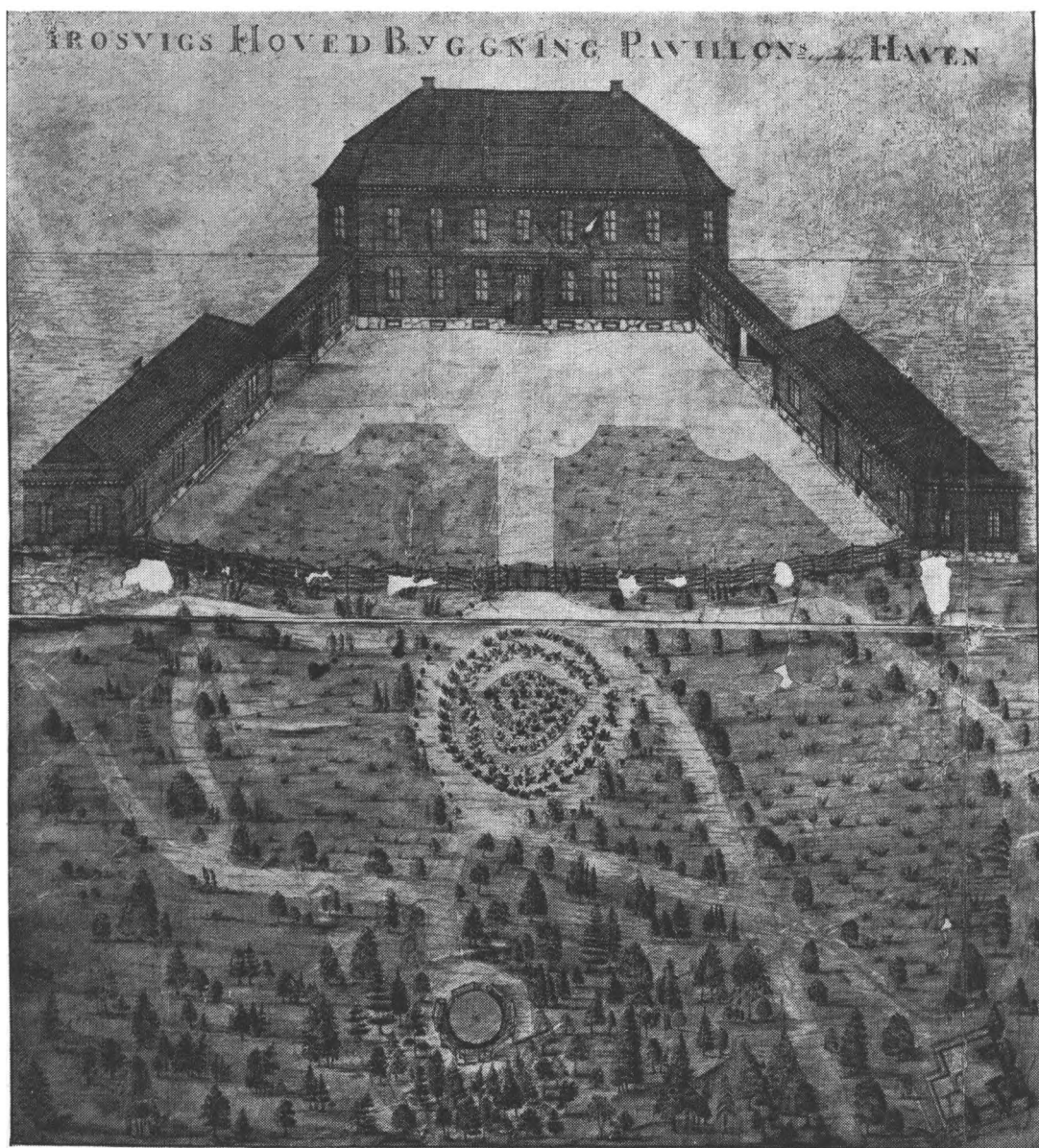
¶ IV. 5. *Jørgen Siewers*, omkom på sjøen i 1801 sammen med faren.

¶ IV. 6. *Karen Siewers*, født 1798, død 1. november 1876, gift med en skipper i Porsgrund.

¶ III. 2. *Hans Siewers* var født i Langesund 20. august 1758 og døde 1. mai 1839 (begravet på Hjælpekirkegården, sydvest for Glemminge gamle kirke). Han var gift første gang med *Karen Scavenius*, født 2. mai 1749 og død 16. juli 1785. De hadde ingen barn. Andre gangen var han gift 19. november 1791 med *Susanne Cathrine Huitfeldt*, født 4. september 1766 og død 1862, nesten 96 år gammel. Hun var datter av generalmajor Valentin Hartvig Huitfeldt, som eide Elingård i Onsøy*. / Hans Siewers blev tollkontrollør i

Helsingør og siden magasinforvalter i Fredriksstad (1792—1913), hvor han også var „kriksråd“. Fra fedrene har han arvet skipper- og skibsrederyrket, og det er dette som ved ekteskapet med en sosialt høitstående dame har skaffet ham en utmerket plass i datidens samfund. Av Langesundsskipperen Jørgen Peter Siewers' syv barn er han den som hever og øker slektsarven. / I 1797 kjøpte Hans Siewers eiendommen Nes i Torsnes av generalmajor Eimhaus' enke, og i 1803 eller 1804 solgte Siewers Nes igjen til sin svoger major Fr. K. Huitfeldt. Ved skjøte av 29. mars 1803 kjøpte Siewers av proprietær Jakob Norbech Trosvig ved Fredriksstad for 50000 riksdaler. Her på Trosvig blev han boende resten av sitt liv til han døde i 1839. Det var en prektig herregård i tidens stil, en to etasjes teglstensbygning med mansardtak og med to sidefløier ut mot parken. Den tegning som her gjengis, er laget av kommandant J. Graff på Akerøy festning i 1826. Originalen fins i Fredriksstad bymuseum. / Han eide også *Nygaard*, som han ved skjøte av 28. oktober

* Hovedtrekket i stamtreet er dette: Inger Ottesdatter Rømer til Austrått var gift med Niels Henriksøn Gyldenløve. — Ingeborg Gyldenløve g. m. Peder Hanssøn Litle (1537). — Margareta Litle, gift 1581 med Anders Claussøn *Huitfeldt* (død 1620), stamfar til alle nulevende Huitfeldter. — Jakob Huitfeldt død 1637. — Tønne Huitfeldt til Tronstad i Hurum død 1677. — Henrik Jørgen Huitfeldt død 1751, generalleutnant. — Valentin G. H. Huitfeldt, generalmajor. Om familien Huitfeldt er skrevet meget, om de eldre medlemmer av samme, se Riksarkivar *Huitfeldt-Kaas'* efterlatte og av *Ludv. Daae* utgitte „Efterretninger om Familien Huitfeldt“, Oslo 1908. / Gjennem Inger Rømer kan stamtreet ved hjelp av diverse sideledd føres tilbake til den norske kongeslekten. Se bl. a. *Munthes* artikkel i Norsk tidskr. for genealogi etc. 1924. Men likeså lite som Siewersene „stammer fra“ Huitfeldtene fordi om en av dem blev gift med en Huitfeldt, likeså lite „stammer vi“ fra „de gamle norske kongene“. Det er et primitivt slektsnobberi uten grunnlag i virkeligheten. Det er en helt annen sak at det har slektshistorisk interesse å ta med alt, selv om de bare er meget periferiske grener på træet. / Som enke flyttet fru Siewers høsten 1849 til Oslo, hvor hun døde 23 år senere enn sin mann, 15. okt. 1862, og er begravet på Vår Frelses Gravlund.

*Hans Siewers' eiendom Trosvig ved Fredriksstad.
Efter tegning i 1826 av kommandant J. Graff på Akerøy festning.
Antagelig bygget av Siewers omkring 1805.
Originalen i Fredrikstad Bymuseum.*

1820 solgte til sin sønn, cand. jur., prokurator Carl Siewers. At han egentlig og mest var skibsreder, fins det flere beviser på. Bl. a. averteres så sent som 9. februar 1821 i Intel-ligenssedl. et skib som han befrakter, hjemmehørende i Trosvig*. / Hans Siewers og Susanne Huitfeldt hadde fire barn, hvorav bare tre levde op. ¶ IV. 2. *Carl Siewers*, født i Fredriksstad 12. desember 1793, død i Oslo 18. august 1843. Han gikk den juri-diske veien og blev *overrettsproku-rator*. Han overtok i 1820 Nygaard fra faren og drev den til 1822, da han slo inn på den juridiske bane. I mitt eie er følgende dokumenter fra Carl Siewers. / Karaktersedler fra resp. 2nen klasse 10. april 1807, 1. oktober 1807 og 3dje klasse 13. april 1812, alle undertegnet av skolerådets med-medlemmer**. / Vidnesbyrd fra so-renskriveren i Sønnfjord Landmark, datert Tysse gård 20. februar 1824, at cand. iur. Carl Siewers til hans tilfredshet i fem fjerdingår har hatt det fulle arbeide med hans tre søn-ners informasjon. Tilleggspåtegning om samme sak av 10. august 1824. / Erklæring fra byfogden i Stavanger, Løwold, datert 16. mars 1827 (tillegg 30. mars 1828) at cand. iuris Carl Siewers har vært hans edsvorne full-mektig i 3¹/₄ år til fogdens „fullkomne

tilfredshet“. / Erklæring fra Inspek-sjonen for de offentlige stiftelser i Fredriksstad, datert 4. november 1830, at cand. iuris Carl Siewers fra 1.oktober1829 til 10.oktober1830 var konstituert førstelærer i Fredriksstad til inspeksjonens fulle tilfredshet. / Utnevnelsesdokument med Kong Carl Johans egenhendige underskrift i statsråd på Stockholms slott 29. no-vember 1830 for cand. iuris „Carl Sivers“, som beskikkes og forordnes til å være prokurator ved underret-tenene i Romsdals amt med forplik-telse til å ta bopel i eller ved Molde. / Bestallingsdokument med prins Oscars egenhendige underskrift i statsråd på Stockholms slott 11. juni 1831 for cand. iur. „Carl Sivers“ til å være prokurator ved underrettene i Smålenenes amt med forpliktelse til å bosette sig i Moss fogderi. / Be-stallingsdokument med Carl Johans egenhendige underskrift i statsråd på Stockholms slott 19. juni 1841 for „Carl Sivers“ til å være prokurator ved samtlige over- og underretter i Christianssands stift. / Bestallings-dokument med Carl Johans egen-hendige underskrift i statsråd på Stockholms slott 9. mai 1842 for prokurator Carl Siewers til å være prokurator ved samtlige over- og underretter i Aggershuus stift. /

* Sommeren 1807 hadde Siewers et skib „Victoria“, som blev opbragt av engelskmennene som prise. Han hadde flere lignende uheld denne sommeren; bl. a. stod „Esperance“ ført av kapt. Chr. Falchenberg og employert i frakt for bayen av Algier, til rest for et beløp av 189 rdl. som krigsråd Siewers ikke kunde beriktige før skibets hjemkomst. Avertissementet i 1821 lyder slik: „Min nye Slup, *Sophies Minde* kaldet, drægtig 31 Commercelæster, vil om foie Tid afgaae herfra Frederiksstad til Kjøbenhavn, men attraaes Retour. Fragt til Christiania, Moss, Fredriksstad eller Frederikshald. Skulde der være nogen af de Herrer Handlende, der ønskede Varer befragtet til en af indbemeldte Stæder, da vilde man desangaaende behage

Dessuten eier jeg en del *brever* fra Carl Siewers til sønnen Hans i årene 1841—43. De er så oplysende og fortellende at jeg finner grunn til å trykke dem her som tillegg til boken, ikke minst fordi de er viktige tids-historiske dokumenter. / Ved skjøte av 28. oktober 1820 kjøpte Carl Siewers av sin far eiendommen Nygaard for 20000 spd. Imidlertid har nettop pengereduksjonen i disse år gjort det ennå vanskeligere for en mann som Siewers å greie sig. Han optok i 1820 et lån i Finansdepartementet, men da Siewers ikke greide forpliktelsene, tok Finansdepartementets direksjon for 1820-lånet eiendommen Nygaard til brukelig pant. Nygaard blev så ved auksjon i 1827 solgt til en snekker Apenes for 7500 spd.

¶ *Carl Siewers* var gift med *Ellen Marie Andreasdatter Høyem*, født 6. april 1800 og død 16. januar 1858. De hadde elleve barn.

¶ *Hans Siewers* gift med *Jakobine Breda*.

¶ *Valentin Georg Siewers* (1822—1901), gift med *Gyda Klingenberg*.

¶ *Susanna Sophie Siewers*, gift med Baron *Anton Wedel-Jarlsberg*.

¶ *Sophie Siewers*, gift med *Halvorsen* i Sarpsborg.

¶ *Christine Marie Magdalene Siewers*, født i Stavanger 1828. Ugift.

¶ *Carl Lyder Alexander Siewers*, utvandret til Amerika, gift med *Karen Brandt*.

¶ *Fedor Otto Romarino Siewers*.

¶ *Carl Johan Franklin Siewers*.

¶ *Arild Huitfeldt Siewers*, gift med *Jeanette Salvesen*, eier av Tonsåsen.

¶ *Peter Otto Rosenørn Grüner Siewers*.

¶ *Nathalie Rosalie Siewers*, ugift, var bosatt i Paris.

¶ V. 1. *Hans Siewers*, vår bestefar, er født på Nygaard i Fredriksstad 30. januar 1821. Døde i Oslo i 1905. / Nettop i disse årene gikk det ut med Siewersene, og hans far Carl Siewers måtte søke almindelig huslærerpost i Sønnfjord, hvor han var i 2 år, siden var han fullmektig i Stavanger (1825—28) og derefter lærer i Fredriksstad (1829—30), et år prokurator i Molde og derefter i ti år prokurator på Moss, til han i 1841 flyttet til Christianssand og derefter til Oslo, hvor han døde i 1843. *Moss* er altså Hans Siewers' egentlige barndomshjem, her gikk han på skolen. I mitt eie er karakter-sedler fra hans skolegang fra 1833 til 1838, og hans fars på latinegenhendig skrevne testimonium for sønnen til Universitetet, dat. Moss 30. juli 1840. Videre har jeg hans artiumsvidnesbyrd og akademiske borgerbrev fra

at henvende sig til Handelshuset Ths. Johs. Heftye & Søn i Christiania, Capitain Grüner paa Frederikshald eller directe til mig, hvor det Fornødne vil blive afhandlet.

Trosvig pr. Frederiksstad, den 25 Januar 1821. Siewers.“

Diverse oplysninger om Siewers' skibsrederi m. v. fins i Plünnecks Fredrikstadhistorie. ** Det har interesse å se, hvordan fagkretsen var: (sedlen fra 1812) Religion: Udmerket godt. Arithmetikk: Godt. Geometrie: Meget godt. Physik: Meget godt. Naturhistorie: Godt. Geographie: Meget godt. Historie: Udmærket godt. Græsk: Udm. godt. Latin: Meget godt. Dansk: Meget godt. Fransk: Meget godt. Tysk: Godt. Engelsk: Meget godt. Hebraisk: Godt. Kalligraphie: Godt. Latinsk stil: Godt.

1840. / Av brevene fra faren ser vi at Hans Siewers i 1841 er i Oslo — hvor han bor i høiesterettsdommer Hielms gård — inntil han ved nyttårstider 1842 er tatt ned til *Sandefjord*, hvor han er huslærer hos kaptein Lund på gården From ved Sandefjord. Her var han til ut på sommeren 1843, da hans far døde 18. august. Hans lyriske åre som alltid holdt sig gjennom hele livet, gav sig ved denne leilighet utslag i en „*Elegie ved min Faders Død 18. August 1843*“, gjengitt her sammen med brevene til ham. Det er ikke av noen stor dikterisk verdi, men det er heller ikke som sånt vi skal se det. Det er et vidnesbyrd om en fin og ekte sjel og om et nydelig forhold mellom far og sønn, ja i hele familien. / Søndag 14. april 1844 stod det i Morgenbladet på første side et dikt av Hans Siewers med titelen „Erindringen“. Det må være noe av selvpoplelsen i dette dikt, erindringen fra barne- og ungdomsdager, han ikke kan glemme, og som er ugjenkallelig forbi.

Algode Fader som drev os fra
 Barndommens Have,
 Giv os paa Vandringen med dog en
 trøstende Gave,
 Send os et Glimt av dit Smil ned i
 Kummerens Nat,
 Skal vi ei mere besøge de hjemlige
 Dale,
 Giv os en Engel da med, som kan
 alting afmale,
 Hvad vi bag rullende Strøm har
 for stedse forladt.

/ I Christiania-Posten for 25. februar 1850 (no. 567) står også et førstesides

dikt av Hans Siewers, et minnedikt over presten *Storm* i „Laurdal“, det er Gustav Storms far. / I Sandefjord vedblev Hans Siewers å virke som lærer, og at han også her efterlot sig et utmerket eftermæle har vi bevis for i „Sandefjords Blad“s omtale av hans hedersbevisning i november 1880 (S. Bl. 4. desember 1880). Her blev han forlovet med *Jacobine Breda*, datter av overtollbetjenten i Sandefjord. I dennes gode, barnerike og vel ansette familie har Hans Siewers hatt noen lykkelige år i Sandefjord. / Da faren døde i 1843 satt moren igjen i meget små kår. Hans Siewers var den eldste av elleve barn, og denne omstendighet er det som sikkert er skyld i at han aldri fikk råd til å studere eller ta en embedseksamen. Han hadde stadig det filologiske studium i tankene og har lest en hel del med sikte på eksamen. / I 1848 blev han lærer ved Nissens Latin- og Realskole i Oslo, vesentlig i latin, men også i tysk og historie. At han har hatt store pedagogiske evner alt dengang, viser en slik ting som at han i 1847 utgav en *geografi på vers*. Denne nydelige lærebok er prydet med farvelagte karter, utført av *P. A. Munch*, og boken er trykt hos Wulfsberg ved A. W. Brøgger, se ovenfor side 44. / Det var geografin som efterhånden blev hans store spesialitet, og som har skapt hans ry som en av de beste lærere som har virket i Oslo i det 19. århundre. / Da Hans Siewers i 1848 eller før kom tilbake til Oslo fant han igjen sin krets

fra glade studenterdager. Av vidnesbyrd fra disse år får vi inntrykk av en personlighet spaltet mellom dyp melankoli og en rik livslyst og glede. Han hadde en vakker sangstemme og kom tidlig med i den kjente *Behrenske Kvartett*, stiftet 1842, hvor han på et bilde fra 1849 står sammen med B. Heyerdahl, Chr. Lasson, Hans Gude, Hartvig Lassen, H. Siewers, B. Martens, V. Koren, C. Kierulf, Joh. D. Behrens, C. Hartwig, Severin Løvenskiold og Jens Mich. Lund. Og i Den Behrenske Kvartetts bekjente „Natbog“ fins følgende uforlignelige biografiske skisse av ham*: „Hans Siewers, første tenor. En stor venn av morsomme historier og hollandsk ost. Han er et urolig hode og har en sværmerisk livsanskuelse, hvilket fornemmelig har sin grunn i at han i tidligere dager har vært sterkt forfallen til poesi. Da han imidlertid nu er ansatt som lærer ved Nissens Institutt, tør man nære grunnet håb om hans forbedring. Han har aldri kontanter. / Valgsprog: Jeg eier, Gud straffe mig, ikke Kongens Mynt!“ / Etsjeldent vidnesbyrd om hans idealistisk innstillede og rike, eiendommelige sinn fins i en dagbok han førte på en fottur fra Oslo gjennom Hallingdal til Solvorn i Sogn sommeren 1849; den er i mitt eie. Den er full av personlig opplevelse, iakttagelseslyst og alvorlig glede ved hele turen, og den er dessuten av så stor kulturhistorisk interesse, at jeg

offentliggjør den her. Han gjorde turen sammen med sin yngre bror Lyder og dessuten med fetteren Garben og artiumskameraten Jens Frølich. Han var den gang 28 år, fremdeles nokså melankolsk innstillet, men full av en nesten uvirkelig lykke ved hele opplevelsen. I 1851 hadde S. giftet sig med sin Jacobine, og både i 1857 og senere i 1867 søkte han høiere stillinger, siste gang en skoleinspektørpost ved folkeskolen. Begge ganger har han de beste attester fra bestyrerne *Kleist Gedde*, *Hartvig Nissen*, overlærer *J. Geelmuyden*, *Tønder Nissen* o. fl. De fremhever hans lærergaver og hans gode takt i å behandle barn, hans punktlighet, samvittighetsfullhet — „i et og alt en meget duelig lærer og opdrager“. Efter nesten tyve års arbeid i denne skoles tjeneste får han vidnesbyrd om den åndens energi, den kraftige vilje og levende interesse for opdragelsens gjerning, som vel må regnes blandt de egenskaper der i fortrinlig grad kommer i betraktning ved en ledende post. / I 26 år var Hans Siewers lærer ved Nissens skole, til han ved skolens oppløsning i 1874 gikk over til Gjertsens skole i Oslo, hvor han blev til han gikk av i 1900. / Her blev efterhånden geografien hans hovedfag. Men mest av alt har han skapt i Oslos og landets kulturliv minnet hos tusener av elever om en rikt utrustet, menneskelig høitstående og vidt skuende person-

* Den Behrenske Kvartet og dens „Natbog“, Morgenbl. 1908 søndag 15. november (W. Moe).

lighet med en opdragende begavelse av de sjeldne, som har betydd så meget for mange av slektleddene fra 1860 til 1900. Mange har skildret ham, på vers og prosa, mange av byens borgere husker ham den dag idag og blir fulle av varme i stemmen, når de taler om ham. I *Severin Liebleins* „Bedre Mands Barn“ — hans erindringer gjennom årene, — er Hans Siewers skildret, — for å bruke *Carl Nærups* ord (T.T. des. 1926): „Han oplevet den sjeldne begunstiggelse av skjebnen å møte den ene lærer, blandt de mange, som ensiden aldri glemmer, som en kanskje tenker litt på hver dag i det lange liv, en som fylte de støvede, beklumrede, hverdagsgrå skolerum med skinnende sol og salig himmel og all verdens eventyrlige herlighet i det fjerne: geografen og originalen Hans Siewers, en bamse på to stokker, med en elefantmave på 300 pund i egenvekt.“ / Det vilde fylle en bok å sitere alt hvad det er skrevet av elever om Hans Siewers. Bare ett eneste av de mange vakre vidnesbyrd skal her nevnes, det som *Bernt Lie* skrev i Folkebladet for 30. juni 1896, da Siewers hadde fått Borgerdådsmedaljen. / I 1880 oplevde Hans Siewers en utmerkelse av de sjeldne. En rekke elever innbød til en subskripsjon til en hedersbevisning for den avholdte lærer. Søndag 28. november 1880 overrakte en deputa-

sjon av elevene ham gaven i form av en vakker mappe med utenpåskriften i gull — *Amato Magistro*. Mappen er i min besiddelse og inneholder navnene på alle dem som var bidragsydere. Her er i alt ca. 310 navn, ikke bare fra Oslo, men fra alle landsdeler, navn som idag og igår spiller fremtredende rolle i norsk kulturliv*. / Her følger gjengivelse av hvad Morgenbladet for 1. desember 1880 forteller om begivenheten: „Isøndags innfant sig hos cand. philos. Hans Siewers d'hr. høiesterettsadvokatene Aubert og Motzfeldt, adjunkt H. K. Schiøth, prestene Heuch og Kent, premierløjtnant P. Nissen samt lægene Fr. Thaulow og A. Scheel, hvilke herrer i forbindelse med professor Gustav Storm, læge A. Lund, kammerherre Treschow og konsul Gram hadde utstedt en subskripsjonsinnbydelse blandt hr. Siewers' nuværende og forhenværende disiple, for å innsamle et beløp, hvis nærmere anvendelse er blitt bestemt av innbyderne. / Pastor Kent talte på innbydernes vegne således: „Vi fremstiller oss i mange av Deres disiples navn for å takke Dem for det som De under Deres livsgjerning har vært for oss. / Vi erkjenner at Deres arbeide har virket vekkende og befruktende, og det er ikke vanskelig å forklare hvorfor det blev så betydningsfullt for oss. / Det var kjærlighet i Deres gjerning, og den drog Dem til de unge og gav

* Her er navn fra hans elevkrets som Engelhardt og Nicolay Andresen, Bernt Anker, Andreas Aubert, Julius, Otto, Wilhelm og Ludv. M. Aubert, Johs. Bergh, Blehr, Borchgrewincks, Lyder Brün, Th. Caspari, Axel Conradi, Anders Daae, Wald. Eckell, Chr. Eger, Thos. Fearnley, Jens Gram, Mauritz Hansen,

Dem et forunderlig grep på å sette Dem inn i de vilkår som er forbundet med det ungdommelige sinn og de uutviklede evner. Derfor visste De å fremstille lærestoffet så at det blev klart og lett tilgjengelig for oss. Derfor følte vi at De var dypt og inderlig bundet til oss, så at vi hadde Dem likesom til en medarbeider, som gikk foran og ryddet veien for oss og meddelte oss noe av Deres store kraft, som manet oss og drev oss fremad. Fordi De således kom oss imøte, fattet vi en dyp sympati for Deres person og Deres gjerning, så at vi med *lyst og glede* overvant de vanskeligheter for hvilke det ungdommelige sinn så lett viker tilbake. / Deres begeistring for ungdommen og den høiere dannelses sak lot oss fornemme, at det stevnet mot et høit og ideelt mål som vinket oss i det fjerne, og derigjennem har Deres arbeide måske båret den beste og skjønneste frukt. / Derfor er en stor skare av disiple Dem hjertelig takknemlig, og De vil alltid innta en fremtredende plass i deres erindringer. Som et yttre tegn på denne takknemlighet er det av disiple, over hvilke en fortegnelse idag vil bli Dem overrakt, sammenskutt et beløp hvormed vi har villet hedre Dem, og vi har bestemt at summen skal overleveres til Universitetet, for at det av den kan bli opprettet et *legat* som skal bære Deres navn, og som skal anvendes

etter Deres nærmere bestemmelse i de statutter som vi henstiller til Dem selv å forfatte, dog således at vi ønsker at legatets renter tilfaller Dem og Deres hustru for Deres levetid. / De har vært kunnskapens og dannelsens begeistrede tjener, og vi har derfor funnet det passende, at Deres navn erindres ved den stiftelse som må betraktes som sentret for kulturbevegelsen i vårt land. Legatet og Deres navn, som er knyttet til det, vil tillike stå som en påminnelse om at en god fremgang i de høiere studier, likesom mannens hele dyktighet i livet, for en vesentlig del grunnlegges ved en dyktig og nidkjær lærers veiledning i skoletiden. Ved å reise Dem et sådant minnesmerke håber vi å fremkalle hos Dem inntrykk av at Deres gjerning har vært betydningsfull og skattet. “ / Siewers takket dypt beveget og bad dem, når hans følelser nu strømmet over, ikke å gjøre gjengjeld for alle de røde streker som han i sin tid hadde satt i deres arbeider. / Han minnet om en dag på skolen, da det på hans bord lå et etui med gullbokstaver: „Til Hans Siewers fra takknemlige elever.“ Den gang måtte han ut på den mørke gang for å gråte sin glede ut, han hadde lyst til det samme nu. Den gang satt det foran ham barn, og han var selv i sin ungdoms kraft, nu stod han i sin alders høst foran en skare menn. Den gang var det en gullkjede

som skulde vare for livet, nu var det en kjede som skulde binde hans navn til efterslekten, et *monumentum aere perennius*. Når hele den store skare av unge drog forbi hans indre syn og han nu betraktet den skare menn som stod foran ham, av hvilke enhver hadde vunnet et navn, hver i sin stilling, i kirken, ved universitetet, for skranken, i skolen, i lægevidenskapen, i armeen, da måtte han visselig glede sig over at han hadde hatt en, om enn nokså ubetydelig del i dette. Når nu et sånt etui med gullbokstaver atter blev lagt foran ham, denne gang preget med en uvisnelig skrift, da måtte han tenke på hvad man sa til den gamle greker: „Dø nu, du kan ei nå større lykke!“ / Han hadde spurt sig selv hvad vel hans elever vilde svare, når det blev spurt om hvad denne mann hadde gjort som blev vist så megen ære. Han visste ikke dette, men han selv turde svare, at var hans gjerning enn aldri så ringe, så visste han dog at hans kjærlighet til elevene vel kunde veies op mot enhvers. Han var forvisset om, at de alle hadde følt at han hadde ikke stått som en leiesvenn blandt dem. Han kunde mange ganger ha vært missmodig, men kom han inn i klassen, var alt blåst vekk. Han takket dem og alle dem som rundt om i det hele land stod bak, for den glede de idag hadde gjort ham. / — Det omhandlede legats kapital utgjør 5000 kroner. Hr. Siewers skal ha bestemt, at rentene efter hans og hans hustrus død skal legges til kapitalen

inntil denne utgjør 8000 kroner, hvorefter de i et tidsrum av tre år innvunne renter hvert fjerde år utdeles til et stipendium, helst for en mann, som studerer gresk eller latinsk filologi, og hvis ingen kvalifisert ansøker melder sig, da til en videnskapsmann i en annen branche.“ / Siewers' legats statutter, konfirmert 26. november 1880, inneholder bestemmelser om at kapitalen skal nå 8000 kroner, og da skal rentene (efter Siewers' og hustrus død) deles ut av Kollegiet til en „yngre lovende norsk videnskapsmann som både med hensyn til evner og kunnskaper befinnes verdig, for at han under ett års opphold i utlandet kan fortsette sine videnskapelige studier.“ Ansøkerne skal drive studiet av den klassiske filologi eller latin og gresk. Legatet deles ut så ofte det er lagt op renter for fire år. Renter som ikke blir brukt, legges til kapitalen og forrentes sammen med denne til forhøielse av legatporsjonene. / Legatet blev første gang utdelt i 1924 til daværende universitetsstipendiat *Ragnar Ullmann* med kr. 1700.00 til en reise til Rom og Grekenland. / I 1926 til dr. philos. *Hans Holst* med kr. 1500.00 for i utlandet å studere klassisk filologi og numismatikk. / I 1929 til cand. philos. *Hans Vogt* kr. 1200.00 til opphold i Paris for å studere italiensk lingvistik. / Legatets kapitalfond utgjør pr. 24. april 1930 kr. 8000 og oplagsfondet kr. 1651.88. / I 1890 feiret Hans Siewers sitt femtiårs studenterjubileum i kretsen av mange gode venner. Han holdt selv

ved festen talen for Universitetet. / I 1896 fikk Siewers borgerdåds-medaljen i sølv. / Det skal også nevnes at Siewers i femogtyve år var korrekturleser i *Morgenbladet*. I mange år leverte han også bladets svenske referat-artikkel. / *Jacobine Breda* var født i Sandefjord 11. februar 1826 og døde i Oslo 20. april 1899. Om slektene Storm og Breda har *O. Storm* i 1889 utgitt en slekts-historisk oversikt, hvorfor det ikke her er nødvendig å gå i detalj. / Bredaene kom til Norge alt før 1700 i militær tjeneste under krigene, og kom vesentlig til å bo i Vestfold som gårdbrukere og offiserer, senere også i tolletaten. Fra *Jørgen Breda*, løytnant i armeen, død 1733, eier av Duni gård i Sande, stammer de nuværende ætlinger av familien. Hans eldste sønn Halvor Breda på Duni hadde to sønner, Niels Breda (1744—1818) og Jørgen Breda (1754—1808). Fra den første av disse, som bodde på Duni og var offiser, stammer bl. a. Jacob Breda Bull og Olaf Bull. Fra den andre, Jørgen Breda, stammer gjennom sønnen Halvor Breda på Mæla i Brunlanesmødrene til Gustav Storm, riksantikvar Langes barn, og kommandørkaptein Rosenqvists barn. Jørgen Bredas sønn *Jakob Breda* (1788—1853), først overtollbetjent i Farsund og siden i Sandefjord, og gift med Mette Singdahlsen fra Larvik, er far til *Jacobine Breda*. Blandt hennes søsken var Medea, gift med tollbetjent Nielsen i Stavan-ger, og Georgine, gift med Paulus

Hoel i Skien, samt Ferdinand Breda, hvis datter er Hanna Herlofsen. / Hans Siewers' og Jacobine Bredas barn er:

¶ 1. *Hans Siewers*, født i Oslo 5. juni 1852 og død i Stockholm 1901, gift 13. okt. 1882 med *Mathilda Widerberg*, født (i Sverige) 25. mars 1857 og død i Stockholm i 1930.

¶ 2. *Antonie Wilhelmine Siewers*, født 13. februar 1854. Gift med Waldemar Brøgger.

¶ 3. *Valentin Vilhelm Hartvig Huitfeldt Siewers*, født 15. nov. 1856. Student 1872 og cand. iur. 1879. Blev i 1889 kst. og i 1892 utnevnt til assessor ved Oslo Byrett, hvorfra avskjed i 1926. Ugift. Døde i Oslo 16. november 1930. / Siewers var ved siden av sin virksomhet som dommer — hans utgaver av Byretsdommer og kjennelser o. s. v. — mest kjent som mangeårig musikk-kritiker i *Morgenbladet*. Han hadde et usvikelig sikkert, kritisk og rent musikalsk øre, og han hadde ved sin ubestikkelige pen, sin klare og varme stil, en høit ansett posisjon i vårt musikkliiv. Den lyriske åre han fikk i arv fra faren, har han også dyrket, idet han har skrevet en del dikt, hvorav et par er blitt satt musikk til av *T. Torjussen*. / En side av Siewers' interesser som også bør nevnes, er hans ypperlige amatør-fotografier. Han drev denne hobby til en en betydelig kvalitet, gjorde selv alt arbeide helt fra fotografering til fremkalling, kopiering og forstørrelser. / I sine yngre dager reiste han meget i sine ferier, inntil en øiensyk-

dom i 1924 gjorde ham fullstendig blind.

¶ 4. *Karl Siewers*, født 16. sept. 1858, død i London. Han var journalist, har bl. a. oversatt H. C. Andersens eventyr til engelsk. Var ugift. / Krigsråd Siewers' andre barn er følgende:

¶ IV. 3. *Christine Marie Siewers*, født 8. juni 1795, død 17. februar 1877. Gift med kaptein *Peter O. Rosenvinge Grüner*. De hadde 4 barn.

¶ IV. 4. *Sophie Siewers*, født 27. november 1797, død 28. sept. 1826. Gift med kjøpmann, børskommisær i Bergen *Lyder Wentzel Nicolaysen*. De hadde seks barn, bl. a. *Nicolay Nicolaysen*, antikvaren, født i Bergen 12. april 1817. / Lyder N. giftet sig annen gang med *Cathrine Bernhoft*, og blandt deressyv barn er bl. a. professor *Julius Nicolaysen*, som altså er halvbror av antikvaren og fetter av Hans Siewers. / Krigsråd Siewers' yngre søsken er følgende:

¶ III. 3. *Gurine Siewers* (1760–1846), gift med overtollbetjent i Drammen *Ole Arveschoug*. De hadde 4 barn.

¶ III. 4. *Ole Vilhelm Siewers* (1765–1805), sorenskriver i Tune, gift med *Marie Kirkgård*. De hadde fire barn, blandt dem datteren *Mariane Garben* (Biografisk Lexikon, B. N. Garben).

¶ III. 5. *Alethe Siewers* (1762–1840), gift med lodsoldermann i Langesund *Hans Linæe*. De hadde fire barn.

Waldemar Brøggers og Antonie Siewers' barn er:

¶ E. 1. *Thora Antonie Brøgger*, født i Oslo 14. juli 1880. Gift i Karlsruhe 3. november 1906 med diplomingeniør *Johannes (Hans) Cornelius Tischbein*, født i Hamburg 4. juni 1879 av foreldre Johannes Diedrich Jakob T., født 1846, og hustru Johanna Margareta Juliana, født Presch, født 1850. Han er fra 1908 bestyrer av Slemmestad Cementfabrikk.

Deres barn:

¶ F. 1. *Hans Waldemar Karl*, født i Karlsruhe 23. august 1907.

¶ F. 2. *Heinrich Niels*, født på Slemmestad 22. desember 1909.

¶ F. 3. *Albrecht Friedrich*, født på Slemmestad 10. juli 1912.

¶ E. 2. *Astrid Brøgger*, født i Oslo 4. januar 1882, student 1899, amanuensis ved Etnografisk Museum, gift i Berlin 30. november 1905 med *Jens Ludvig Andersen Aars*, født 8. oktober 1879 av foreldre Jens Ludvig Andersen Aars (født 23. des. 1852, død 1919, sønn av verftsskriver på Horten *J. L. Aars* og Anette Lund, adoptert av bankier Sev. Chr. Andersen*, Oslo), og *Henriette Hansine Vogt*, datter av stiftsoverrettsassessor Niels Lorentz Vogt i Christianssand. / Ludvig Andersen Aars tok i 1905 doktorgraden i kjemi ved Universitetet i Freiburg i B. og blev siden ansatt i A. E. G. i Berlin, i jan. 1908

* Severin Chr. Andersen (1817–99) var gift med Charlotte Louise Kraft, datter av den kjente sorenskriver Jens Kraft. Sev. Chr. A. var fra Arendal, sønn av skipsreder Tørres Andersen (1770–1849).

ved Løkkens verk i Orkdalen, i 1911 atter hos A. E. G. i Berlin, 1914 representant i Norge for det store firma Beers-Sondheimer i Frankfurt a.M./ ¶ E. 3. *Borghild* (kalles „Pylle“) *Brøgger*, født i Stockholm 29. august 1883. / Gift 23. februar 1907 med *Arnljot Durban-Hansen*, født i Oslo 25. februar 1880 av foreldre Halvor Peter Hansen, født 19. mai 1837 og død i Oslo 4. oktober 1904, og hustru Frances Ellen Durban, født i Sandwich 25. jan. 1845, død i Oslo 2. desember 1887.

Deres barn:

¶ F. 1. *Ellen (Lillemor) Durban-Hansen*, født i Oslo 7. juli 1907.

¶ F. 2. *Ragni (Mossa) Durban-Hansen*, født i Oslo 7. juli 1907. Gift 26. mai 1930 med universitetsstipendiat i krystallografi *William Houlder Zachariassen*, født 5. febr. 1906, dr. phil. 1928, ansatt 1930 som Assistant Professor ved University of Chicago.

¶ F. 3. *Halvor Peter Durban-Hansen*, født i Oslo 3. oktober 1908.

¶ F. 4. *Arne Durban-Hansen*, født i Oslo 16. juni 1912.

¶ E. 4. *Anton Wilhelm Brøgger*, født i Stockholm 11. oktober 1884, student 1903, dr. philos. 18. des. 1909, konservator ved Stavanger Museum 1909 og ved Universitetets Oldsaksamling sept. 1913. Professor i arkeologi ved Universitetet og bestyrer av Universitetets Oldsaksamling 3. sept. 1915. / Gift i Oslo 7. sept. 1909 med

Inger Ursin, født i Oslo 3. februar 1882 av foreldre fabrikant Oluf Ursin og hustru Clara, født Breuning-Storm. Om familien *Ursin* meddeles her enkelte opplysninger.* Navnet er knyttet til forskjellige familier uten innbyrdes slektskap (rett og slett latinisering av Bjørnson), nærværende familie har siden 1700 hørt til på Romerike.

¶ I. *Nils Akselsen Ursin* var degn og rektor (navigasjonslærer) i Stege, Danmark, f. 1654, død 1723.

¶ II. Hans sønn er *Lars Nilssøn Ursin*, som kom til Oslo som håndverksvenn og giftet sig der i 1725 med *Catharina Mortensen*. Omkring 1740 blev han klokker i Eidsvoll, døde der 1763.

¶ III. *Nils Larsen Ursin*, født i Oslo 1728, blev i 1769 organist i *Ullensaker* og døde der 1797. Han er den første organist i Ullensaker, spilte dessuten violin og „opvartet med musikk“, som det heter, ved brylluper og andre festligheter. / Slekten Ursin kom til å virke som organister i Ullensaker i fire generasjoner, ca. 130 år.

¶ IV. En av Niels Ursins sønner var *Christian Nielssøn Ursin* (1777—1829).

¶ IV. Hans sønn er slektens bekjenteeste musiker *Niels Christiansen Ursin* (1800—1862). Han blev i 1829 organist i Ullensaker. Han var, skriver Nesten, en stor musikkbegavelse, og hans spill var særdeles vakkert og

* Fylldige og udmerkede opplysninger er samlet og meddelt i *H. Nesten*, Ullensakerboken.

følelsesfullt. Foruten at han var en dyktigorganist, var han også en meget ansett violinist og en i vide kretser kjent musiker. Han hadde mange elever, hvorav flere senere blev høit ansette musikere. Av disse kan nevnes den bekjente violinist Gudbrand Bøhn, samt Ursins egne barn, de fremragende musikere sønnene Fredrik U. og Martin U. samt datteren Dortha U.—Niels Ursin har komponert en hel del musikk, fornemlig fest- og dansemusikk, meget melodios og av et rikt musikalsk innhold. / Niels Ursin eide først Isingrud og derefter Enger (Ingjer*) gård i Ullensaker, som han drev fremragende. Alle hans barn er født i Ullensaker, den eldste på Isingrud, alle de andre på Ingjer.

¶ 1. *Fredrik Ursin*, født 28. sept. 1825, død i Oslo 1890. Utdannet sig som violinist hos den berømte Leonard i Brüssel o. a. st. Han var en høit ansett solospiller og bidrog i høi grad til kammermusikkens utvikling. I den meget berømte Gudbrand Bøhns kvartett spilte han bratsj. Han har skrevet en ypperlig violinskole og var bl. a. lærer for ingen ringere enn Johan Svendsen**.

¶ 2. *Maren Christine Ursin*, født 11. januar 1828. Overtok gården Enger, som hundrev til sin død. Ugift.

¶ 3. *Caroline* („Lina“) *Ursin*, født 23. sept. 1830. Døde i Oslo 1910. Ugift.

¶ 4. *Anne Dortha Ursin*, født 18. august 1833, død i 1894. Hun blev pianistinne, var elev av Halvdan Kjerulf, og konserterte bl. a. med sin bror Martin Ursin. (Se bl. a. Morgenbladet 14. oktober 1864).

¶ 5. *Marie Ursin*, født 3. mars 1836, gift med lærer *Borgen*.

¶ 6. *Karen Bolethe*, født 4. januar 1839. Hun døde alt i 1846.

¶ 7. *Hans Martin Ursin*, født 26. mars 1842, død 1916. Pianist og musikk lærer i Oslo. Han var en kjent og fremtredende skikkelse i norsk musikk liv i to menneskealdre (se Sandvik, Norsk Musikhistorie).

¶ 8. *Karl Oluf Ursin*, født 21. mai 1846, drev i mange år metallvarefabrikk, død i Oslo 11. jan. 1918. / Han var gift i Oslo med *Clara Breuning Storm*, datter av *Breuning*, København, som døde, hvorefter hun fikk stedfar, kretsinspektør og justisråd Harald Storm, København. Hun var født 20. august 1848 og døde i Oslo i juni 1903. / Hennes bror var stabslæge, dr. med. i København *Hother Breuning Storm*, født i København 1846 og død i Roskilde 1921. / Han var gift med *Gabrielle Borchorst*. Deres eneste barn er *Gunna Breuning-Storm*, født 24. januar 1892, violinistinne i København. / Inger Ursins søskende er *Ellen Ursin*, født 6. sept. 1880, gift med professor *Martin Knudsen* ved Polyteknisk Læreanstalt i Køben-

* Herfra stammer slekten *Ingier* som eide Ljan. Norsk Musikhistorie II, s. 236, 260 o. fl. st.

** Om Ursin – Bøhns Kvartett m. m. se *Sandvik*,

havn. De har fem barn. Videre *Marta Ursin*, født 27. august 1883.

¶ F. 1. *Waldemar Christopher Brøgger*, født i Stavanger 5. desember 1911. Student 1930. Har offentliggjort noveller i dagspressen våren 1930 og i konkurransesamlingen „De 16 beste“ fra den nordiske novellekonkurranse hos Gyldendal høsten 1930.

¶ F. 2. *Niels Christian Ursin Brøgger*, født i Oslo 4. juni 1914.

¶ E. 5. *Signy Brøgger*, født i Stockholm 26. oktober 1885. Gift 26. september 1908 med *Peter Kaltenborn*, født 20. juni 1877, bankmann, sekretær i Agdesidens Bank i Arendal til 1916, bankchef i Haugesund 1916, siden 1927 bankchef i Sarpsborg. / Peter Kaltenborn er sønn av grosserer Niels Fredrik K., født 7. februar 1846, død i Rygge 9. desember 1928, og Inga K. J. Olsen (1847—1928). Familien er av tysk ophav og adelig i Tyskland. Den første K. i Norge var generalmajor Carl Friedrich Kaltenborn, som i 1772 blev major i det sønnenfjellske infanteriregiment, født i Breslau i 1723, død i Oslo 1800.

Deres barn er:

¶ F. 1. *Carl Frederik Ferdinand Kaltenborn*, født 19. desember 1909.

¶ F. 2. *Else Kaltenborn*, født i Arendal 12. februar 1913.

¶ E. 6. *Helga Brøgger*, født i Stockholm 17. desember 1886. Gift første gang med *Jens Gjerløw*, født 8. oktober 1885, sønn av sogneprest Jens A. Gjerløw (1840—1893) og

Anna Aalholm (1857—1928). / Ekteskapet oppløst 1912.

Barn:

¶ F. 1. *Eva Gjerløw*, født i Oslo 26. oktober 1908.

/ Helga Brøgger blev gift annen gang 3. juli 1917 med *Arne Kildal*, født i Oslo 10. desember 1885 av foreldre statsråd og amtmann Birger Kildal (1849—1913) og Sofie Berger (1851). Arne Kildal er siden 1925 generalsekretær i Nordmandsforbundet. Hans selvbiografi står i Studentene fra 1903.

¶ E. 7. *Hans Rasmus Heinrich Brøgger*, født i Stockholm 14. april 1890, døde ved et ulykkestilfelle i Oslo 18. mai 1901. / Hans skolebestyrer, *Ragna Nielsen*, skrev ved hans død følgende minneord: „Han var en liten gutt på 11 år, og man pleier ikke å skrive nekrologer over barn. Men hadde vi fått lov å beholde ham, vilde navnet Hans Brøgger blitt et navn som hele Norge vilde vært stolt av. For der var alle betingelser. Der var de glimrende evner. Der var den rettskafne, ærlige karakter, energien, virksomhetstrangen, det lyse, freidige sinn. Han var det gladeste, naturligste lille barn, og han var tillike en gentleman, på hvis ord man kunde stole på som på den alvorlige manns. Så det var ikke bare hans nærmeste som led et tap den dag da et grusomt ulykkestilfelle tok lille Hans Brøgger fra oss. Måtte hans minne leve friskt og lyst blandt oss, som har kjent ham!“

BREVER FRA PROKURATOR SIEWERS
TIL SØNNEN HANS SIEWERS
1841—1843

Hr. Student *Hans Sivers*
i Hr. Adv. Hielms Gaard
i
frit. — Xania.

Moss d. 1/4 1841.

Kjæreste Sønner!

Paa Korsegaarden Sønd. Midd. Kl. 12!
Vel — skal skee; og takker jeg paa Rø'ens
Vegne for at I spare hannem for det øvrige
Stk. Vei da Føret visseligen efter det her
at dømme, er miserabelt; men hvorledes
komme I da did? burschikos studentikos,
eller ved Hjælp af 2 rd.; tj mindre gjør det
vel ei. Dog dette Spørgsmaal fremsætter
jeg naturl. ei i Haab at kunne faae noget
Svar derpaa før vi see Eder, og det faaer
da og beroe til da dermed. — Susanna be-
der Eder købe hende 2 al. grønne Silke-
lidser og tage dem med hjem; jeg beder om
Extracten, hvis muligt. — Nichts weiter.
— Tjenstligst Salutem og Hilsen:

Eders hengivneste Far
K. Sivers.

Iforgaars og Dagen forud bar Adolph og
Sylvia, og igaar kbte jeg 7 Skø Høe til dem
paa Kure, saa at det nu tegner til Melke-
velstand. —

Fru Brunnich er ei død og Poulsens
Datter er ei *drognet*, men *druknet*; Otto
Sundt's *utidige* Forlovelse skal det nok
have sin Rigtighed. — Mor beder høre
efter om Indstillingen er skeet til Roms-
dals Sorenskr. Embede. Susebakkens Sag
vundet med al Honneur; Stævningen af-
viist, og ham tilkjendt 10 rd. i Kost og
Tæring. Min Sag med Major Rus ogsaa
vunden, men jeg veed ei endnu om med

Omkostninger. — Frue Brandtes Ligfærd
var jeg i; i Toldbetj. Michelsens var jeg
buden til Marskalk, men, da jeg sagde reent
ud nei, saa blev jeg ei uleiligt med videre
Invitation; de feirede nok ellers hans
Jordefærd Ligervis som han selv saa-tidt
og ofte tilbragte Dagene med Sviir og Drik,
thi ravende og skjænglende Væsener saaes
at maale Gadens Bredde; de havde da rig-
tignok ogsaa et godt Mønster i Hr. Mar-
skalk J. Andresen. — Idag overtager Ytter
sit Embede; og idag aftræder maaskee
Lensmd. H. Mathisen sit, da hans Forsøm-
melighed og Efterladenhed skal være saa
grændseløs, at han er paalagt at indkomme
med sin Ansøgn. om Afskeed inden ³¹/₃,
hvis han ei vil suspenderes og tiltales til
Ombudets Fortabelse. — Dermed Gud
befalet.

Bue og Fiks beder Dere være snille naar
I kommer. — See saa, nu er det Ærinde
udrettet. —

Val. gaae til Løyen forinden De reiser,
og hør om han æsler sig til at gjøre Støvler
til mig el. ei, jeg har ei hørt fra ham. —

Til

Student *Hans Siewers.* —
Xania. —

D. 17/9 1841. —

Herved fremdeles en Anv. paa Bronø
stor 5 rd. 82 β; saa har jeg hos Kontoirist
D. C. Nilssen i Drammen at fordre ¹/₂ rd.
samt hos Hiortaas ibidem, som samme
Nilssen enten har indkrævet for mig, eller
dog har faaet min Qvitt. til Hiortaas for

2 rd. og jeg troer en 3 $\frac{1}{2}$, hvilke begge Beløb jeg har med sidste Post tilskrevet ham at tilstille Eder. Det hos Hiortaas er efter Dom, som han har vedtaget at betale uden Forkyndelse.

Idag da endelig, gud skeep Lov, faaet Brev fra Sibb. i Xsand om vort Tøys Fremkomst den 31. f. M. i god Stand, som, naturl. glæder os meget. Idag været ude hos Carl Sibbern, som er og har i 1 Maaned været meget slet af Slimefeber. Skulde nu reise til Stokholm den 28de med Dampb. men faaer altsaa tage Landjorden fat med Kone og Barn. — I dette Øiebl. en Sorg mindre.

R. Busk kbte Hesten for 30 rd. at betales i 3 Md. imorgen skal jeg altsaa for sidste Gang bruge den til Vaaler og Hobbel. — Herved da Rg. og Attester i T. Vidnet af Beløb 17 rd. 2 $\frac{1}{2}$ 1 β hvormed velbekomme Eder; brug dem og det mere sparsommeligen. — I største Hast. —

Eders meget heng.

Fader

K. Siewers.

Læg peent sammen Rgg. og Att. som jeg ei ser Tid til. —

S. T.

Hr. Student *Hans Siewers*

i Høiesteretsadv. Hielms Gaard

i

anbefales.

Christiania. —

Xsand d. 20/9 1841.

I godt Behold er vi da hidkomne, skjønt, som før meldt, Søsyeen plagede os alle, Carl undtagen, i Lørdags, og igaar med. Igaar var det imidlertid, som I maaskee lagde mærke til, Opholdsveir, hvorimod i Lørdags Regn atved Søgangen. Pierrot var meget brydsom for mor; vilde ingen andre være hos; vor Xsands Pige var os formedelst hendes megen Søsye til ingen Nytte. Inat naturligviis havt det mindre end bekvemt, da vi for Besparelses Skyld toge lige ind i vort Logis, som stod færdigt, men, forstaaer sig tomt; imidlertid

ved Hjælp af de Sengkl. vi medbragte med os kom vi dog tilsengs, paa Gulvet. Kl. 8 kom vi til Bryggen, og ved at maatte bie paa Beskeed fra Herodes og Pilatus, om Værelsene vare ryddige, ankom vi med Tøyet førstens Kl. 10, saa at Barna vare fælt søvniggrætnede, kan Dere troe. Alt vort andet Tøj er kommet og flyttes nu ind til os fra en nærligg. Bod. Huset og Bekvemmel. vi er komne til, ere meget peen og bliver det endda mere og hyggeligere, naar nu alt er kommet i Orden igien; vor Vertinde Frue Isaachs /: en Tante til Frue Heyerdal, som var paa Moss i Gudegaarden, synes ogsaa at være meget hyggelig; hun reiser til Xania næste Uge og bliver der i Vinter; hun eier her dette Huus, en uhyre stor Reberbane saa og en smuk Gaard paa Landet, Kjos, hvorhen jeg inviteredes til paa Thor[s]dag.

D. 21/9.

Jeg erkjender, at jeg burde have afsendt denne Stump saa saare — min Mand kommer hiem, sagde Md. Tindrup, — saa saare, siger jeg, jeg havde kunnet faaet det i Posten, og den er nok, troer jeg, afgaaet allerede eengang siden vort komme; men det er da ei skeet, som bedes undskyldt, og det saameget mere, som Du saa udtrykk. badderom Val. hvorfor Du herved modtage vores Tak, og for hvilket at have undladt at efterkomme jeg fik Mors Utak. Reisen seer I altsaa hvorledes gik af; dens hele Kostende, Tøjets foreløbige Flytning atved, kom paa pp. 34 Spd. d. e. 1 Spd. Milen, for 10 Mske d. e. 12 β [skilling] Milen, som vistnok er saare billigt; tænk engang, om vi skulde have taget enten overlands, som Hr. Echhoffs i sin Tid maatte gjøre, hvorved deres Flytning kom dem paa en 2—300 rd.; eller tilsøes med noget andet Fartøj, end vi gjorde; saa billigt og saa hurtigt havde vi vel aldrig kommet frem, saa at ret takke Gud for vel overstanden Reise og Flytning og for at vi kom hid med en heel grøn en, og, at alt her i Huset er, som sagt saa efter vort Sind med Undtag. af at Kjøkkenet er heel (?) lidet til

saa stor en Huusholdning som vores. — Hidtil har jeg, fordi ei alt endnu er i sin Orden, fordrevet Tiden med at see og gloe og glane og derfor gaaet omkring i By og paa Land; men imorgen begyndes paa Visiterne; Sibbern ellers kom mig i Forkjøbet i saa Henseende, thi han var her allerede idag. — Byen er et reent Sarpsborg i sit Anlæg, saa vid og stor, saa at Visiterne, skjønt vel neppe over 10, tør blive trættende nok endda, hvis D/her. bor langt fra hverandre; vi bor, som paa Landet, saa udifra alle Storfolk, og al Støj og Vognes Raslen, da der er den rene skjære Xsands Sand udenfor os at see og vase udi. —

d. 23/9 1841.

Igaar gjorde jeg en heel Hoben Visiter og idag skal der end videre gøres. Var hos Sibbern, Stiftamt. Sem, Biskop v. d. Lippe, Justit. Rogstad, Assess. Kjørboe og Falch, Just. Secret. Hansson, Byskriver Willoch, som paa Fingrene regnede mig op sine 8—9 Slags Skriverembeder, uden, som det lod til, at han formedelst Svindel selv skriver i noget af dem; Præsident Knudssen, Audit. Manthey, mine Kolleger Horn og Hielm, Toldinsp. Due el.[ler] hans Frue, thi han selv er i Xania nu paa andet Aaret; Rector Boye, Herbergerer Ullitz, han v; førstens toge ind hos, samt Reyersen, Christ. Post. Udgiver for en Indryk. Skyld om mit Komme. — De 10 af disse 16 vare ei hiemme, hvorfor jeg afgave Visitkort, som jeg havde forsynet mig med. Idag gjelder det Kjøbmandsstanden o. Fl., og har jeg nu, jeg skriver dette følgende, som er Kl. 9 Aftenen aflagt Visiter hos Consul Reinhardt, do. Mathisen, Bankadmin. Moe, Postmest. Heyerdal, Stadshauptmand Kiddelsen, Kbmd. Hartmann, Prost Kildal, Overlærrr Preus, Kbmd. Rosenkilde, og i Efterm. tilligemed Lyder og Romarino 1/2 M. ude paa Landet hos vor Vertinde, hvorfra Gutterne hjembragte en heel Deel Æbler til deres Søkende, — en megetsmuk Eiendom, den Gaard, — vi kom hiem nu for 1 Time siden. Imorgen atter ud

paa Visiter, thi endnu staaer vel et halvt Snos igjen, og da tænker jeg tilfulde at have efterkommet Eders Ønske og Paalæg i saa Maade at gjøre mig bekjendt og kjendt, som ogsaa vel er aldeles nødvend. for mig i mit Fag. Mor har endnu ei været uden for Porten; Smaapigerne have seet sig lidet om; med dem haster det imidlertid ei heller saameget som med mig. — Vi have nu faaet det meget peent igjen hos os, og dermed have de været sysselsatte; et nyt Sengested have vi anskafet os, og faaet de 2 gamle reent gode for deres Mangler ved Fernis indvendig saa og ved Skrabning overalt. — Priserne her ere vel saa billige som i Moss; kuns erfare vi det ei paa Snedkerarb., som der dog sagdes at skulle være Tilfældet. — Herre Gud, gjør mig den Tjeneste Val. at skrive et Par Ord til Bedstemor, om at vi ere lykkeligt fremkomne og finde os vel, og at jeg snart selv skal skrive til hende, men at jeg i dette Øieblik ei har Tid . . . , — som jeg ei heller har, da jeg efter et Par Miles Gang idag har meget at sove — og dermed god Nat ogsaa I kjære Sønner Hans og Valent. og Gud befalet, og værer hilsede fra Mor og alle Søkendene og

Eders hengivne Fader
K. Siewers.

Læs nu flitti Xandsposten for at blive saavidt muligt er, localiserede her til vi sees. — Skriv snart og meget. —

S. T.

Hr. Student *Hans Siewers*

i H.R. Advoc. J. A. Hielms Gaard

frit. i Xania.

Indslutt. Avertissem. bedes foranstaltet indrykket i Morgenbl. og Rigstid. snarest skee kand. —

Noget nyt siden seneste har jeg ei at sige Eder, og, ihvor kort end dette saaledes bliver, saa faaer det dog beroe derved. — Idag begyndte imidlertid L. og R. deres nye Skolegang, i Borgerskolen; kuns

10 β (skill.) dyrere end i Moss, men 10 gange længere Vei; men saa er Prisen ei heller stort mere i de øvre Classer; her 12 rd. Aaret istedetfor i Moss 30—36 rd.; 5 Lærere; atter nye Bøger for et par rd. — Hjerteligste Hilsen fra Mor og Søkende

Eders
K. Siewers.

I læser vel flittigt Gutter! —

Xsand d. 30/9 1841.

Petter Otto diverterer sig fortrinligt ved at see paa de mange Hundreder af Geder og Souer, som vandrer gennem Gaden forbi vore Vinduer til og fra Havnegangen; — som virkeligen ogsaa er et godlidendes Syn at see. —

S. T.

Hr. Student *Hans Siewers*
i Høieste R. Adv. Hielms Gaard

anbefales. —

Xania. —

Xsand d. 10/10 41.

Kjæreste Sønner!

Netop fik vi Eders kjærkomne, men korte Brev af 6. og 8de dennes, som vi saalænge have ventet paa, da vi aldeles ikke kunde troe, at i alt fald mit Brev fra F.værn ikke jo skulde kommet Eder ihænde strax, saaledes, som lovet var. Det er mig *kjært* at see, at I have faaet Penge fra Nilssen og Brønøe; dette sidste havde jeg mindst ventet saa hastigt; men *ukjært* at see, at Hans har faaet Øiengigt; er da dit Fodtøj saa kleint, min kr. Hans; — om Priserne paa Skind og Lær her ere gode, som Løyen havde udladt sig med, veed jeg endnu ei, og kunde i alt fald ei heller nu gjøre noget derved, da det er paa Bunden nu med di 50 rd., uden at jeg endnu har faaet noget til Refusion uden et Par smaa Just. Sager, den første mod en Søstersøn af Ole P. Høiland for falske $\frac{1}{2}$ sp. (?) Sedler, hvilke vel neppe ville udgjøre meere end de 10 sp. (?) til Bestallingen, som jeg maa see til at faae løst nu. Endnu smaat, men tør vel blive bedre. — Mit Avertiss. have I

Vel faaet, og indrykket. Her har jeg deels ved lign. Avert. deels ved Visiter gjort mig saa bekjendt som noget saa nær muligt, saa *det* skal da ei være iveien; 38 Visiter har jeg gjort, saa at hver Sønd. kommer her Contravis. — Det runde Bord te jeg, jeg allerede fra Moss meldte dig V., var sendt til Chr. Sørensen. bringes ind, og forundrer det mig saaled. storligen at see, det er skeet. — Det fornøier mig at see Eders Begges Flid, . . . faaer dermed slutte, meldende dog forinden deels, at dette atter igjen sendes med *Leilighed*, neml. med Bernt Thorstenssøns Kjæreste, Jfrue Middeltun fra Stavanger som nu besøgte os, og deels, at jeg med hende skriver Mor til; hvornæst jeg slutter med kjærligste Hilsinger fra os alle, allesammen til Eder. —

hengivenest
Eders
K. Siewers.

Hr. Student *Hans Siewers*

Christiania. —

Xsand d. 16/11 41. —

Kjæreste Børn!

Under de mørke Udsigter, som rundt om omringer os, eer det da et Lysglimt at see dit Held med at faae en Huuslærerpost, min Hans, som du tiener noget baade for dig og os; gid det nu saae ligesaa godt ud for Val. — Jeg siger godt —; thi skjønt jeg jo ei veed, hvor pas godt det forresten kan gennem Tiden blive for dig, det Engagement, da dette jo beroer paa saameget som ei afhænger af En Selv, saa vil jeg dog haabe det, og anraabe Gud derom; og skjønt det vel derhos kan synes utidigt og ubetimeligt at nævne sligt som det følgende saa da der imidlertid haves såmange Exempler paa saadant, saa kan jeg ei undlade det, nemlig at advare dig, om Anledning skulde gives, for de umodne Forlovelser, der forstyrre saamange Huuslærere paa Studeringens Bane og afdrage dem aldeles fra at komme videre fort. Jeg veed vel, at for de fleste vilde en saadan Formaning el. Advarsel være spildt

Arbeide, naar det kommer til Stykket, at den skulde efterkommes el. tages tilfølg, men kanskee den dog ei turde være spildt for den Gut som jeg henvender den til f. ex. Dig. — Nyt saa derimod dit otium til exemplaria græca nocturna versare manu versare diurna; dog helst diurna, thi glem ei Legemet over Sjælen, ei Redskabet over Evnen. — Har denne din Ansættelse ogsaa opmuntret Val: siden han nu har bestemt sig til Vaaler i Julen, som han jo før havde aldeles slaaet af sit Sind? — Det er os kjært at vide Dere Begge saa vel fortøiede ved det nye Aars Komme; jeg kunde næsten ogsaa sige, gid vi ogsaa, ihvorvel godt Huus og god Veed have vi, 2 vigtige Ting at tage imod Vinteren med; gid vi saasandt havde noget af den herlig — gode Veed hos Eder, Eeg, Birk og Furu, 2 Aar gl. knastør, det er ogsaa en af vore Sorger i Henseende til Eder at troe, at I fryse. — Angaaende hvorledes vi forøvrigt have det siden vort Seneste til Eder, da er det ved det Samme som da, undtagen at jeg troer, at Mor er en Smule bedre stemt siden hun fik udtømt sig for Eder, og fik mig til Dagen derpaa at gaae til Stiftamtmd. og ihm meine Noth beichten, hvorpaa han trøstede mig saagodt han kunde og deriblandt med at han skulde have mig i Erindring naarsomhelst Leilighed gaves, hvilket jeg ogsaa forvist troer, han gjør. — Dagen efter vare vi sammens hos Sibberns til Aftens. Uagtet mine mangfold. Visiter er dette endnu det eneste Huus jeg har været ude i, og dette endog efter vor Indbydelse; thi her er nok, som Alle sige, saare liden Selskabelighed her i denne Bye; den eneste som endnu har viist os nogen Opmærksomhed el. Artighed med at indbyde os, eller rettere Børnene, er Biskoppen, hvor forhen Smaapigerne, og nu i Søndags Lyd: og Rom. vare til Giæst i Barnelag, hvor der gik flot til og mange af de unge Herrer viste at de ei var af Maadeholdsforeningen. Bispinden viste sig ei hverken denne Gang el. da Smaapigerne vare der; hun er rolig nu, men meget stille, som dog skal være et slemt Tegn. Den ældste Datter er

vakker; den ældste af Sems ligesaa, Sibberns ligesaa; nu veed I Det. — Til dit Brev. Min Mathed er ei værre, og har vel ei noget at betyde. Trosvig vil jeg ei befatte mig mere med idetmindste ei endnu, forresten takker jeg Hans Grüner meget for hans Deeltagelse for os; kunde jeg ei faae Tr. el. Hjorn. da, saa kan jeg mindre faae det nu, saa at det kunde være til noget Gavn for os. — Det er os kjært at erfare Monssens Held med sit Stykke; hils hannem fra mig, — og er jeg ham takskyldig for den fornøielige Aften, han forskaffede her i Theatret. — Fra Busk (Rich.) havde jeg Brev samtidigt med Eders sidste; han meldte mig at den Just. Sagen i Moss, som jeg maatte reise fra, er sluttet og Jeg tilkjendt 21 rd. deri, hvoraf noget optaget før Afreisen. Resten beder jeg idag Barth at sende Eder jo før jo heller, og har bemyndiget Eder til at qvittere derfor; jeg troer det skulde blive vel et halvt Snees Spdr., driv paa forøvrigt og selv paa, om Barth skulde lade det drøie noget vel længe. — Busk kunde vel kanskee være Mellemand, han er tjenstvill. nok til det og Mere. — Ja, mere veed jeg ei, kanskee vel Mør veed mere; hun vil nu forsøge sig igjen. Jo dog Smaapigerne driver nu saa paa Tydsken, at de snart er ligesaa færdige deri som Marthe Kokketøs var da hun oversatte „Man schreibet von Paris“, de pløie Nicolaas Nicklebys *Leben* af Charles Dickens i 7 Bd. meget moersom og klare sig meistens uden min Hjælp. Oliver Twist af den Samme har de forlængst expederet; nu have vi Lewalds Europa med mange Kupfern. — Ja nu Stop. —

Eders hengivne Fader
K. Siewers.

. Med Stud. v. d. Lippe, el. som jeg seer v. d. Næfe prænnumererer vi paa Brev fra Jer til Juul da han kommer hjem. —

. Kjære Brødre!

Siden at jeg har taget paa, saa maa jeg da finde paa Noget. Hans spørger efter de Lippiske Frøkener; den ældste er vakker; den næstældste har bitte smaa Øine og

bredt Ansigt. De ere meget hyggelige og ligefremme; der er ogsaa en paa ti Aar, som er saa gal og vilter som en Gut. Nu ere deres ældste paa Besøg i Grimstad, og naar de kommer tilbage, maatte vi endelig komme derned. — Otto og Arild har i et Par Dage været meget forkjølet; Arild er nu bedre, men Otto er endnu meget hæs; Mor er nu bra i Hænderne for Gigten, men det sprænger endnu i dem. Karl holder nu paa med sine Bogstaver paa svarte Livet. — For omtrent en halv Time siden var Kakkelovnsrøret paaveie til at skulle brændt, men vi fik da slukket det og det førend Moer fik vide det, saa at hun slap Forskrækkelse. Det var da vel, at jeg fik saameget, men nu er det ogsaa forbi, og maa da slutte med en flittig Hilsen, samt beder at dere ikke maa see meget paa min skjæve og vel ukorrekte Skrift, men den skal vel blive bedre, thi nu skriver vi næsten hver Dag.

Eders
hengivne *Sophie*.

Da Mor troer, at en Anviisning, den I kunde fremsende, naar det drog forlænge ud med B. — var bedre end et andet Vækkellesmiddel, saa sendes herved saadan en. Vi Alle ønsker allerede nu, for ei at glemme det, sin Tid, en lykk. Examen for dig Hans, Amen, Amen. — Mor beder sig fritagen for videre Skr. til det er forbi, som nu forestaaer. —

Hr. Cand. philos. *H. Siewers*
hos Hr. Kapit. Lunde
paa Gaarden From
betalt. ved Sandefjord.
afhentes i Laurvig.

X.sand d. 23/2 1842.

Kjæreste Hans!

Du gjør ilde, meget ilde i kjære Søn! at Du i saa lang Tid forgiæves har ladet os vente paa Brev fra dig, thi din Moder er dagligen syg desformedelst; Ondt for Bry-

stet trykker hende hver Dag om Eftermidd., hun troer neml. at Du er syg, da Frøken Sems Brev til Sibberns strax efter deres Nærværelse hos Schelvens omtalte, at Du havde ytret det med at have det samme Slags Onde, som nysnævnt. Hvad enten nu saa er el. ei, saa skriv for Guds skyld; thi nu lider Alle i Huset under Følgerne af din Taushed, idet din Mors Tung-sindighed derover, gaaer ud over de Andre ogsaa. Ikke som om vi Andre ei ogsaa føle for dit Befindende; det vilde bedrøve os inderlig at vide dig syg, men vi er ei fuldt saa ængstelige el. nærtagende, ved Du, som hun. Vistnok har hun flere Sorger ogsaa foruden denne neml. den samme gamle for Næring og Udkomme, saa og for Udsigterne for Valent., men den for dig er døg for Øiebl. den overveiende. Naar Du nu skriver, meld saa, hvorledes Du fremdeles finder dig der, og om du faaer læst noget for dig selv, som jeg haaber der er Tid til. — Angaaende os forresten, saa er der lidet derom endnu til det Bedre at melde; og har det, paa de senere 8 Dage nær, været altfor ilde siden Sems Afreise; ei en ny Sag siden 11 f. M. førend idag en liden; men en heel Deel Konsulation i de senere otte Dage, hvoraf vel muligens udspinde sig Sager; men Penge, Penge mangler mig og mangler Parterne, imidlertid er dog allerede Consulat. et Skridt paa Veien, om end ei til mere saa dog til Kjendskab, og ogsaa i saa Henseende liger jeg mig meget mere her end paa Moss, hvor skjønt jeg boede midt i Byen, istedenfor her endog paa en Udkant, næsten aldrig nogen Brors Sjel — og Private — indfandt sig; blot at søges, om end ei altid skrives mere deraf, er behageligt. Til Paaske skal vi ned i en livligere Deel af Byen, ja den livligste Deel, til Oplivelse, vil jeg haabe, baade for mig i Søgning, som for alle Andre i Huset ved at kunne see fuldt op af Folk paa Gaden, her seer vi næsten Ingen*. — For at omtale de enkelte faa Adspredelser vi have saa var Susanna og jeg med Sibberns paa Bal

* Jeg har dog dertilmed 9 Sager her endnu — kuns een Reise havt, 2 Mile fra Byen — troer dog med Tilgo dehavend et i bemeldte 9 Sag. at kunne klare for mig.

i Klubben, Kongens Geb.dag til Kl. 3 om Natten og Sus. dansede hver en Dands, jeg brugte mine Briller det bedste jeg kunde til at see, og kjedede mig derfor slet ikke i de 7 (?) Timer, da desuden jeg bemødtes med megen Forekommenhed baade af En og Anden; i Aften skal Sus. og Sophie i Dame Selsk. til Sibberns. — Om alle de øvrige er intet videre at sige, end at de vegetere, ere friske og vel, lige indtil Nathalia som er saa peen og rolig og vel-signet, — og allerede er til at bjulre og skratte. — Som vi vente paa Brev fra dig, saa vente vi ogsaa paa at Fragtfarten skal begynde østefra, da her ligge fire nye Skjorter og vente paa at kunne afsendes til dig, dem du saaledes med det Første vil erholde. — Apropos, i Anledn. af at Mor jevnlig siger, at det maa være noget i vort Seneste Brev, som Du maa være bleven fornærmet over, har jeg sagt at jeg udtrykkelig skal spørge dig, om det er saa, hvilket da herved skeer, rigtignok har jeg derhos tillige yttret, at Ordet „fornærmet“ vel lidet passede sig for Søn mod Forældre. —

Mere vides ei, end — at jeg søger Posten efter Randklev!! meest for Mors Skyld, som er saa reent ud af det over Adskill. fra Eder, og saaledes vilde komme Eder saa meget nærmere igjen, især Val. der for Tiden meest trænger til vores Nærværelse, Hjælp og Bistand. jeg leiede saaledes da Logis for Mor med Øvrige etsteds paa en af de mange smukke Bondegaarde i Agger el. Asker Sogn, og jeg og Val. i Xania; med denne Bestemm. er Mor vel fornøyet; men indtil des, hvad skal vi gjøre med Val: han paadrager sig og os Gield og jeg har nok med os her. Skulde han ei see til at faae sig en Condition en $\frac{3}{4}$ Aar, og dermed betale el. afbetale paa Gielden. Der staaer Poster ledige i Aviserne seer jeg, naar du skriver ham til, saa siig det, forresten kunde vel ogsaa her læses med mindre Bekostning, forudsat at vi blive her fremdeles. — Kunde ei du hjælpe ham et Par Maaneder med Noget? — præterea

ne sinas stipendium tuum fore nimis vetus; nam dicunt heic, dominium tuum difficilem debitorem esse, du forstaaer dog vel denne Klosterlatin.

Jeg skriver ei til Valent. idag, da jeg intet har at sende, skriver du, saa hils altsaa og vær vor Mellempost frem og tilbage til os igjen. —

Du hilses paa det Bedste fra os alle.

Din hengivne Fader
K. Siewers.

Responde, responde quam primum.

Beed saa og Val. underrette sig om hvem mine Concurr. til hiin Post monne være og hvem af dem der fortrinl. kunde komme i Betragtn. samt at han kan vente det blaae Skrinet med dets Indhold saa saare Isen gaaer op derhenne. —

Til

Hr. Stud: philos: H. Siewers
ved Sandefjord.

X.sand d. 4/3 1842

Kjæreste Hans!

For ei at træde i Monsørens Fodspor, og lade dig forgjæves vente paa Brev i Maanedsviis, skjønt Du rigtignok beretter at have sendt os eet for 1 Md. siden, men som ei er fremkommet, fremsendes dette strax ovenpaa Modtagelsen af dit af $\frac{1}{2}$, $\frac{17}{2}$ og $\frac{25}{2}$. Du kan troe der blev en Glæde paa os Alle, og ei mindst paa mig, som virkeligen efter Postm. Heyerd. og Leuitn. Kaas's Beretninger maatte troe og troede dig meget syg, da de fortalte, at du ved Deres Nærværelse hos Lunds brugte Ebbesen i Sandefjord, og efter hans Ordinat ei skulde nyde andet end Hvedebrød og Decoit* og at Du da laae tilsengs. Dette har jeg dog ei sagt for Nogen her hjemme, saa at Alle da vi fik Val. Brev for et Par Postdage siden, hvori han ei skriver andet end godt og vel om dig og din Helbred, slog alle Tanker om Sygdom væk, men jeg, ei vidste hvad jeg skulde troe el. tænke.

* Decoit = de quoi: det nødtørftige.

Jeg var derfor fremdeles meget ængstelig endog da jeg paa Posthuset modtog dit Brev, eftersom jeg syntes at Udskriften var med fremmed Haand, og endnu veed jeg ei hvad jeg skal troe, da det efter dit Brev, Gud skee Lov lader til at Du slet ikke har feilet eller feiler Noget, men har det godt i alle Maader. Forresten angaaende Frøk. S.s og S.s Skrive. da bør Du ej laste at de ogsaa omhandle dig og os i deres Breve, da jeg virkeligen troer og holder mig overbeviist om at det er velmeent skjønt maaskee lidt uoverlagt at berette Noget, der, som Tilfældet da og blev, letteligen kunde gjøre Skade ved at fortælles. Hvad angaaer Stiftamtmd.-Posten, saa hverken vilde jeg ønsket den, ei heller vilde det været passende at const. en Proc: dertil; der vilde da og blevet et Skraal om saa var skeet over Nepotisme som jeg ei ønskede at have været Gjenstand for. — Nor til dana skal jeg erindre. — Dennegang ei mere, end dette lidet; dog det er sandt Susanna hilser og takker saameget for det smukke Geb. Kvad, som hun allerede har afskrevet, da det efter Skriften at dømme og Overstregningerne, synes at være som det kom fra Hovedet i Pennen — hun og Øvrige ville senere hen skrive for at kunne gjøre det udførligere, end kunde skee nu da det strax skal afgaae til Fragtend. hvorved sendes til Val. og derfra til dig.

Hilser fra os alle.

Din heng. Fader
K. Siewers.

X.sand den 7/3 1842.

Kjæreste Hans!

Herved frembæres min inderligste Tak for det deilige Digt, som du havde den Godhed at sende mig. Det glædede mig saa inderlig; meget mere end nogen anden Present kunde gjort. Vi kan det alle tre udenad. — Fra Valentin har du vel havt Brev, og hørt hans Lykke; ja, nu kan han sandelig være fornøiet, som hver Maaned har vist, hvad han behøver foruden til Lærdom, som da ikke er saa betydeligt. Nu seer det da rigtignok ud til, at han ogsaa

skal blive Student, da det vist ikke mangler ham hverken paa Lyst eller Flid. Han skriver ogsaa, han er vel tilfreds med sine Fremskridt; bare han ikke gjør for meget af det f. Exempel at sidde oppe om Natten heelt til Klokken 2 — som han gjør undertiden. — Valentin er ikke af din Mening angaaende den Ansøgning, Fa'r har givet ind efter Randklev; han raader Fader til at tage Ansøgningen tilbage, men, som Fader ikke gjør. Moder har bedt Fader søge den af netop samme Bevæggrunde, som du, skulde jeg si dig. — Frøknerne Sem har skrevet til Valentine Sibbern, at de syntes Du var noget satirisk, men De skulde seet hvad du nu skrev om Dem og de andre, saa kunde de havt mere Aarsag dertil. — Iøvrigt har Du fuldkommen Ret i, at de har en forskrækkelig Skrivekløe, da de skriver om saa mange Smaating o: a: d: — Cathinka Schelven har f: Ex: i alle sine Breve til Valentine ladet mig hilse og endog gratulere paa min Geburtsdag, uagtet hun vist ikke har seet mig, idetmindste har jeg ikke seet hende. Skjøndt jeg ikke kan begribe, hvorfor hun gjør det saa kan jeg ikke troe andet, end hun mener det, hun skriver, da hun jo ellers kunde lade være. — Angaaende Frøken Semmeme, saa kan jeg ikke andet, end antage, at det er af Interesse for os at de gjør det, da de her viste sig meget hyggelige og forekommende mod os. Du har ikke sagt det mindste, hvad du synes om deres Udseende, er ikke Allette sød? Bolla er, synes mig saa Lala. Valentine Sibbern er ganske vakker og saa inderlig blid og snil. — Sophie og jeg var nylig i et lille Selskab igjen hos Sibbern. — Hvordan jeg morede mig paa Kongens G: veed du jo alt igjennem Andre. Endskjøndt hverken du eller jeg kjender dem jeg dandsede med saa skriver jeg det dog alligevel, nemlig Benneche, Moe, Due, August Pettersen, Candidat Mørch, Kiddlesen og Borger Hjelm, hvad de er, ved og husker jeg ikke rigtig, derfor faar det være detsamme. Om en 14ten Dage skal vi flytte i en anden Gaard, som vi skal have ganske allene; der er maledes Gulver og alting peent og dertilmed i Byens meest besøgte

Gade. — Den lille Nathalia er inderlig snil. Vi alle friske og vel. — Endnu engang takker paa det forbindtligste for Digtet. — Og vær nu paa det hengivneste hilset fra din Søster

Sussanna Siewers.

Jeg har skrevet dig til Hans en lille Epistel, men den skal først ind om Xania thi den ligger inde i et Brev til Valentin.

Din K. S.

Nei jeg kan ei slippe dermed; thi nu vil Mor have mig til ab epistolis, da Lyder har køiet; altsaa efter hendes Dictamen: Hermed en Tine med 4 Skjorter, 3 Foldkraver, 1 Par nye Strømper med Ønske fra Mor, at slide det alt med Helsen. Hun takker saameget for dit kjære Brev, men, som hun havde biet alt for længe paa; aldrig mere saa Hans; thi hun græmmede sig, som før sagt, saare derover. — Mor takker for, at Du bifalder min Ansøgning; thi her trives hun ei og troer, at det der vel kunde være ligesaa godt som her. — Lev vel fra din kr. Mor

E. M. S.

Til

Hr. Cand. philos. *Hans Siewers*

hos Hr. Cap: Lund

paa From

ved Sandefjord.

anbefales Skpr. Lars Paulssen
fra Sandefjord, hermed en Tine.

Hr. Cand. philosoph. *H. Siewers*

hos Hr. Cap. Lund paa From

ved

Sandefjord.

anbefales til Aflever.
i Laurvig el. Staværn. —

Chrsd. d. 13/5 1842.

Kjære Søn!

For ei at blive andre Visse lig, der deels lader det hengaae mere end Maaneder mellem hver Gang de skrive, og deels nok

lade de paabegyndte Breve blive liggendes over hos sig et Par Postdage forinden Afsendelsen, skriver jeg nu strax og sender det strax; Du forstaaer vel en halvkvædet Vise, min Hans. Dit kjære Brev af 10/4 og 21/4 modtaget d. 7de Maii, med Extrapost, hedte det paa Posthuset, og det gjorde som sædvanl. især Mor særdeles glad; thi, som før sagt, og, som jeg bør gientage og gientage for Eder, al hendes Glæde, al hendes Tanke er I; og nu syntes hun, Du var noget Langdry igjen af dig med Brev, hvorfor hun var halv bøs paa dig, men er nu god igjen. — Kjære Hans! benyt nu al den Anledn. der nu gives, med Damps. og andre til jevnl. at lade os høre fra dig, thi vi sætte alle saamegen Priis derpaa, om det end ei var andet el. mere, end det blotte H. S.; Materie kan jeg vel vide stundom kan være ringe for saadan en Einsiedler langt borte fra Stadens Larm og Suus; men vi ere nøisomme, og skulle ei opholde os over hvad der fremkommer, da det jo ei er af ligere Gehalt vores eget Brevtøi. Efter dette Prooemium, dette Item, der jo ogsaa hjælper til en Præken, til Texten; Gud gi bare den ei blir kortere, end Indledningen, lig den lille Stad Myndus og dens store Porte, som, om Du ei veed det, Diogenes raadede Indbyggerne at lukke, for at ei den lille By skulde finde paa at gaae sin Vei ud gennem dem. — For nu at begynde med vor formodede Flytning til Østlandet (Gud give jeg kunde sige Østerlandene, thi jeg skulde gjerne følge med Trækfuglene); saa havde vi allerede førend Du fremkommer med din Formening om at burde vælge Moss til fremtidigt Opholdssted igjen, taget samme Bestemmelse, og beder Mor mig sige Dig, hvormeget det glæder hende at vide og see den Priis, Du sætter paa Gaarden der og Opholdet der, da hun aldeles deler dine Følelser i saa Maade; — jeg for min Part, jeg har nu aldrig havt noget tilovers for Moss ligesaa lidt som for noget andet Sted; mit Valgsprog er patria est ubi bene vivitur, og da dette ubi bene etc. ei fandt Sted der ligesaa lidt som her i Xsand, saa stunder jeg ei didhen. Forøvrigt have vi bestemt det saaledes, at jeg,

for i det mindste nogenledes at klarere for mig her, bliver her tilbage en Tid og driver paa Proceduren, da jeg vel ellers turde være udsat for Uleiligheder ved Fraflytningen; — det værste ved denne Flytningen tilbage til Moss er ellers det, at Gaarden er bortleiet til Høsten, men Mor er saa glad i Flytningen, at hun erklærer, at Intet skal staae fast for hende; — og Du veed, og vi alle veed, at hun er mageløs til at flytte og drive paa, og, at hun er sin Bror Johannes op ad Dage, hvilket saa tidt og ofte har været mig til stor Lettelse. Jeg og Val. vi faaer da blive i Xania, vi to, naar det lider saa langt. Vi have forøvrigt i denne Tid faaet os en Hans og Val. her, i Herr Apenæs, som er ansat her i Brigaden; han vanker hos os meest daglig, og, er os, som sagt i Mangel af Dere en Amindelse af Dere og om Forstadslivet i 1830; han er ogsaa inderlig glad i at have truffet paa os her, deels fordi han har overmaade stor Hjemvee (han er nok Moderens Skjødebarn) og deels fordi han med stor Taknemmelighed mindes Skolegangen hos mig; den Smule Fransk, han da lærte, har han Selv siden bygget paa, og er nu saamæn temmelig dreven i Fransk, saa at han læser med Smaapigerne til Vederlag for hvad jeg dengang bibragte ham. — Han mindes Dere to med inderlig Hengivenhed, og beder dig saa-meget hilset. Vi ere som sagt jevnlig i sammen; saaledes gjorde vi To en Landtur d. 6. dennes en Mills Vei op igjennem Landet, gjennem nogle nydel. Egne; overnattede der hos en Præsten Brock paa Tveed, som ligesom Hrr Ap. har været min Lærling, neml. paa Nygaard. Anledningen var ellers et Møde jeg havde der oppe i en Sag; vi gjøre os bekjendte med Omegnen efter bedste Evne den korte Tid vi vel Begge have at være her i, thi han stunder stærkt til Østlandet igjen, og vil ved første Vacance see til at komme did tilbage. — Du slutter dit Brev med at fortælle om Bjørnstads formodede Flytning til Udlandet; jeg vedbliver nemlig fremdeles Themaet „Flytning“, siden jeg er kommet paa det Chapitel; ja efter hvad ligeledes Ap. fortæller, som veed god Be-

skeed derom fra Greager, saa har B.s saavel som de øvr. Sarpsborgingers Handel gaaet tilbage ved at de Blodigler, Pellyerne selv have oprettet Krambod der i Staden, og rive al Handelen til sig, og nedtvinge Kbstadsanlægget, som de selv have foranlediget, og underminere de Handlende der; — og, naar jeg nu har fortalt det Nyeste af det Nye, at jeg iforgaars indgav Ansøgn. om Hallingd. Sorenskr. samt, at jeg forr. Onsdag vandt min første Sag i St. Over Retten, angaaende en Koe, som En havde optaget paa et Fjeldbeite for min Part, saa aftræder jeg fra Skuepladsen, og overlader til Andre som vil „at sige smukke Ting; — dog „de Andre“ sige, de har saa travelt til Helja med at stryge sine Kjoler og med at berede en heel Deel Makrel, vi har kjøbt, at det nok blot bliver mig. Vale igitur & mei memento

totus tuus
K. Siewers.

Fra Bedstemor og fra Valent. havde jeg Brev igaar og forgaars; vel begge Steder; men — Hans — skriv endelig Bedstemor til. Val. corresponderer med hende, og hun sætter saamegen Priis derpaa. —

Angaaende forøvr. den Kusaka, saa er der videre det mærkelige derved, at min Part havde tabt Sagen ved Under R. og vandt den nu ved Over R. og vandt ei blot Koen tilbage med Klave og Bjelde, men og i Sagsomkostn. 30 rd.; jeg har ei endnu tabt een Sag her; dette var den 6te priv. Sag her; nu har jeg fremdeles en 5—6 Stk. paa Bankestokken. — Pierroth sidder hos mig i dette Øieblik og beder, at jeg skal skrive til Hans og hilse Hans; men mere Stof veed han ei at meddele mig, uagtet jeg beder ham derom; han og de to Andre, Karl og Arild ere blevne nogle rene Gaderendere siden vi kom herved i Markensgaden; de stanne aldrig hjemme uden til Maalene; men da ere de at finde, og da svingte de ikke; alle ere de friske nu, og alle

vi Andre ogsaa; gid det være sagt i en god Tid; Du vel og Hans? — Valent. fortalte i sit Brev om en polsk Snedkersvend i Xania, som nys dræbte Kone og sig; fornys tog en Art. Liut. Nannestad i Nabo-
huset til her sig af Dage, ved at skyde sig paa sit Værelse med Pistol; han besyn-
ges nu af Chr. Monsen i Xands Posten,
siger Ap. —

dixi & liberavi anim. meam. —

Hr. Cand. philos. *H. Siewers*
hos Hr. Cap. Lund
ved
Sandefjord. —
pr. Fredriksværn. —

Xsand d. 22/5 1842.

Kjæreste Hans.

Skjönt jeg har netop samme Ulempe, som Du, neml. Intet at skrive om, saa faaer jeg dog deran, da jeg veed at faae dette afsted gratis und unentjeldlich, hvilket jo frister til at skrive og koge en, om end tynd, Brevsuppe paa den Smule Pind. Tak for dit Seneste af St. Halvardsdag, som ihvor lidet, dog glædede Mor ved at Du vil møde hende i F.værn; jeg siger hende, thi jeg faaer holde lidt længere ud her, for sine Aarsagers Skyld, som man siger, og som da fornemmelig bestaaer i at rede for sig saa nogenledes, samt saa nogenlunde slutte sine Sager, at sige Retssager. — Jeg skriver idag til R. Busk om at leie Værelser fra Julii af. Mor reiste gjerne imorgen den Dag, og værker nu for at komme herfra. Ak, naar det kunde gaae saa let for sig, som det var, at komme hid; men, — men! — Ja, ja, lidet er dette og tyndt er det, men saavidt er det dog, at Du seer den gode Villje, som Du tage i Gjer-
ningens Sted. — Du hilses paa det kjær-
ligste fra os Allesammen, Nathalia Con-
cordia iberegnet, som vi da ogsaa først
skulde faae christnet førend vi bryde op. —

Skriv til Bedstemor, Hans.

din
K. Siewers.

Hr. Student *H. Siewers.* —

anbefales. S. T. Hr. Capit. Lund fra
Proc. Siewers. —

Xsand d. 21/6 42.

Kjæreste Søn!

For ei at paadrage mig Brevgjeld ogsaa at ved anden Gjeld, saaledes som det hertad seer ud til af dit Brev, at Du gjør til dine mange Correspondenter, Hans, saa her-
ved øieblikkeligt Vederlag for hvad vi fik igaar fra dig. Saamegen Tak skal du have for samme dit Brev, som nok, sees der, haver kostet tyggede Penne og bidte Negle for at blive til; men Herre Gud! hvilken Glæde det dog vakte i Leiren, da Mor nu var reent utrøstelig igjen ved den Tanke, og Troe at du atter igjen som ivinter var syg, som hun nu slumpeviis havde faaet at vide ved at Apenæs fortalte om en Sam-
tale, han havde havt derom med Lieut. Kaas derhenne fra, og, som gjorde, at jeg ogsaa nu kom frem med hvad jeg vidste om bemeldte din Sygdom, da jeg neml. eikunde troe eller ane, at denne Beretn. nu efter saa lang Tids Forløb skulde have Følger; men jo mæn kom vi an der. Hun satte dette sammen med den lange Taushed igjen — den, som venter, finder altid Tiden at være lang — og fik saaledes ud, at du igjen var syg, og blev derover selv meget syg, saameget meer, som hun troede, at Lund allerede da, imandags, maatte være kommen, og vi dog ei fik Brev. Jeg fandt da paa, at gaae hen til Liut. Kaas, og fik da den Beskeed, at der intet, slet intet feilede dig, hvorved hun øiebl. blev bedre, men endnu bedre ved Brevets Komme. Det var ellers en styg Tryk, men hun retter sig vel, som saa ofte før. I denne Uge og det St. Hans-Dagen, Monsørens Navnedag, skal vi forresten have Barnedaab, den lille søde Nathalia Concordias. Fadderne skulle være, og ere allerede budne: Frue Sibbern med Datter (, thi her gives ei Vuggepenge, saa at her kan man for den Sags Skyld gjerne bede et heelt Huus;) og Susanna; Byfoged Heidenreich, const. Sagf. Rogstad og Apenæs; Præst og Klokke ere Gud skee Lov! allerede for flere Dage siden

betalte, saa at ei letteligen nu nogen Forhindring skal indtræffe i det længe forønskede Barsel, som ogsaa har voldt Bekymringer nok for naar det skulde blive af. — Nath. Conc. er et sødt Barn, saa stille og rolig som muligt er, og frisk; men allerede begyndt at være paahængende efter Moderen; skal imidlertid snart afvænnnes.

d. 25/6 42.

Dette var da tidlig sadlet og seent redet, imod hvad Bestemmelsen fra først af var, men hvori din Mor var Skyld, idet hun vilde, at der skulde kunne fortælles dig noget mere end Tilfældet ellers havde blevet, og det vil da og kunne skee, da vi nu have noget mere, skjønt ei meget mere at opvarte med, end da. Iblandt andet er da nu at fortælle, at Nathalia Concordia igaar blev døbt, og at Fadderne vare de angivne, og at det Hele gik meget pent og godt for sig; — see saa, naa er den Steen væltet af Hjertet. — Om hende maa jeg ellers formelde, at jeg ei veed at have gjort saameget af nogen af Eder Alle, som hun da ogsaa allerede tilfulde gjengjelder ved med al Hjertelighed at gaae til mig fremfor til sine Søskende, ja bliver endog sindt paa dem bare de røre ved hende, naar hun er hos mig, hvilket da just animerer dem til at tage i hende; — thi — nitimur in vetitum, veed Du. Dette sendes nu vel med Lund, som har været hos os i Forgaars, og vel kommer igjen og. Han ytrede sig meget tilfreds med dig, hvilket naturl. var os kjært at høre. Ja nu da stulle vi for at komme herfra igjen, og gid jeg nu var i Xania allerede og havde været der i et Par Maaneder allerede, saa var jeg maaskee al pari med her. — For om muligt at faae fyldt Brevet, saa vil jeg fortælle, hvad enten det nu interesserer dig el. ei, at jeg igaar var i Selskab hos Sibberns, hvor jeg iblandt Flere ogsaa forefandt Lieut. Rosen, den bekjendte Patriot, Bedstefars gode Ven — som nu skal forrette Ingenieur-tjenesten, mens Sibbern med Familie reise til Danmark, pour plaisir; idag er Sus. og

Soph. hos Sibberns; de ere et Bjørnstads Huus for os, hvor vi altid ere velkomne. — Videre er at berette, at Lyder og Romarino have deres exam. i denne Tid, jeg tænker, de staar sig kjækt, thi de ere flinke Gutter, Ligesom I alle, takket være Gud. Lyder tænker jeg at tage til mig til Xania, og holde til Bogen der ved Valent.s og egen Hjælp, hvorved jeg og haaber, han skal blive lidt mindre stiv, end han nu er; — Mor vil desuden have nok, mere end nok, med dem, hun beholder igjen. — Nu da, som sædvanligt, noget nærmere til dit Brev, som jo og vil give mig noget Materie. Jeg seer, du er i Knibe for de Mange, som trække paa dig som Brevskriver; vistnok, vi betænke ei, at Du saaledes er Ene om de Mange, det vi da just ei heller vidste; men — vi have Ancienniteten; det bliver endda værre nu, kan du trøste dig med, naar du nu istedetfor een Correspondent i os her, faaer 2, een i mig og een i Mor og Søskenene paa Moss; du kaster vek alle Commata nu, min Hans! men hvad skal du saa hitte paa at kaste vek? salva venia vil jeg dog Lægge til, uden Fortrydelse. — Endvidere er at melde, at Lax er her saadan Mængde af, en saadan velsignet Mængde af, at vi leve Ligesaa flot dermed, som i gamle Dage du og jeg Hans i Soggendal hos Olsens; man har den her for 2 ½ Bø, naar det er Sveler 2: Lax under 11 M½; de større koste 3 ½—3 ½ 12 β bø; i Xania 11 ½ siges der. Paa Bryggen her kan man undertiden vandre paa og mellem bare Lax; — Makrel og Sei dog ei at forglemme, hvoraf her har været en ustyrtelig Mængde, saa at hiin har været solgt for 14 β (skilling) Sneset, denne for 8 β. Forresten siden jeg er kommet til at tale om Mad og Fødevarer, saa stod der igaar i den ene af Byens Aviser, at en Jacob Mørch her har af vor Regier. faaet Patent — det andet af det Slags Bevillinger, som hos os har været udgivet — ... 10 Aar paa den Opfindelse at bevare Hummeren i sine Skal. Herre Gud hvor seent enkelte og ofte de simpleste Opfindelser og Forbedringer til Mskenes Tarv gjøres, som nu denne, og Sildesaltningen i Carl Vtes Tid;

— før altsaa var Sildens Milliarder for en stor Deel en unyttig Herrens Gave, den man endelig maatte spise fersk og strax.

Det andet Patent, hvis Du ellers ei har lagt Mærke dertil, er givet, jeg troer det var Præsten Sarts for Tilberedelse af mine-relsk Pulvergjødning. Ellers i Anledning af Lax, saa for at faae fyldt Brevet med saadanne delicate Sager, saa er her en Landeiendom, en $\frac{5}{4}$ Miel fra Byen, ved Navn Boen, tilhør. Statsr. Hegermanns Enke, hvor der fiskes 100 Stk. om Dagen. Engelskmændene, den snurrige Race, som drage al Verden omkring for at faae Has paa deres overflødige Tid og Penge, indfinder sig ogsaa der — forstaaer sig — for, for, ja for intet andet end for at fiske Lax, og til hvem? til sig selv, jo pyt! nei, til Frue Hegermann; ja det er ret nogle morsomme Kumpaner; der sidde i Fossen hele Dage gennem med deres engelske Fiskestang 100 Mile fra Hjemmet, Logere hos Bønder med hvem de ei kunne conversere uden ved Hjælp af Lexiconet i Haanden; en Livlig Samtale; n' est-ce-pas vrai. See saa! fik jeg saamæn dog Brevet fyldt, vistnok, som Martial siger, med farrago libelli; sed aliter non fit, Avite, liber, lægger han til. — Vale, dilectissime mi fili.

tuus
K. Siewers.

Fra *Mor* skal jeg hilse, at Du endelig maatte see til at møde hende i F.værn den Dag, Dampbaaden kommer til F.værn i Ugen fra 10—16 d. M. jeg troer det er Thirsdag d. 12te og det i betimelig Tid Kl. 2 Eftermid., saaledes at Du kunde tage imod hende og Søskendene, da jeg bliver her tilbage endda en Tid. — Du maatte og følge med til Moss. Vi have talt med Capit. L. derom, og han har givet sit Samtykke. —

Hans, Hans, Hans, Du maa ei røge saameget Tobak og sidde saa længe oppe om Natten og læse; tænk paa at Du dog skal leve længere, end idag og imorgen; føi os alle deri. — Du *nedbryder dit Legeme*.

Til

Hr. H. Siewers. —

Xania d. 8/8 1842.

Kjæreste Hans.

Man skal betale Ondt med Godt, og gjøre vel mod ilde, og jeg vil derfor ogsaa spendere et Par Linier paa Dig, du magno ingenio aber Faullenzer, skiondt jeg slet Intet saae fra dig med Lund og Valent. kuns 4're Linier; men det er da og sandt, som Du har sagt engang, hvad er vel for dig at skrive om, for hvem den ene Dag gaaer som den anden; eensformig, idem et semper idem, kan jeg troe; veed jeg neppe engang jeg hvad at skrive om, jeg der dog nu er i selve den store Stad, dog mit Liv er dog ogsaa temmelig stilt og eensligt. Dette Brev altsaa ei for noget Særdeles at berette, men for at nytte bonom occasionem litterarum tibi mittendarum. —

Jeg skrev i mit Seneste til dig, om Du skulde attraae nogen anden Huuslærerpost her nærmere, og, at de nu gjælde en 120—150 rd.; hvad svarer du derpaa? —

Ultra posse nemo obligatur, jeg har ei mere at skrive, ihvor lidt dette end monne være, og saaledes sluttet ligesaa snart som begyndt; kuns dette endnu, at begge Guttene, ja, alle tre (Val. med) ere saare flittige, og derfor gjøre gode Fremskridt. Lyder, contubernalis meus hilser saameget. — Jeg ogsaa

din
K. Siewers.

Romar. som nu kom, ogsaa. —

Hr. Student Hs. Siewers. —

From Gaard
ved
Sandefjord.

Christiania d. 9/2 1843.

Kjæreste Hans. —

Jeg lever i den Tro, at Du fremdeles har det godt og er frisk kr. Hans, siden vi Intet, slet Intet see fra dig, nu paa tredie Maaned;

som sagt, vi tror dette ligesaavel nu Du ei skriver, som om Du skrev, at saa var, og denne Tro er da vor, min og din Mors Trøst, ihvorvel baade Mor og Smaapigerne, Stakkels, i deres seneste Brev til mig, yttre sig noget og ei saa lidet misfornøiede og utilfredse med din lange Taushed, efterat Du jo vist havde lovet at endogsaa komme til dem i Julen, og nu senere ei meldt et Ord om hvad Forfald el. Hindringer der have gjort det om intet. Stakkels dem, siger jeg endnu engang, det er nok deres eneste Glæde nu for Tiden, vore Breve, og — und dem da jo før jo hellere denne Smule Glæde, ogsaa Du. Val. skriver dem flittig til, siger Mor i sit Brev idag, og jeg og Smaagutt. sendte dem nylig en lang Epistel, og atter idag igjen en do. Om end Materie skulde mangle dig, saa nøieregnende ere de, Mor og Søsken de ei med hverken Indhold el. Form, kan du vel tænke, blot de see noget fra dig; og — derom beder ligeledes jeg; jeg ønskede gjerne at vide lidt om dine studia nu; det er saa saare længe siden, jeg hørte noget derom; samt om du har nogen Berømmelse for hvor længe du forbliver hos de gode Lunds; dog det er vanskeligt for dig at bestemme noget i saa Maade, saa længe din Faders Udsigter endnu ere som de ere. — Fra Bedstemor har jeg gennem Hans Grüner, — som nu er færdig fra Krigsskolen — hørt, at du nu skulde have avanceret op til 120 rd. i Løn; er det saa, saa gratulerer jeg og glæder mig, ei blot for Pengenes Skyld, men end mere for den Veltilfredshed, som det viser, med dig. Jeg troer ei Mor, at sige, din Mor, veed mere derom, end jeg, altsaa kuns et on dit, et oui dire. Corresponderer du kanskee Hans med Bedstemor, du ligesom Val. gjør, siden hun vidste det? hvis saa, skal du have Tak derfor; hun sætter ogsaa saa megen Priis paa den Opmærksomhed, og takker i et Brev til mig særdeles Val. derfor, med nogle smaa Sidehuug til Hans Grüner for den mindre Opmærks. end tilbørligt, som han nok viste hende under at være der nu ved Nytaarstid el. Juul; saadanne Sidehug kan

ogsaa Hans Siewers vente sig, eller jeg troer endog han allerede af og til har faaet for aldrig at skrive, og — afbød dem min Hans ved et Brev ogsaa did en Gang imellem; at Høflighed koster saa lidt, men vinder tidt saa meget, vil jeg ei fremsætte for dig, da Fordelen jo ei her, om endog stundom ellers, kan være Drivefjeren. —

12/2.

Dette Brev er da imidlertid, seer Du, bleevet mere end nattegammelt, og jeg skulde vel saaledes, kunde der menes, have noget Markedscommers at fylde det med, om end ei med andet; men nei saamæn har jeg ei, og lidet var jeg ogsaa deroppe, thi jeg holder mig helst inden de fire Vægge. Smaagutterne derimod, de besøgte det des flittigere kan jeg tro; men alt gik saa stille og freedeligt til, saa der er intet for Krøniken at berette, som da ogsaa vel er, fremfor hvad der stundom pleier at hænde ved den Leilighed, da Slagsmaal og endog Drab pleier at forøves. Angaaende ellers Drab, eller nederdrægtigt, afskyligt Mord, saa har du vel læst det, som just nu stod i Aviserne, af en Lap bedrevet, i Folden i Thronhj. Stift; Gud hvilket Umeneske, hvilket Uhyre. —

Men derfra til Hjemmet i Moss: jeg havde nylig Brev derfra, og det fra Mor selv, langt Brev, hvori hun, Stakkels, siger, at hun og de Øvrige, leve vel, men beklager sig over intet Brev at faae fra dig, og yttre, at vore Breve, d. e. dine og vore her, ere hendes eneste Opmuntring og Udeblivelse deraf hendes eneste Sorg; jeg slutter saaledes med, som jeg begyndte, at bede dig for Guds og din Mors Skyld at skrive til hende baade vel og snart, hvad enten det er i Prosa el. paa Vers, hvad enten det nu er paa langs eller tvers. Apropos din Paraphrase over Hrr* Ap— Sørge— sørgelige Kvad over Fr. Broch har jeg faaet tilsendt hjemmefra, og gottet mig ved. —

Med Begjær. at du behagentl. vil betale
Portoen for dette Brev, og føre det à Conto,
ender jeg med kjærl. Hilsen fra os her, Val.
iberægnet til dig, saa og til Capit. Lund fra
din hengivne Fader
K. Siewers.

Christiania den 14/2 1843.

Kjære Broder!

Da her er endeel Plads tilbage i dette
Brev, og jeg troer, at det er meestendeels
ligesaalænge siden du — kjære Hans —
saae Noget fra mig og Romarino, som Far
og vi fra dig, dertil hører Meget, saa
tilføies herved ogsaa et Par Ord fra os;
læg vel Mærke til: et Par thi mere, end jeg
nu har skrevet, hvoraf du da tillige ogsaa
kan see min Fremgang i Skrivning, bliver
der ikke; og altsaa: lev vel kjæreste Bro-
der, og vær hilset paa det Bedste fra mig,
Lyder og ligeledes fra mig

Romarino Siewers.

Til

Hr. Student *Hs. Siewers.* —

From Gaard
ved
Sandefjord —

Moss d. 6/3 1843.

Kjæreste Hans!

I Moss er jeg, men Du seer af Over-
skriften, at Xania* har staaet mig for Hove-
det, ei just fordi jeg holder saa særdeles af
det, el. higer efter det igjen; Nei, mindre
end det, men det traf sig nu saa, at det Sted
faldt af Pennen istedetfor Moss. Som sagt,
nu er jeg da her efter 1/2 halvt Aars Fra-
værelse, jeg med mine 2, Lyd. og Romar.;
de kom hjem iforgaars Middag Kl. 2, Kjør-
endes med Folkene fra Rød i Rygge efterat
være taget ud fra Xania Kl. 9, foregaaende
Aften; voveligt nok i Vintertiden, men det
gik dog godt og vel. Jeg selv tog ud
Morgenen efter Kl. 9 1/2, og hvorledes vel

mener du? gaaendes, og vedblev saaledes
for det første til Sundby, hvor jeg forme-
delst nogen Hovedpine drak Kaffee Kl. 5
Efterm., og saa videre til Moss, altsaa
næsten uden Afbrydelse gaaet de 5 3/4 M.
i et Træk, men var da ogsaa margelig træt
ved Hjemkomsten den 12te Time Kl. 9 1/2
om Aftenen. Glæden var stor her paa alle,
især da de nu næsten vare ude af Venten,
siden det leed saa langt ud paa Aftenen.
Foruden med min egen personlige Nær-
værelse glædede jeg dem da og ved Brevet
fra dig og ved dine tvende pene Digte.
Ellers, angaaende disse Digte er der eet
og andet, som jeg kunde ville henlede din
Opmerksomhed paa, fordi jeg troer, at der-
ved bleve de endnu penere, end jeg, som
sagt finder dem at være, og altsaa salva
tua venia, har i Høstens Veemod kuns den
ene Bemærkning at gjøre at jeg synes
„Høsteaftenstund“ er noget vel langt, som
du vistnok kunde rette paa ved en Smule
Forandring i Udtrykket. Som sagt kuns
dette ene i dette første Digt; i det sidste
derimod noget mere; nemlig „Offre bring-
er for Patrokels Lig“ troer jeg bør om-
sættes saaledes, at Ordet Offre kommer
længere bag i Linien og efter bringer, da
man ellers letteligen ved første Øiekast
tager det for Verbet offre, og saaledes strax
maa til at læse det om igjen, hvilket jo er
leit, forinden det hele er gjennemlæst. Om-
trent det samme er Tilfældet med „Perga-
mus beskytte skal mit Mod“ hvor man
letteligen i det første tager Pergamus for
Nominativ istedetfor Accusat. som og bør
undgaaes. I Linien Aldrig hører jeg din
Vaabengjalden, burde vist Ordet nu som
først kommer i næste Linie, forekomme,
da derved ogsaa Tydelighed befordres.
Hvor Cocytus gennem Ørkner græder;
passer dette Ord græder her, mener du?
I „Al min Længsel vil jeg, — hvad jeg tæn-
ker Ned i Lethes stille Strøm jeg sænker“
venter man at finde et Infinitiv formedelst
„vil jeg“ men støder da paa Indicativet
sænker, hvilket du nok og kunde gjøre en
Forandring udi, og, naar disse Forandrin-

* I overskriften er Xania rettet til Sandefjord.

ger, som jeg beder dig om, ere gjorte, da meld mig dem kr. Hans, da jeg afskriver og indfører hvad du sender os af Poesie i en egen Samling af Collectania(!). Fortræffelig nydelige finder jeg ellers de 3 sidste Linier „Lyt! den Vilde stormer alt mod Borgen o. s. v. som saa levende, saa materisk fremstiller Hectors Heflighed. Smaa-pigerne have forresten allerede en stor Deel af begge Digtene i deres Hjerne-kiste; de ere meget slugne paa Poesie de ogsaa; Skade de ei have havt mer Anledning til at dyrke sine Evner, og skærpe sin Fornuft. Endnu et Apropos, angaaende ei dine Digte, Hans, men din Skrivt, thi du veed hvormeget jeg gjør af en tydelig Haandskrift, og du tager vel ei din Far ilde op, at han fremdeles og fremdeles henvender din Opmærksomhed paa denne Ting, og da iblandt andet beder dig dennegang skrive dine latinske H'r ei saa No hvorved man læser dem for N, men som de bør at skrives H; ligeledes med K'erne. Saameget om denne Ting; nu til din Bror Karl Johan: fra Val. veed du vel kanskee, at han, Karl, har været saa lykkelig at faae den ene Friplads i Døvt-Institutet; veed du det ei, saa tilmeldes dig det herved; hvilken Glæde dette har voldt os Alle kan Du vel forestille dig, og dertil kommer endvidere, at jeg saanær troer, vi faae Hjælp ogsaa til hans „Beklædning og Reise“, thi saaløddet i Communicationen; tænk hvor lykkeligt, om saa skeer. Karl glæder sig særdeles i Tanken om at komme afsted og lære noget. Strax efter Communic. fandt jeg at burde tilskrive H. M. et Takkebrev, det jeg da og gjorde og i de taknemmeligste Udtrykke, og da jeg ei selv mægtede at frembære uden den simple Prosa, men gjerne ønskede at tiltale Majestæten i en høiere Stil og i Gudernes Tungemaal, saa valgte jeg, ja hvad mener Du nu vel, dit smukke Geburtsdags-Carmen, og sendte H. M. det i en smuk Afskrift med det Tilføiende fra mig, at det aldeles tolkede ogsaa mine Følelser for ham baade paa den Dag og stedse. Til Slutning bad jeg — mellem os sagt — Kongen ved given Leilighed at mindes Faderen med sin Naade, ligesom

nu den lille Søn Karl. Digtet nævnte jeg naturligv. som dit, og ei som eget Verk. — Hvad angaaer de Poster, jeg søger, neml. Audit.-Posten og en Raadmandspost i Bergen, saa ved jeg ei noget Vist endnu at sige derom, uden at efter Tilskueren her har Generalen i Bergen Bloch indstillet den mindst qualificerede til hiin Post, hvilken Person da ogsaa paa en forblommet Maade er stillet blot for Publikums Gissninger(?) og Omdømme indtil, hedder det, om muligens Regjeringen ogsaa gjør samme fauxpas, da der trues med noget mere Oplysninger om samme Person. — Nu atter tilbage til dit Brev, dets prosaiske Deel: det er dog græsseligt, hvor dere gasterer og turer derhenne, Nat og Dag; jeg under dig hjertens gjerne al den Adspredelse, og seer gjerne, at du ogsaa har lært dig til at spille . . . , som jeg erkjender at have gjort mig megen Afbræk i selskabel. ei at kunne; men jeg haaber, k'r Hans du ei glemmer den gyldne Regel, at Adspredelse bliver en Biting ei Hovedting, Middel og ei Gjenstand. Du husker, der staaer endnu en Examensdyst tilbage for dig at bestaae; — memento, memento. Nei men, for at gaae over til noget andet i dit Brev, hvor jeg blev forundret ved at læse at Rønne fra Xsand havde hilst fra Apeness; jeg troede A. var i F.stads Garnison, og faaer nu høre, at han atter har maattet tilbage til det Xsand, han stundede saameget fra; Stakkels Djævel, han er røget uklar med Beichmann som nu er blevet Command. og Brigadechef derhenne; besynderligt at han ei saa ind om til Mor og Smaapigerne til Afskeed. — Dermed har jeg gjort Fyldest for mig, og dennegang bliver det ei fra Flere, thi Susanna tog sit Brev, som allerede var færdigt og forseglet, men forældet, tilbage igjen, da hun hørte, jeg vilde skrive, og altsaa hilses nu fra hende og Alle øvrige og mig til dig og dine snille Lunos. —

din hengivne
K. Siewers

propria manu
fecit. —

Hr. Cand. philos. *Hans Siewers*.—
 hos Hr. Cap. Luno.—

From ved
 Sandefjord.—

Anbefales S. T.

Hr. Told. Cass. Nørregaard
 til velvill. Befordring.

Xania d. 14/5 1843.

Kjæreste Hans!

Førstens idag modtaget dit kjærkomne Brev af 2den f. M. af Aarsagneml. at Postm. O. i Moss havde sendt det hid, hvor han troede, jeg da var, imens jeg dog var paa Moss. Du seer altsaa, jeg er undskyldt i ei at have besvaret det før, og Mor og vi Alle i atter at have tiltroet dig enten Lige-gyld. el. vel endog som for eet Aar siden Sygdom; Gud skee Lov, jeg seer da det er intet af Begge, og jeg sender dit Brev afsted til Hjemmet saa fort jeg kan, for ogsaa at glæde dem der, — thi jeg forbliver nu atter her indtil videre, jeg kan gjerne sige efter din Mors Ønske, da hun troer, jeg bør hellere holde mig her, hvor jeg nu egentl. hører hiemme, end i Moss, ihvor det end ellers var hende*, at jeg var der; og saameget mere kan det nu være rimeligt at være her igjen, som mit Ophold hjemme i to Maaneder, uagtet Avertissement derom i Tilskueren intet gav af sig, og jeg sandt at sige ogsaa selv har Aversion for under saadanne Omstændigheder at være der. — Altsaa förrige Sønd. forlod jeg Hjemmet igjen, og drog tildeels tilfods, neml. 9¹/₄ M. af 14 M. gennem Hobbel, Spydeberg, Aschim, Trøgstad, Høland, Urskaug, Sørum, Skjedsmo og Akers Sogn hid til Xania; jeg havde neml. et Møde oppe i Høland. — Angaaende Hjemmet, da har de Helsen Alle sammen, undt. Mor stundimellem, som Stakkels med sit Humeur og ømme Sind har altfor meget, der trykker hende af Dagens Sorger, til at det ei skulde indvirke paa Helbreden. Sophie veed du vel, var oppe til sin artium o: stod til Confirmat. Søndagen efter Paaske og var som Søsteren Susanna No. 1 og med udtrykkeligt Tilføiende af Prov-

sten, at det havde været ham en sand Fornøielse at læse med hende, samt at hun var den bedste, han havde havt paa lang Tid; det bør herved mærkes, for ei at støde Susanna, der som sagt ogsaa var No. 1, at det er 4 Halveaar siden hun gik, og hun saaledes meget vel kan tænkes udenfor Provstens Tanker ved Sammenligningstiden, thi hun var og er flink hun ogsaa; Skade for deres gode Hoveder beggeto, at de ere Skjørtetøi thi, forudsat, at jeg havde Raad som Villje og de Evner, saa vilde det blevet unegtelig en et Par dygtige studiosi af dem; du kan aldrig troe, hvor Susanna er stiv i adskillige Dele af Historien, ja Aarstal og Dag og Datum, som Kvindfolk ellers ei gjerne befatter sig med, staar som spigret fast i hendes Hoved; og nu Digte, det er deres Kjøphest alle tre; derfor er det reent Sælebot Hans at sende dem noget af det Slags, og og da helst af dit Eget, thi Du har vel saamegen Fyldestgjørelse deraf, hos dem som hos Nogen, thi de lære det øieblikk. udenad og det uden Møie eller Umage; — dine 2 sidste Hectors Afsked og Høstens Vemod — jeg troer Titelen var saa — reciterer du neppe Selv bedre udenad, end de, thi kan-skee du Selv slet ikke kan det udenad, Du høstede dig derfor, troer jeg mellem os sagt, ei ringe Tak, om du — skjønt noget post festum, af dit Overflødighedens Fyldehorn sendte Sophie et lidet Kvad i Anledn. af hendes Daabspagts Bekræftelse, hende tilvisse langt kjærere, end hvilkensomhelst anden Foræring fra dig paa den Dag kunde været. — Jeg har ei nævnt saadant Noget hjemme, og uventet kom det derfor. — Ja Gud skee Lov, den Pust er da ogsaa overstaaet; endda det saa vanskeligt ud og var vanskeligt nok for at skaffe tilveie det Fornødne, saa fik hun sig saamæn dog en ny sort Uldorleans Kjole efter høieste Mode at staae i og forresten alt Andet i Forhold dertil, saa at hun var overmaade peen. Halsekjede forærede Sophie Monrad hende; hendes største Sorg til Slut, thi, som sagt, det saa sort nok ud for en sort Kjole, var Døbeattesten som skulde komme fra

* Et adjektiv maa være uteglemt her.

Stavanger, og som vi forgjæves ventede paa den ene Postdag efter den anden, hvorfor jeg maatte skrive Monrad til og bede ham stille hende tilfreds i saa Anledn. hvor-paa han da og sagde til hende, at hun kuns kunde være ganske rolig derfor; han vidste jo nok, hun var døbt, og i alt Fald havde han nu jo mit Ord for at saa var; glad blev hun og saa var da den Sorg hos Sophie og Mor slukket. Næst hende stod Camilla Finch; tversover, Carl Jac. Vogt. — Nu troer jeg saanær Sophie og Christine ere i Sarpsb. hos deine geliebte Maren og Julchen; Biørnstad er i Danmark. Videre der-nedenfra er, at Echhoffs reise fra Vaaler nu paa Mandag. — Nu til dit Brev, min kr. Hans. Saamegen Tak for Stambogsdigtet, og saameget mere, som jeg selv veed, hvor kedeligt Afskriveriet er. — Et nydeligt Digt og et nydeligt Versemaal finder jeg ogsaa dette at være, og saa snart jeg har dette Brev færdigt, skal det — Digtet nemlig — ind i den Krands, som omfatter de andre af dem os tilsendte carmina; — i den Anledning beder jeg dig, hvis du har og vil undvære det No. af Jarlsb. og Laurv. Tiden-den, hvori Høstedigtet og Hectors Afsked er aftrykt at sende mig det, da jeg nemlig ei veed, hvor i al Verden min tagne Afskrift af dem i Brevet dit er bleven af, men, iblandt den øvrige ovennævnte Samling finder jeg dem ei. — Strax jeg nu kom herind regalerede Val. mig med Sørgeqvadet over Ant. Scheel, og ihvor haardt det end holder for mig, at græde, maatte jeg det dog ved at høre, blot ved at høre det; thi hvad der kommer fra Hjertet, gaaer til Hjertet. Besynderligt nok ellers, at jeg netop den *Dag* skulde bringes til at græde ved noget fra dig, da jeg samme Nat havde — i Drømme — grædt *over* dig; neml: jeg drømte, at du min kr. Hans meldtes mig død, og jeg saae Forberedel. til din Ligfærd, hvorom jeg vil sige procul, o procul absit. — Bemeldte Digt har Val. sendt til Morgenbl., men jeg seer det ei endnu *der*. Plads har vel manglet. — Du har vel sendt Fr. Scheel en Afskrift deraf; hun var saa artig at lade melde sin Ant.s Død for os, da hun vidste, hedte det, hvor god en Ven du var den Afdøde,

og lod bede, at vi vilde melde dig dette, men, som da ei er skeet; — hun vil nu flytte fra Moss, og sælge eller leie bort Sit der hun og; ja det Moss, det gaaer her under, og Gud hjælpe hver den, der har Gaard der. — Men, førend jeg skriver op mere, faaer jeg nok see til, hvorledes jeg kan faae lagt dette isammen, som jeg har, med den Smule Papir, som der er igjen, paa andre Siden efterat have revet endeelvæk; altsaa manum do tabula og Gud være med dig kjære Hans, og hils din Centurio; — din hengivne

K. Siewers.

Valentinus valet bene paa Jomfrubraaten omringet af sju Jomfruer, som nok imidlertid gjør, at han fortrækker hid ned igjen fra hine høie Regioner. —

qvod pater dixit
probo

K. G. (?) Siewers.

Kan du faae sendt Smaapigerne nogen Læsning, saa gjør det. —

Hr. Student *Hs. Siewers.*

From ved
Sandefjord. —

frit. —

Moss d. 30/6 1843.

Kjæreste Hans!

Tak for Brevet dit. Angaaende Karls og min Reise, da seer det nu ud til, at den skulde komme til at gaae for sig paa Onsdag, og tillands. Vi have i den Anledning kjøbt isammen Hest, Karjol og Sæle, og tænker saamæn saaledes at gjøre Turen med egen Hest, og haaber at det, ved at fare vakkert med den, skal gaae godt. — Naturligvis tror vi derved at Reisen skal blive billigere, derpaa er det lagt an, og have vi da rigtignok været særdeles heldige i, strax vi faldt paa den Idee, baade fort og billigt at faae alt hiint, god Hest for 14 rd. og Karjol, og Sæle for 10 rd. — Karl glæder sig særdeles deri, saa og til Reisen; det leger(?) paa ham alt hvad er. Peen er han og ny som en nyslagen Toskilling. — For

et Par Timer siden kom vi to hjem fra en Tuur nedover til Bedstemor m. øvrige der, hvor vi have været for at tage Afsked. Alt var der ved det Gamle, og alt vel; Bedstemor saae nok gjerne, at Du skrev hende til en Gang imellem; hun sætter derfor Valent. høit fremfor dig nu. — Ved vor Hjemkomst, Karls og min, nu, forefandt vi vor gl. Christiansands Huusven Hrr. (?) Apeness, som besøgte os en 3—4 Timer, og bad saameget at hilse dig Hans, og foreløbigen inviterede dig (om Du, og naar du kommer Hjem, som Du skrev om, som Alle her saameget ønsker), til Greager. — Foruden fra ham og fra os, have vi tillige at hilse dig fra Fru Scheel, som igaar havde havt Bud her oppe med Forespørgsel om Du kommer hiem i Sommer og *naar*, og med Begjær, at Du da endelig maatte komme ned til hende, da hun endelig vilde dig noget; — og hilser dig saa inderlig; hun forlader dette Sted i August; har faaet solgt Gaarden i Byen til Ytter (Fogden) tænk for 2100 rd., hvoraf 2000 rd. staar i den, altsaa kuns 100 rd. at udrede. Nei da blev *vor* Gaard, thi den er da nu ogsaa solgt for Brandskat og andre Skatter, bedre, meget bedre betalt, idet nemlig Toldinspecteur Hansteen paa Fhald, dens forr. Eier, kjøbte og maatte kjøbe den igjen for de 1000 Spd. som stod i den fra Fars Tid, og som han stod inde for, og krævedes Renterne for, naar jeg ei betalte dem; — altsaa mod al Forventning slap jeg skadeløs fra den Gaardhandel, der vel ellers, naar Omstændighederne ei havde truffet sig saaledes, havde medført et Tab af en 5—600 rd.; thi saa er Gaardene faldt her i Priis, at Md. Knutzons Gaard, den Stakkels Kone, blev solgt for en 400 rd.. — Vi skulle saaledes da ogsaa vel til at flytte igjen; vides ei hvorhen endnu; kanskee dog vi forbliver fremdeles her i Gaarden Vinteren over; thi Hansteen leier den ud, forstaaer sig, da han fremdeles boer paa Fhald. — Ganske rigtig, som Du slog paa i dit Brev, hjalp Moer os med 10 Spd. til den lange Reise, og det, uden at jeg lukkede op min Mund derom. Under Taarer og gode Ønsker for Karls Fremtid leverede

hun mig, som sagt aldeles uanmodet, den gule Seddel, og jeg leverede igjen Karl den, for hvis Skyld Gaven var skeet, og han takkede og kyssede da Bedstemoderen. Vi var hos hende inat var. — Nu ei mere fra mig, thi Mor vil ogsaa have et Ord med; altsaa Farvel, Levvel, og hils Capitainen. — Sophie og xstinde have turet en heel Maaned i Sarpsb.

din hengivne Fader
K. Siewers.

Kjære Hans!

Megen Tak for dit kjære Brev gudske lov jeg seer du er af samme Følelse og Tænkemaade som jeg hvad det angaaer Carl; ja du kan troe jeg er glad for at han kommer saa godt afsted det letter min Sorg betydelig. Ja du kan tro jeg har gjort Alt Mit, for at skaffe alt dette tilveie, baade Hest og Carjol har jeg selv faaet fat paa det er som at Lykken har føiet mig med hvad vi har foreslaaet til hans Reise. Penge har vi ogsaa næsten god Udvei til; megen Tak kjære for dit Tilbud nemlig at lægge til 10 Spd., det komme vi da Gudskeelov vist ikke at behøve til Reisen, men om det siden skulde knibe for Moer til et Laan som hun er bleven hjulpen med af en snil Mand her i Byen for at være ordholden med at betale de 10 Spd. paa en kort Tid, saa vilde det nok være snilt af dig hvis du kunde afsee dem som at laane os dem en Tid men Moer vilde vist see til at betale dem tilbage igjen, thi det vilde vist gjøre hende ondt at tage saa meget fra dig kjære Hans som Gave. Det haster ei saa haardt thi det er en rig Mand som skal have dem. Nu ikke mere om dette; Gud styrke dig see endelig hjem engang i Sommer, og skriv endelig lidt til os mens Faer er paa Reisen thi vi ere alle saa glade naar vi seer fra dig. Carl beder at hilse dig og takker for det Tilbud du gjorde ham. Til Gjengæld tilbyder han dig sin sorte Hest til Throndhjem for at besøge ham om 2 Aar. Lev nu vel det ønskes af os alle.

L. Siewers.—

ELEGIE VED MIN FADERS DØD
18DE AUGUST 1843.

Tidligt min Harpe du klang
i Vemods hensmegtende Toner,
Kummerfuld Ungdom din Stræng
tidligt alt stemte for dem.
Aldrig dog nagende Sorg
i de bævende Strænge mon gribe,
Førend hiin elskede Ven
svang sig til Aandernes Hjem.
Ak men af Gravklokkens Klang
din Sangbund atter gjenlyder,
Atter sig Stjernerne hist
speile i Graad paa min Kind.
Atter fornemmer jeg Vingernes Vift
af en Sjæl som omsvæver
Her mig i Midnattens Stund:
Fader din Skygge det er.
Ak ja jeg faderløs er
hiin tonende Klokke har sagt det.
Dybt i min sørgende Sjæl
staaer det med blodige Træk.
Med hvert dybe drønende Slag
gik et Haab ned i Graven,
Elskede Fader dem tag,
viis mig dem hist fra dit Hjem.
Nu staaer jeg ene i Verden forladt
uden Haab uden Støtte.
Dog jeg finder vel og engang
for Stormen en Havn.
Men hine grædende Smaae
som sorgfulde Moder omringer,
Hvor skal de finde et Sted
som de kan lude sig til?
Ak ved en Faders venlige Barm
tryg Barnet indslumrer.
Hæves end Barmen af Sorg
vugges det rolig dog i Søvn ind.
Drømmer sig Fremtiden lys,
i Faderarme det hviler.
Stormenes iskolde Ving
kan ikke blegne dets Kind.
Men ligger Faderen kold
paa Baare med foldede Hænder,

Spredes som Avner for Vind
snart hans hjertelskede Smaa.
Saaledes vel ogsaa
fra Fædrenehjemmet udstødes.
Elskede Sødskende tys
vækker ham ikke med Graad.
Tænk paa hvormangen en Nat
han for os hernede har vaaget.
Tænk paa hans Kummer ved Dag
her for at forskaffe os Brød.
Han har det godt,
vi vil ikke med Graad ham kalde tilbage,
Lad ham nu nyde sin Løn
for hvad han udstod for os.
Kun vil vi bede en Bøn
at hans venlige Aand maa omsvæve
Altid hernede vor Vei
hvor vi end færdes omkring.
Sikkert i Himmelen hist
en Bøn til (?) Alfader han beder,
At naar os Døden engang kalder,
vi gjense ham hist.
Lader os takke ham saa
for al hans Godhed imod os,
Love ham her ved hans Grav
Dyden at følge som han,
Takke ham her for den Sæd
han saaede i vore Hjerter.
Levned han Armod os end,
bedre Arv vi dog fik,
Thi ved hans Grav
Forbandelser ei skal ham vække af Søvn.
Uplettet Rygte og Navn
gav han paa Veien os med.
Lad os i Jesu Navn
da paa Vandringen trøstig os give.
Herren vil holde sin Haand
over vor Moder og os.
Hør saa Alfader vor Bøn,
vi Hænderne mod dig udstrække:
Gud velsigne hans Støv,
Gud velsigne hans Aand.

EN FOTTUR FRA OSLO TIL SOLVORN SOMMEREN 1849

Blandt Hans Siewers' efterlatenskaper fantes en liten notisbok hvori er en dagbok over en fottur han gjorde sammen med noen venner. Den er ikke datert, men det er lett nok å finne året, da han taler om den danske krig og slaget ved Frederits, som stod 6. juli 1849.

Dagboken er et sjeldent vidnesbyrd om en personlighet, og så frisk og opprinnelig at jeg trykker den her i sin helhet. Den er uhyre romantisk innstillet, den har hele odelsbonde-jargonen med sæterjenten og lurtønene og høistemningen i Borgund kirke. Men den er langt mere en personlig tegning av en sjel som har hatt rike evner til å se og gledes ved alt nytt han opplevde. Og den er endelig et kulturhistorisk interessant dokument ved sine iakttagelser av den gamle bebyggelse og folkeskikker, nettopp fra de år da fortidsforeningens arbeide begynte. Jeg har derfor latt den ledsage med enkelte opplysninger.

Hans kamerater på turen var Johan Carl *Frølich*, hans artiumskamerat, og hans fetter *Garben*, sønn av daværende major B. Garben, som i 1820 giftet sig med Mari-
ane Siewers. Og endelig hans noe yngre bror *Lyder Siewers*, som siden reiste til Amerika.

Turen gikk til Solvorn skrivergård, Christianero, til familien *Krebs*. Christian August Krebs, født 1808, var i 1846 utnevnt til sorenskriver i Indre Sogn, hvorfra han i 1859 blev utnevnt til sorenskriver i Idde og Marker med bopel i Fredrikshald, og her blev han til avskjeden i 1890. Han døde 21. februar 1891.

Rettskrivningen har jeg ikke funnet grunn til å beholde. A. W. B.

Lørdag aften kl. 9 den 14. juli forlot vi Christiania, Frølich, Lyder og jeg. Garben var kjørt foran.

Natten var utmerket nydelig. På Klevstuen traff vi Garben, der hadde drukket drammer med baker Rolfsens og konversert fru Fehr, og han var i et utmerket humør. Han gikk med fru Fehr på Utsikten mens vi la oss til å sove.

Ut på formiddagen gikk vi ned til Sundvolden, hvor vi atter hvilte litt, og derfra satte Paul Sundvolden oss over Steensfjorden i den mest brennende solhete og med den deiligste utsikt. Til Hønen ankom vi litt efter middag, der lå vi i haven, spiste og drakk og talte. Da dampen på Randsfjord ikke gikk før torsdag, måtte vi følge Hallingdalsveien istedenfor Valdersveien, som jeg meget hadde ønsket.

Mellem Hønen og Hønefossen så vi et guddommelig deilig landskap, en dyp dal med elvedrag. I Quærnbergssundet satte vi over og kom til Hønefossen, der så ut som en liten landsby med apotek. I elven badet jeg mig. Derpå kom vi til *Bråten*, som vi passerte uten å hvile, og så til *Vehme*, hvor de andre spiste, men jeg blott drakk melk. Derfra gikk vi kl. 10 aften og passerte smukke egne, dalfører bekranset med skogbegrodde høie åser, mens Sogneelven slynget sig langs hele veien. Passerte Sognedals kirke og ankom efter meget spørren om natten til *Oppegård*, hvor vi nu er.

Garben, der har vært reisens muntrende princeps og flere ganger med dalende mot, ligger nu i sengen, og gad vite om her er meget dyrt, ti han har sett noe sølvtøi her som vist er dyrt! Igår hadde han mavesyke og var til megen latter, men fornemmelig

var han utmerket på Klevstuen med Mme Fehr og Rolfsens. Frølich er en tør, gemytløs og kjedelig reisefelle, som ikke ser og ingen sans har for naturen heller, tror jeg. Noen uro forskaffet han Garben ved sin utydelige tale, så han undertiden må holde på maven for å le i stillhet. Gudskelov jeg fikk Garben med. Lyder er naturligvis taus og tilsynelatende meget grublende, men han har et åpent blikk for naturen. Her på Oppegård traff vi to bergenske — med hvem jeg skrev Lassen til.

På Stensfjorden hørte vi følgende eventyr av Paul Sundvolden. Baard Fjeldstad het en mann på Ringerike. Han hadde en sæter på Krokskogen som het Retla, og på den sæter hadde han en ko, som var så stor at når den rautet på Retla så ristet dørklinken på Fjellstad. Koen het Draubot. Denne ko melket således at kjerringa melket i store kar, og når hun hadde kjernet smør, måtte hun sette det utover marken just som store høisåter. Dengang hadde de nå ikke vekt, så når en kom og skulde kjøpe smør av kjerringa, så tok hun stakken og serken op og satte sig på toppen av smørsåten og lot sig gli nedover. Det som da fulgte med mellom benene var ett pund, men det blev alltid sittende litt igjen bak i enden, det tok hun med pekefingeren og slengte på pundet med de ord „det er god vekt, og det er reint, det!“ Når de ystet, måtte de ride osten, og da merren engang var med føll, så føllet den i osten. Fjeld kunde ikke begripe hvor føllet var blitt av, for han hadde visst at merren var med føll, men om våren da han skulde til sæters, fant han føllet i osten. Da koen var så fæl til å skjene, så tenkte han Baard, jeg skal nok finne på råd for det, gikk så til Bærum og bestilte sig et — god til å henge i rumpen på koen. To basunblåsere blev satt i hvert horn, men når den ene blåste, kunde den andre ikke høre ham. Koen løp like meget og fløi med all granskogen ned over Dronningshauene, som da var Kongens Almenning; da Baard syntes det var ilde skogen skulde ligge slik, så satte han varme på den og brente bråte. Baktefter sådde han rug i bråten, og der vokser en rug som han måtte

kjøre hvert rugkorn ned til fjorden med drag. Han skulde da fløte rugen over til et kvernbruk oppe i enden av Stensfjorden. Da han kom ut for Herrøen, skulde han stikke med haken efter et rugkorn, men stakk feil og falt ut på 14—15 favner vann. Da han kom til bunns, tok han snusdåsen op av lommen (for alle brukte snus den gang) og tok sig en pris. Da han nøs, spratt han så høit op at han så gjessene i Jonsrudgården og hørte. gjespe på Thanums kirketårn. Da han skulde kjøre halmen hjem, måtte han kjøre hvert strå særskilt, men ett blev liggende på veien, og et Valdresfølge måtte reise i tre jevndøgn før det kom til første . . . av strået.

Fra Oppegård marsjerte vi om formiddagen i mandags uten å følge Kongeveien op igjennem Sognedalen langs elven, inn til plassen *Olle*, hvor vi hos Kirsti fikk melk og dessforuten en liten veiviser John Olsen Olle, som førte oss over *Havigskoven*, en uhyre besværlig skogvei, hvorved visparte 2 mil. Det var i grunnen den mest anstrengende del av hele veien. Vi var glad ved å komme frem til *Havig*, hvor vi hvilte oss litt og snakket med husets folk, især meget om den danske krig. Her fikk vi Knud Havig til fører et lite stykke over *Enderudskogen*, som er nesten like så lang og besværlig. På denne skog åpnedes utsikten litt engang imellem, således så vi en meget høi kolle „*Høgnipa*“ og dessuten deilige dype vann under dette, især *Thorevannet*. På skogen innhentes vi av Niels Bakko fra Hallingdal, hvem vi hadde gjort bekjentskap med om natten før, oppe i Sognedalen ensteds. Han påtok sig nu å føre oss mot fri skyss over Krøren.

Efter en lang, men herlig marsj kom vi ned i liene som skråner ned mot *Krøren*. Her er landet deilig. Fjellene går skrått ned like til vannet, og en smal strimmel jord langs vannet er herlig dyrket, især på østre side. På den vestre side ser vi *Ringnesfjellet* med sne på alle høider.

Vi kom ned ved gården Enderud ved sjøen efter oppe i lien å ha truffet Torger,

som skulde ro oss til *Gulsvik* for 11—12 β. På Enderud rastet vi en time og traktertes herlig av den gamle kone Gunnild, med sur melk, skad (stekst) flatbrød og fløtemelk. Karakteren av disse folk og land begynte her merkelig å utprege sig. Her sa alle *du*. Husene har torvtak med små spir i hver ende, og inne er det en hovedstue, som har som sperreverk og hvis loft går helt op til taket. Gulvet strøes med bjerkeløv, og den hyggelige peis i et hjørne med ild på bidrar meget til at man føler sig så vel stemt. Familiens smykker, såsom ure og søljer, henger til skue mellem blankt polerte tinnfat, blikktallerkener med kongens og dronningens og andre potentaters billeder samt annet husgeråd rundt alle vegger, der dessuten tilikened taket er malt med de mest groteske snørkler, dyr og innskrifter. På skatoller og skaper er alltid eierens navn malt med grelle bokstaver.

Efter å ha gjort oss til gode her og være blitt utspurt om vår reises mål og med, samt om den danske krig, som de alle synes å røbe stor interesse for, innskibet vi oss på en Krøsbåt, som er meget flatbunnet, men allikevel uhyre smal, så den likner en londonsk skudderbåt. Torger innrettet en prektig seng på båtens tiljer for mig av løv, og således lå jeg så lang jeg var og betraktet hele den rike natur og den smukke himmel i en sommereftermiddags hele duftende prakt og rike mangfoldighet. Vi beklaget meget ikke å ha forsynt oss med flue eller andre fiskeredskaper, da leiligheten til å fiske var stor her. Torger fortalte om fiskeri og var i det hele meget meddelsom og gemyttlig. I bakgrunnen hadde vi Blåfjell og Krørens nederste ende ved Sundvolden, på sidene de høie steile fjell bedekket med frodig løv- og nåleskog like til toppen. Hist og her skinner en enslig sætervoll frem, og vi hører luren tone mellom fjellene. Bjørnen er hyppig her, og sønnen på Enderud viste oss skinnen av en unge, som hans bror hadde skutt dagen før. Vi kunde se stedet, et juv under Ringnesåsen, hvor han hadde truffet binnen med to unger. Mannen hadde været dem og hadde fyrt på binnen og skadet den, men den kunde ikke

rådes bukt med, da den var meget gammel og ingen kan skyte den. Den hadde lokket sine unger til sig og jaget dem op i en bjerk, og derfra skjøt han denne ene. Idag var han atter over for å felle en om mulig. Han får 8 spd. i skytelønn, tre på tinget og fem av Sigdals formannskap.

Vi passerte av merkeligheter et klippestykke der var dannet som et fælt ansikt, det heller ut over vannet og heter *Gjeggernøs*. Torger Torsen Flada, som ror oss, forteller at man almindelig får folk til å ta hatten av sig for fjeset, idet man sier rett ut for den: „Du har noke på hatten din.“ — „Ho har et pent ansikt og, Nøs“, la han til. Litt oppe i sjøen ser man *Hestegjuvnatten*, og på den annen side har man *Norefjell* og *Haverstind*. Krøren er 4 mil fra Sundvolden og op. *Ørgenvik* heter den øverste gård i Krødsherred, så kommer man til *Flå annex*.

På veien prøvet vi et utmerket Garben taler fransk over det, og forsikrer at det er den lærvilligste elev han har hatt til å uttale alt riktig. Jeg tok Hostrups og Lyngbys visebok op og sang en hel del opover til stor moro for for Torger og Niels Bakke, som nu vender hjem fra veiarbeidet i Lier. Sjøen er blank som et speil, dyp og blå. Sangen toner mellom fjellene, og i den dalende sols stråler ligger liene langs sjøen og ånder fred og bjerkeløvsduft ut over vannet. Sæterjentene kauet og lokket på kjøer og gjeter, mens båten glir sakte hen over den blanke flate, hvori gårdene på de fremspringende nes med grønne marker og akre ligger i paradisiske ro, og beboerne i den stille sommeraften ser og lytter til det uvante i en båt med så megen lystighet og sang. „Vi hilser dig, o aftenblå med dine stjerners vrimmel, mens dristig våre tanker nå fra jorden til en himmel“, — sier viseboken, og virkelig, der titter dog i det minste én stjerne frem til oss over sjøens nordre ende, den peker på vår vei og fulgte oss også igårftes.

Henimot land kom vi i følge med Christen Kalle fra Lærdalsøren. Han talte et særdeles tekkelig sprog og var en frisk, livlig gutt, som vilde ha følge til Æri. Han

kom også fra Lier. Vi landet i skumringen ved stranden og gikk derpå op for å finne det roste og priste *Gulsvik*.

Det var mandag aften (16. juli) kl.10 omtrent. Vi passerte en dør, hvorpå det var malt et gjestevennlig sprog som innbydelse til å komme inn i stuen, en underlig skapning av et menneske med en flaske i hånden var dessuten malt ved siden. Det var levninger fra en god gammel tid, da enhver dør vinket den vandrende og ikke noe fristende skilt til å komme inn og bli traktet for penger.

Ved å komme inn på Gulsvikgården vil det visst gå enhver som mig, at han må tenke, „gudbevares for en hytte!“ Men tre inn i denne stue, som rimeligvis gjestfri har stått åpen for folk gjennom flere hundre år. Sett dig på den benk som gamle mor gjør til rette for dig efter å ha raket op i ilden på peisen, og se dig så om, og du vil som apostelen på bjerget utbryte: „Her er godt å være!“ Nei, noe mer hjemlig, hyggelig, likefremt, antikt og ærefryktinnfyldende har ikke landet. Her taler gamle slekter til dig fra hver krok i stuen, og som alt er, må du kunne se at det har vært for flere hundre år siden. Alt tyder på velstand, og alt har dette sikre preg som denne gir. Du må tenke at så var bestemt i den gamle norske adels hjem. Mens ilden flammer i et stort bål på peisen, hvor det endog er innrettet et eget innlegg for katten, og mens den opplyser de gamle uhyre brunete furustokker og de skinnende tinnfater og kobbertøi, tilbereder gamle mor den herlige aure for oss. Et stort slagur står midt på veggen, en høi bred seng i det ene hjørne, og det lange familiebord med benkene og høgsættet i det andre hjørnet. Skaper overalt i veggene og alle bemalt med de underligste snørkler og innskrifter. En stor kobberkjel til å ha vann i står tett ved peisen, og i den står mor Gulsvik med det ene ben oppe, da den ikke hever sig

mer enn en halv fot fra gulvet, og lager vår mat.*

• Mor Gulsvik er nu gammel, hennes mann er død. Hennes sønn er nu eier, og han har giftet sig med en meget smukk pike, et søskenbarn fra Sigdal. Hun heter Ingeborg og er 17 år. Hun kom i huset til mosteren for 3 år siden og hadde for 6 uker siden bryllup med lensmannen, som han kalles. Han er 36 år. Da jeg ytret at mannen var gammel mot henne, sa hun det skulde så være. Hun er allerede temmelig fruktsommelig. Nasjonaldrakt har de på alle sammen. Det er et herlig syn å se all den mengde mennesker som her fra bygden kommer inn om aftenen og setter sig ved peisen som hjemme. Det er som om vasallerne så til sin herre i oldtiden. Vi fikk smake brudeølet, og den unge kone tok straks min reisepose, som jeg beklaget var gått i stykker, og gav sig til å sy den i stand, mens den gamle dekket bordet. Vi og lensmannen røkte våre piper om peisen.

Da vi hadde spist og var blitt behandlet akkurat som barn som var kommet i besøk, tok gamle mor sig også en pipe av våre tobakksposer.

Om morgenen hadde vi en kaffescene som var nydelig. Mor Gulsvik selv presiderte med den blankpolerte kanne, mens sønnen og hans kone og vi andre satt rundt om. Der diskutertes om alt hvad vi kunde finne på, især snakket de om Tidemand. Den unge kone hadde en utmerket hukommelse på navner, og visste å fortelle en hel del om disse malere og flere som ofte hadde vært der i mange dager. Gamle mor var temmelig fri i sin konversasjon, men det anfektet ikke Ingeborg, hun lo meget usjenert av det, uaktet det var av drøieste slags.

Begge konene var malt av *Tidemand*, som nu sist hadde vært der til bryllupet. Det skal Gud vite, i den gamle kone hadde

* Gulsvikstuen står nu på Folkemuseet. Den er tegnet og opmålt i 1874 sammen med de to andre stuen som den var bygd sammen med, i 1876 av *H. Thorsen* (se *Nicolaysen*, Kunst og Håndverk fra Norges fortid, I rekke 1881–91, side 12 f., og plansje XXII). Maleriene er fra begynnelsen av 17. årh., og fremstiller Roland og finkeridderen, samt karikaturer, landskaper og dyr, mest geiter, hvorfor stuen kaltes Geitestuen.

han etsuljet som ikke behøvde idealisasjon. Stuen har han også malt ofte.

Vi beså dernest om morgenen den andre stuen, som også var forsynt med de underligste bilder, figurer og innskrifter, ofte av et meget drøit slags, som over sengen. Ett eneste tykt mastetre går gjennom husets lengde og på dette hviler taket. I den andre stuen så vi den unge kones fløtegrøtspann, et sånt får enhver brud, og hennes navn var malt på det. — På Gulsvik skulde jeg tilbringe mitt liv om jeg hadde henne med mig. Gud gi hun kunde få se alt dette, og at jeg kunde vise henne det. Hvor mange ganger på veien har jeg ikke ønsket dette.*

Tirsdag morgen (17. juli) eller formiddag vandret vi videre opover *Hallingdal* mellom uhyre trange fjell som lukker dalen, så den må være fryktelig i heten, især hvis ikke elven gikk på siden. Denne elv tumler sig i ville „straumadn“ ned mellom kløftene, og det er langs denne elv det bebødde av *Hallingdal* ligger.

En slem skogbrand i *Als* gjeld hadde fylt hele *Hallingdal* nesten med damp, så belysningen var underlig mørk og usikker, og luften var brennende.

En kvart mil omtrent fra *Gulsvik* fikk vi *Herrebrand* *Bårdsplassen* til å ro oss opover elven, som nu er farbar et stykke. På veien så jeg svalereder i mengde langs hele elvebredden. Det var første gang jeg har sett den grå dikesvale. Den strime land som er godt dyrket og fruktbar og meget begrodd med løvskog. Fra begge sider raste fjellbekkene det hvite skum nedover bergene, og sætervollene kan man se langt oppe til toppen. Heimsæteren ligger en halv mils vei fra gården, mens langsæteren ofte er et par mil fra. Derfor er nesten ikke melk å få annet enn årsgammel, som står i et kar i kjelleren, og er bitterlig sur. Øl har de for det meste, men surt på denne tid. Men man sulter aldri, da overalt fersk ørret og spekeflesk står til tjeneste.

Da *straumadn* atter hindret farten måtte vi på landeveien, og nu marsjerte vi mot *Sævre*, som var oss skildret som et godt sted, og hvor vi atter skulde få båt. På veien var fjellformasjonen aldeles merkelig, tross alt hvad vi hadde sett. Fjellene var som saget glatte ned til den dype bjergstrøm. Garben gikk rolig på veien og gjør plutselig den bemerkning at „Vårherre må ha vært to timer om å lage Norge“. Det ligger meget i den, mere enn hans selv føler. Angående ham, da har han et utmerket primitivt og mottagelig gemytt for alt hvad der er stort og smukt. Jeg vil ikke forbitre mig gleden ved å tenke på min andre reisefelle. Ved en bukt av elven eller kanskje rettere av et fjellvann gikk Garben plutselig ned på gressflaten under et uhyre fjell, idet han, munter som han er, sa: „Fra mitt ringe standpunkt vil jeg betrakte dette“.

Da vi ankom til *Sævre* om eftermiddagen, traff vi en mann som var fra *Ringerike*. Det var merkelig både på mannen og konen å se forskjellen på det rene naturmenneske og disse halvsiviliserte drag. Vi fikk her harskt flesk, de gamle må ha hatt en underlig smak. Dertil fikk vi et lybsk pølse som visst var av bjørnekjøtt, og så surt øl og flatbrød og god prim. Båt kunde vi ikke få før en halv fjerding ovenfor, blev det sagt, og så gav vi oss atter ut på marsjen, ved en liten hytte som lå herlig ved elven, der her kalles *Bromma*. Efter noen overtalelse fikk vi mannen til å ro oss.

Han var av et særeget slags, nemlig av de hellige. Han talte uavladelig om Bibelen, Gud og syndens tiltagen i *Hallingdal*. Han lignet *Koren* særdeles meget. Det var en vakker mann, og jeg søkte å gå inn på noen av hans materier og gjendrive dem, men han var fast og fanatisk. Da jeg begynte å synge, sa han med en bløt, vemodig stemme: „Båten går så tungt når du synger.“

„Du synger da aldri,“ spurte jeg.

„Me synger når me er glad og ber når me er bedrøvet.“

* Hans Siewers var forlovet med Jakobine Breda i Sandefjord, datter av overtollbetjent B. der. De blev først gift i 1853.

„Tror du da det er synd å synge verdslige viser?“

„Ja, jeg er så redd for det som å gå i vannet. Alt som ikke er nyttig er synd“, sa han.

Forsamlinger vilde han ikke holde, da han trodde han kunde skade for Gud mere enn han kunde gagne. Det var likesom en matmor som skulde fordele honningkake og gress til folk og fé og hun ikke skjønte forskjellen, han kunde komme til å straffe hvor han skulde trøste, og trøste hvor han skulde straffe. Han hadde vært i Stavanger og Bergen og viden om for å treffe sin religion. I Stavanger var det best. Han bekjente ingen sekt, og det var det samme hvad man kalte ham, enten metodist eller hedning. Gutten* sa: „disse fjell og hele denne natur skulde tale til dig om Gud istedenfor at du leste så meget“. Men han påstod at Ordet var det mest saliggjørende. Han hadde vært syk i sin ungdom og var blitt vakt til omvendelse for elleve år siden. Han beklaget sin mor, som ennu vandret på veien til helvete. I kirken gikk han ikke. Han hadde deilige øine, men så meget forvillet ut.

Da straumadn blev for sterk, satte vi i land tett ved *Nesmoen*, hvor et chor soldater ekserserte. Guttorm Geiteryg, som rodde oss, talte også om den danske krig, og sa at tyskerne hadde fått pryl „for syndens skuld“.

Vi kom i land som sagt nedenfor Nes og gikk op til landhandleren, hvor vi ikke kunde få være, da offiserene hadde tatt alt i beslag. Mens Frølich besøkte skriveren Gude, gikk vi ut og hørte på tappenstreken og skulde skaffe oss noe punsj, men kunde ikke få, da militsen nok holder streng justis, og landhandleren dessuten var ute for å få sig en pott kegler. Hos den andre landhandler, Madame Thams, fikk vi to flasker St. Julien, og med disse spankulerte vi hjem, spiste ørret igjen i Gjestgiveriet, som var et hundehull, og drakk Guttorm på en svær kant, så han var meget snakksom og pralende. Da Frølich kom

igjen, forlot vi atter stedet med forbannelse over malisen.

Om natten gikk vi da til *Hagji*, hvor vi trodde å skulle få det godt. Jeg var blitt meget sårpent og var trist den hele vei. Gutten holder utmerket ut. Da vi kom der om morgenen, lå hele stuen full av alskens bønder. Vi fikk da redd op på stolpeboden, hvor vi krøp til køis i skinnfelder på gulvet med ranslene under hodet i fulle klær. Lopper var det i mengde. Om morgenen kokte gutten egg og aure, og vi begav oss atter ut i en brennende solhete, opimot *Gol* i Hallingdal.

På veien vilde jeg bade mig, og Lyder, mens de to andre stod oppe i veien. Da vi var ferdig og kom op, var de borte. Jeg blev meget sint på dem, og vi skynte oss efter så fort vi kunde, men kunde ikke nå dem. Veien går i *Gol* opover hele fjellet, og solheten var uhyre. Endelig kom vi til presten Kjelstrup, hvor vi gikk inn, og frue'n var meget elskverdig. Hun vilde vi skulde vært over den dag, og jeg måtte love å komme inn en dag på hjemturen.

Veien fortsattes videre uten at vi kunde få spurt de to andre. På *Roe* (nuv. Robrua i Hemsedal) gikk vi da inn. Her så jeg en underlig ting. Oppe i gavlen av stuen er der bygget et slags bur, hvor de har deres gjestesenger, bekranset med birkeløv. På døren stod følgende inskripsjon: „Den som udi Verden lyksalig vil være maa have et fornøieligt Sind. Den som vil sit Brød med Rolighed æde maa have i Huset Guds Fred, thi nydelige Retter er og mætter naar man uforføielig er, men naar man med Glæde sit Maaltid vil æde, da smager det liflig og vel.“

På *Roe* tok vi skyss da mitt ben var meget kleint. Her traff vi en lærdøl, Jens Kvamme, der hadde sin hest på *Alrust* (i Hemsedal) og hadde vært i Hemsedal med korn. Han vilde skyss oss til *Lærdal*. Han løp med hele veien til *Aalrust*, der traff vi også skyss-skafferen, som også spurte om de danske, og han var til bunnns skandinav. Han utbrøt ved fortellingen om slaget

* H. S. kaller sin yngre bror Lyder for „Gutten“ eller „Gutte“.

ved Frederits, — „å, det var godt å høre! De skulde få de norske med sig og utrydde tysken til enden!“*

Derfra gikk vi straks, og på veien innhentedes vi av Jens sin „fine“ kjerre, som han kalte den, men den bestod ikke i annet enn understellet med noen sprinkler på.

Om aftenen onsdag (18. juli) kom vi så til *Tuv* med ham. Her spiste vi atter aure og begav oss med Jens atter ut på veien over Hemsedalsfjellet, klokken 11. Han sprang med hele veien, og på fjellet var vi så i en liten støl kl. 1. Her er et underlig liv. Fire kjøer lå i forværelset og en kalv inne i stuen. En kone og en pike utgjorde besetningen. Peisen hang full av kjøtt fra enselvdød bukk, som skulde røkes. Ostene stod på hyller rundt veggene. Ljoren stod åpen, og ilden oplyste sparsomt hytten. Her sat vi en times tid og passierte og drakk deilig melk.

Atter begav vi oss ut på veien. Sneen går her ned like til veien som ledsages av elven, der bruser og koker i de forskjellige juv. Tåken dannet med sneflekkene underlige figurer, og jeg så hele slotter med haver og lysthus og allehånde gigantiske figurer. Det usikre lys ved natten og fjellplatåets øde bidrog til å gjøre alt mystisk og innjage (frykt).

Da det begynte å lysne, nærmet vi oss *Bjøberg* etter på to mil ikke å ha sett annet enn støler på veien. Nu, torsdag ettermiddag (19. juli) sitter jeg her. De to andre kom i middags efter og har ikke kunnet begripe hvor vi har vært henne.

Nu regner det, så det øser ned. På fjellene farer tåken langs sidene, og fjellbekkene suser langs veggene som vi hørte dem i stuen. Sneen ligger rundt om i alle kløfter. Garben ligger i sengen og snakker om sveiserost og om å spille kort. Vi har nu spist ørret og drukkit rhinskvin samt spist rensdyrkjøtt og bukkkjøtt. Frølich går på gulvet og studerer reiseruter. Det er torsdag aften. Jeg har skrevet til Valentin**, men posten gikk vi dessverre i formiddag

forbi. Til Jacobine skulde jeg også skrive. Ak, hvor jeg tenker på henne ofte i all denne herlighet! Nei, når man ikke har vært utenfor byen, så kjenner man intet av landet. Det er et herlig land!

Husum, fredag aften (20. juli) kl. 10^{1/2}. Kl. 10 i morges gikk vi fra *Bjøberg* og har altså gått en god tur idag.

Mensvisattigår ettermiddag på *Bjøberg*, kom det en pike fra Telemark, Bø prestegjeld, ved navn Birgitta Halvorsdatter, et gigantisk fruentimmer, som hadde vært i Stavanger for å lære å veve. Hun var gått til Rødal, men på fjellet var for meget sne, og hun måtte således ta denne vei. Hun blev på *Bjøberg* natten over, og tillike kom der en bergensdame, fru Bjerck, så vi fikk selskap. Vi spiste bukkkjøtt og aure som sedvanlig og rhinskvin samt punsj om aftenen. Garben og Frølich måtte så godt som ligge i samme seng som det store telemarkske fruentimmer.

Om morgenen hadde vi en temmelig varm og infam trette om hvis skyld det var at vi var blitt skilt ad på veien. G. anvendte all sin forstand til å banne, og jeg overlot ham således valplassen efter å ha besluttet å tie og gjøre mig til gode venner med dem til turen er forbi. Men atter igjen må jeg bitterlig angre det kompani jeg er kommet i.

Vi gikk ut fra *Bjøberg* kl. 10 idag for å tilbakelegge fjellet, uaktet det regnet temmelig meget. Det er en underlig natur her hersker. Jeg hadde alltid trodd man kom til fjellet som til en rand, og at det så gikk op og straks derpå ned i den andre dal. Med ikke så lange, øde, lynggrodde flater på flere mil består fjellet av (!), og det eneste liv er vannet som uavladelig bruser hvor en går. Det vedblev å regne, så vi var skjortevåte, og vi passerte utpå formiddagen *Haug*, som er grenseskjell mellem stiftene. Vi drakk her en dram til avskjed med stiftet.

Efter et par timer ankom vi til *Breistølen*, som er poststasjon på fjellet. Her

* Denne og de andre replikkene om danskekrigen i dagboken har tidshistorisk interesse som bevis på norske følelser overfor danskene i 1849. ** Hans Siewers' yngre bror.

var tre—fire familier med alle deres barn stuert sammen i én stue, hvor det var lagt i. To laksekarer lå i sengen, og en gris og to rensbunder mottok oss i døren. Vi kjøpte røkelaks av karene og fortærte den med flatbrød og melk, og begav oss atter ut på fjellet. Det er skrekkelig hvor skittent det er i enkelte av disse huser, som nu her. Alle ungene var befengt med skabb, og det er meget almindelig her, ser jeg. På gulvet lå tommetykk talle, men det er da heller ikke til å undre sig over.

Alt efter som vi kom lengere frem lettet tåken, og det var meget interessant litt efter litt å se at vegetasjonen begynte. På dette kunde vi merke at det nu gikk nedad. Det grønne begynte litt efter litt, og solen begynte også, så det var under særdeles lovende forhold vi kom ned i Lærdal. Nu begynte fjellene å heve sig op om oss, dalen å knipe sig sammen, og vi gikk som i en kjel, mange ganger uten å kunne se hvor utveien skulde finnes, men fjellelven farer forbi oss, og langs den går også veien.

Vi var nu nede i Lærdal, og landet begynte her å bli utmerket smukt og stolt. Karakteren er her en ganske annen. Fjellene er bevokset langt op med løvskog, men bjerken især er plundret og løvet så lenge til den har forandret sitt utseende betydelig. Dette deilige slanke tre med hvite glatte stammer og lyst, smilende løv er blitt knudret og forkuet og ser dystert og sørgende ut. Man løver nemlig her trærne hvert tredje år til kreaturfôr, og da tar man dem så snaut som mulig.

Ved å komme ned av fjellet passerte vi Valdresveien, som går opover ved *Borlaug* bro. På *Hegg* hvilte vi en stund og vederkveget oss. Der var gode senger og tekkelig. Veien blev her temmelig ensformig, men er dog rik og imponant. Ved gården *Kvamme* traff vi atter vår bekjente fra Krøderen, Christen; nu var han hjemme, og vi slo av en passiar med ham. Her så vi en liten foss som var særdeles smukk.

Henimot aften kom vi ned i *Borgund*. Konene har et besynderlig hvitt hodetøi, som ser ut som en natt-kappe, hvis pull er

ganske flat som en pannekake og står stiv rundt om hodet en tre—fire tommer utenfor undtagen over pannen. De ugifte derimot fletter håret med røde bånd, og det ser særdeles tekkelig ut.

Borgund er smukt og storartet, og det ligger en antikk duft over det, som tiltok mere og mere og endelig har sin kulminasjon i *kirken*, som vi kom til kl. 8 om aftenen. Vi gikk inn på kirkevollen og fikk en mann til å vise oss inn i den. Den imponerer allerede ved sitt ytre. Her finner man noe man ikke kan gjøre sig idé om, når man kommer fra østkanten. Den ligger tett ved elven, nede i dalen, på en grønn, herlig gressbakke, og har tversover en temmelig stor furuskog. Rett op for den begynner den bekjente *Vindhelle*. Vi kom til kirken idet dagen begynte å helle, og alt bidrog til å stemme høitidelig. Den er en av de såkalte stavkirker, og mannen påstod å kunne se på et av dragehodene på tårnet at der stod 1138. (!) Den er bygget i spissbuestil, og spisse trestykker er lagvis lagt på hinannen som skjell. Hvert år blir den tjærebrent, så tjæren lå flere tommer tykk på den. Tårnet har fire spissbuede utskudd med bøiede, snørklede dragehoder i spissen. Rundt hele bygningen har gått en svalgang, som for største delen ennå er til, undtagen bak koret, hvor den er forandret. Dørstolpene er utskåret i den besynderlige gamle norske trestil med alskens dyreskikkelser, fornemmelig slanger. Dog er her hugget og kalfatret som overalt efter Grue kirkes brand.

Vi trådte inn i kirken, men hvorledes skal jeg beskrive den følelse som betok mig! Jeg syntes at stolene spurte mig: hvad vil du og din svake tid her mellem oss, hvor der sitter odelsbønder i rustning med lyn i blikket og stirrer på dig!

Alt var her vel vedlikeholdt fra den gamle tid. Alt var naivt og grotesk. Vi krøp op over en stige og kom op i den øvre del, hvor kirkens modell rimeligvis stod på loftet med et rensdyr, som skal være skutt nær kirken. Overalt var tilsmusset med fuglemøkk, da skjæren har alle åpninger besatt med reder, og her bygger den i

fred, ingen forstyrrer den. Med drømmende sinn og med tanken langt henne i den grå fortid gikk jeg omkring i taushet og betraktet alt. Her har også en gang lydt munkesang og bønderne har knælet for Madonna og helgenene. Under prekestolen, som naturligvis er fra en senere tid, stod et gammelt bilde av trær, hvitt overkalket. Nu er dette forglemt og forlatt som en gang har mottatt mangt et brennende sukk om å være forbeder for en engstet sjel. Mørket falt nesten på i denne dunkle, underlige hvelving, og jeg syntes alt hvisket: gå!, ti nu vil en annen tid ha sin rett og sin fred, nu vil vi stige op og befolke den, vi som har levet og lidet her, vi vil atter bese denne for oss kjære bygning, hvor du blott kommer som en fremmed og for å se.

Jeg skynte mig ut, og vi gikk derfra op i et tårn, der står utenfor kirkegården og har kirkens tre klokker. Den ene er nok gammel, der stod på den med minuskelskrift „Sanctus Laurentius“. De to andre var fra 1845 og var støpt av Sundt i Bergen. Kirkegården var bevokset med gress, hvorav kun en enkelt liten sten raket op til merke om at et menneske her lå og sov fra sin kval og sine gleder. Det er for resten et karaktertrekk som er ganske interessant, at almuen så slett steder sine graver her på disse kanter. Med et beveget sinn og med underlige følelser forlot jeg denne kirke, og anser den som det merkeligste jeg har sett på min hele tur.

Vi kom da til Vindhellen, et uhyre stolt arbeide, hvor veien er lagt i svingninger ned gjennom en kleiv. Når man står oppe og ser ned, synes den som en deilig vindeltrappe i et palass i stor stil. Det svimler for en når man ser utover dypet. En smukk dal ligger der nede med elven som alltid i midten, og ser vi Husum, vårt nest-siste nattekvarter.

Lørdag morgen (21. juli). Det regnet også idag, men vi gikk allikevel ut for om

mulig å nå Solvorn samme aften. Veien har nu gått nedover like siden fjellet, og det var ikke fritt for at jeg følte mig litt trang om hjertet ved ikke å kunne se sjøen, men være innesluttet bestandig av de høie fjell og stå på bunnen av dalen. På *Lysne* spiste vi atter det samme som før hele veien og gledet oss til at det skulde være siste gang.

Vi nærmet oss *Øyri* mere og mere, og endelig kl. omtrent 4 så vi da målet for oss. Det er en lang flate som går ned mot Lærdalsfjorden, og med glede hilste jeg atter sjøen og den friske luftning. Folk gikk her og fisket laks på alle måter, og en mann skulde natten før ha fått 120 stkr. Vi traff her en feier, som var så full og satt ved veien og drakk. Han blev sint på oss og bad oss reise ad Bergen til, vi vilde dø alle fire, sa han.

Mellem en mengde griser, skitne unger og hytter kom vi til landhandler Pettersen, hvor beuf og vin og gode senger forfrisket oss. Ut på aftenen gikk vi ut og og tinget skyss, samt beså staden.

Kl. 6^{1/2} søndag morgen (22. juli) begav vi oss i båten med tre mann til å ro. Luften var tykk og tåket, det regnet så smått av og til, og endelig vugget Sognefjordens vover oss. Vi lå på halen og i stille betraktninger over det nye skuespill. Fjellene er her rike og ville, og man ser spor av hyp-pige stenskred. Stenen er stygg og grå på mange steder, så fjellene får et meget uvennlig utseende.

Kl. 12 om middagen bøiet vi om pynten her til *Solvorn*, og skrivergården lå for oss. Ella var den første ute, og straks kom de andre. Vi mottokes på bryggen særdeles vennlig av den hele hyggelige familie, og vi traff også lektor Rasch her.

Søndagen tilbragtes rolig med besvaren om alt fra vår tur og fra Christiania. Og på utmerkede senger glemte vi til sist den overstandne reises besværligheter.

SLUTTORD

¶ Det mest fremtredende ved en slektshistorie som denne blir alle datoer og navn. Det som enhver har lyst til å vite mere om, hvem han egentlig er, hvilke egenskaper og muligheter han har arvet, kan den kanskje tilsynelatende ikke fortelle så meget om. / Den almindelige taleform i en familie, — „*det* har han fra moren, *det* har hun fra bestefaren“ o. s. v. er sikkert en meget uvidenskapelig uttrykksmåte. Spørsmålet om det gis noen særskilte åndelige slekts-egenskaper, karakteristiske nettop for slekten, slik som man lettere synes å se i fysisk henseende (— han har „Brøggerøiner“, hun har „Siewers-ansikt“, „Ursin-nese“ o. s. v. o. s. v.), er ikke så lett å svare på. Noe fins det nok. Men det er sannsynlig at meget som man lett vil lokalisere av dette slags, i virkeligheten er nokså ordinære generelle menneskelige egenskaper i hele skalaen fra plikt-opfyllende til upålitelig, fra likegyldig til påpasselig, fra doven til energisk, fra uvoren til forsiktig, fra lei og slem til snild og god, fra dum og keitet til

smidig og elastisk, og meget, meget mere. Nesten alt dette fins i blanding i slekten, ofte de forunderligste motsetninger like inn på hverandre. / Men selvfølgelig fins det gjennomgående trekk, sinnsuttrykk som en kan finne igjen, ofte til forundring og overraskelse. Jeg skal meget vel vokte mig for å peke på noen eller dra frem eksempler, det er for risikabelt. Det er også en av grunnene til at jeg kanskje til ensidighet har undlatt å ta med karakteristikker eller anekdoter i alle de yngre generasjoner av slekten. Det kan ligge meget viktige slektshistoriske fortellende momenter bare i tørre, faktiske data. / Hver ny generasjon får dessuten noe mere å „stamme fra“. Derfor kan det være nyttig å ha en håndbok, hvor en ialfall finner det viktigste materiale som hver og en kan bygge videre på efter innstilling og lyst. / Det er samlet noe i „slekten“ idag som den ikke hadde for hundre år siden. Det øker både nytten og ansvaret ved å vite noe om hvordan den er blitt til.

Oslo, Nyttår 1931.

A. W. Brøgger.